

Torsdagen den
22 januari 1976**Torsdagen den 22 januari**

Kl. 14.00

*Om åtgärder med
anledning av
dödsdomar i Iran*

§ 1 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 2 Om åtgärder med anledning av dödsdomar i Iran

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Granstedts* (c) den 13 januari anmälda fråga, 1975/76:172, dels herr *Måbrinks* (vpk) den 14 januari anmälda fråga, 1975/76:176, och anförde:

Herr talman! Herr Granstedt har ställt följande fråga: "Vilka diplomatiska åtgärder har regeringen vidtagit eller avser regeringen att vidtaga med anledning av de nya dödsdomar i Iran som publicerades den 31 december 1975?"

Herr Måbrink har ställt följande fråga: "Vilka initiativ avser regeringen att ta i anledning av det allt brutalare förtrycket i Iran?"

Jag avser att besvara de två frågorna i ett sammanhang.

Som jag nyligen har haft tillfälle att framhålla här i kammaren har Sverige energiskt under många år i FN drivit frågan om dödsstraffets avskaffande. Redan 1959 var Sverige en av initiativtagarna till att få upp denna fråga på FN:s dagordning. Vi har därefter vid många tillfällen sökt förmå FN att intressera sig för frågan. Senast i höstas tog statsrådet Lidbom upp denna i FN i ett anförande, vari han fördömde dödsstraffet i alla sammanhang.

Ett av resultaten av de svenska initiativen i FN är att generalförsamlingen har uttalat sig för en successiv minskning av dödsstraffets användning. Arbetet med denna fråga går emellertid långsamt och kan väntas ge effekt först på längre sikt. Det stora flertalet av världens stater har dock fortfarande beklagligtvis behållit dödsstraff som en påföljd inom straffrätten. Iran tillhör dessa länder.

Vad beträffar de aktuella dödsdomarna i Iran vill jag bekräfta uppgifterna i pressen att vi i anledning av dessa domar erinrat Irans ambassadör i Sverige om Sveriges syn på dödsstraffet. Vi redovisade därvid vår uppfattning att dödsdomar, var de än förekommer, av humanitära skäl bör omvandlas till mildare straff. Vår förhoppning är att så sker även i detta fall.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan – de dödsstraff som förekommit i Iran – är egentligen bara en liten del av ett stort problem, nämligen den politiska

*Om åtgärder med
anledning av
dödsdomar i Iran*

utveckling som vi kan se i Iran. Terrorn, förtrycket mot oliktankande, förtrycket mot oppositionen i Iran är någonting välkänt.

Det är en anmärkningsvärd utveckling som sker i Iran. Landet håller på att bli något av en regional stormakt i Mellersta Östern. Med hjälp av de resurser som oljepengarna ger utvecklas ett allt starkare inflytande över de närliggande länderna. Samtidigt skärper regimen sitt grepp över landet genom en alltmera hård och långtgående terror mot den opposition som kan förekomma.

För Sveriges del måste vi notera att den ekonomiska styrka som Iran så småningom har fått och det faktum att landet har blivit en intressant marknad har gjort det alltmera frestande för vårt land att utveckla handelsförbindelserna med Iran. Och intresset att utveckla dessa kan naturligtvis också sätta spår i vår utrikespolitiska attityd gentemot landet.

Jag känner till den markering som Sverige har gjort och som utrikesministern redovisade här, men det är svårt att undvika reflexionen att det är en förhållandevis stillsam markering. Jämfört med det sätt på vilket Sverige har reagerat i andra liknande fall upplever man kanske det faktum att kabinettssekreteraren i all stillhet avlämnat en protest till Irans ambassadör som en förhållandevis måttlig reaktion.

Det har heller inte framgått i sammanhanget att de fall det nu gäller inte är att betrakta som dödsstraff vilka som helst utan att det är fråga om ett led i en politisk terrorverksamhet. Det är alltså fråga om politiska straff i första hand, och det måste bedömas annorlunda än det problem som i och för sig är stort, att dödsstraffet utnyttjas som en del i straffrätten.

Enligt min uppfattning borde det finnas anledning till starkare reaktioner från Sveriges sida i form av uttalanden från regeringen eller i form av att Sverige aktualiserar frågan i FN.

Jag vill fråga utrikesministern om det här ärendet är utagerat för Sveriges del eller om man kan vänta ytterligare initiativ.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på frågan.

Dödsdomarna mot tio iranier är en ytterligare upptrappning av de grymheter som schahens regim i Iran utövat sedan sin tillkomst 1953. De är försök från denna terrorregim att skrämma och tysta oppositionen i Iran som växer sig allt starkare. Den iranska regimens systematiska förbrytelser mot de mänskliga rättigheterna har alltför länge fått pågå i det tysta.

Anmärkningsvärd är den svenska regeringens tystnad mot den våldsregim som härskar i Iran. Kan anledningen vara de goda ekonomiska förbindelser som finns mellan Sverige och Iran – förbindelser som på den senaste tiden väsentligt utvecklats?

Det är också bekant att Iran befinner sig i sultanatet Oman för att stötta upp en feodal reaktionär regim mot en befrielse rörelse som arbetar för att befria det omanska folket från den djupa misär det lever i. Sverige

har ju, om jag inte är fel underrättad, diplomatiska förbindelser med den reaktionära regimen i Oman. Schahen har också uttalat sig om att invadera det socialistiska Sydjemen – allt för att skydda imperialismens tillgång till billig olja. Detta område svarar som bekant för 60 % av västvärldens oljereserver.

Den svenska regeringen håller tyst när det gäller den iranska diktaturens förbrytelser både mot det egna folket och mot det omanska folket och vägrar dessutom att ge bistånd till det socialistiska Sydjemen.

Jag vill fråga utrikesministern: Finns det några samband mellan dessa förhållanden och engagemanget i oljeklubben, vilken som bekant domineras av USA? Enligt uppgift förekommer en omfattande vapenexport från de nordiska länderna, bl. a. Sverige, till Iran. Stämmer detta?

Jag vill också fråga om regeringen tänker ta några initiativ med anledning av att de iranska studenterna i Stockholm krävt för det första att den svenska regeringen bidrar till att en medicinsk-juridisk undersökningsgrupp sänds till Iran för att undersöka de politiska fångarnas situation, och för det andra att Sveriges representant i FN protesterar mot avrättningarna och den barbariska behandlingen av politiska fångar i Iran.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Våra initiativ när det gäller att arbeta mot förtryck och att försöka få dödsdomar förvandlade till mildare straff tar vi inom en rad internationella organisationer, framför allt FN, och vi kommer att fullfölja detta arbete. Men de flesta av världens stater har, som jag sagt, dödsdomar och vi har inte kommit långt i våra ansträngningar.

De metoder som vi använder för att ge till känna den svenska ståndpunkten inför dödsdomar är olika i olika lägen. Men den vanligaste är den vi har tillämpat i det här fallet: När vi vet att det fälls domar i en instans och att man – som nu sker, om vi är rätt underrättade – har ett fortsatt rättegångsförfarande i den högsta appellationsdomstolen, redovisar vi vår uppfattning att dödsdomarna bör omvandlas till mildare straff. Jag anser att vi valt den rätta metoden. När det gäller ett fortsatt svenskt agerande får vi se vilket beslut appellationsdomstolen kommer att fatta. För de dömda återstår då eventuellt att begära nåd hos schahen.

Jag vill också erinra om att det är mycket svårt att få fakta i denna sak, men de fängslade är dömda för mord – och det är ett flertal människor som mördats, enligt de uppgifter vi fått från de båda domstolsförhandlingarna.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! De här dödsdomarna måste ändå betraktas som ett led i den terrorverksamhet som regeringen i Iran bedriver. Det är uppenbart att det här fallet är en parallell till dödsdomarna i Spanien för ett halvår sedan. Även där kunde man peka på att det begåtts mord – men det skedde i samband med de stridigheter som pågår mellan opposition och

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Om åtgärder med
anledning av
dödsdomar i Iran*

polis. Det gör att man måste se dessa dödsstraff litet annorlunda än dödsstraff i andra sammanhang. Jag tycker att det inte framgår riktigt klart av vad utrikesministern sagt att man är beredd att se det hela som en fråga om politiska bestraffningar i första rummet.

Men ändå ser jag utrikesministerns uttalande som ett löfte att man, om appellationsdomstolen fastställer dödsstraffen, kan räkna på ytterligare initiativ från regeringens sida. Jag hoppas att jag har uppfattat uttalandet riktigt.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Utrikesministern undviker att svara på mina frågor. Jag vet inte riktigt vad det beror på.

De här tio dödsdomarna är allvarliga. De innebär en upptrappning av våldet. Men det pågår också en annan form av terror från regimens sida. Enligt svenska sektionen av Amnesty International sitter 100 000 politiska fångar i olika läger i Iran. Det är möjligt att siffran är något för hög – det vet jag inte. Dessa människor har en annan politisk eller religiös uppfattning än schahen och hans regim. De utsätts för en oerhört grym behandling i fånglägren. Många av de här människorna försvinner i fånglägren genom att man avrättar dem i tysthet utan rättegång osv.

Vad har den svenska regeringen gjort på den punkten, exempelvis i FN? Jag har inte hört att den svenska regeringen här hemma har uttalat sig på det sätt som den t. ex. gjorde mot de senaste dödsdomarna i Spanien.

Sedan återkommer jag till frågan: Förekommer det någon form av vapenexport från Sverige till Iran? Jag tycker att utrikesministern bör kunna svara på den frågan. Det finns faktiskt uppgifter som säger att det gör det.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Herr Måbrink frågade om det är vårt medlemskap i oljeklubben som påverkat vår hållning i detta sammanhang. Självfallet är det inte så.

När det gäller den andra frågan, om vapenexport, känner jag inte till någon sådan vapenexport till Iran. Jag hör också av mina medarbetare att vapen i egentlig mening inte säljs till Iran men att det tydligen vid något tillfälle sålts dynamit eller krut till detta land. Vi har alltså inga stora vapenaffärer med Iran.

Vad beträffar antalet fångar och fångarnas behandling vill jag säga att herr Måbrink tydligen inte var närvarande då vi för inte så länge sedan, i höstas, behandlade just frågorna om vad Sverige gjort i detta sammanhang. Då gällde det antalet fångar i Sovjetunionen och deras behandling, men det gäller nu samma frågeställning även om den avser ett annat land som har fångar och fångläger. När vi behandlade den frågan framhöll vi de insatser som Sverige gör för att internationellt få till stånd bättre bestämmelser till skydd för fångar och om insyn i fång-

lägren. Sverige har lagt ned mycket arbete på de punkterna. Det arbetet pågår fortfarande, och vi har väl ändå vissa förhoppningar om framgång i den verksamheten.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Utrikesministern säger att det förekommit försäljning av ammunition. Jag vill fråga om sådant fortfarande förekommer. Enligt en uppgift i *Chaufførnyt*, en tidning för samtliga chaufförer i Danmark, säljer Danmark nu ungefär 700 ton bomber och ammunition till Iran. Tidigare var det iranska lastbilar som hämtade ammunitionen i Danmark och i Sverige, men nu är det danska lastbilar som kör den danska ammunitionen till Iran. Hur är det med Sverige? Fortsätter ammunitionslieferanserna från vårt land?

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Jag kan inte svara på den frågan, eftersom jag inte handlägger dessa ärenden inom regeringen. Men om det skulle förekomma sådan export av krut till Iran, kan jag inte se vad det skulle vara för fel i detta.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det var ett märkligt uttalande av utrikesministern. Det är väl inte obekant för utrikesministern att Iran för krig mot vissa andra folk och länder. Sverige skulle alltså bidra till att förse en förbrytarregim med ammunition som används mot andra länders folk.

Med anledning av att utrikesministern inte känner till vad som kan förekomma därför att han inte handlägger dessa frågor vill jag säga, att ni väl har kontakter med varandra i regeringen och diskuterar sådana här spörsmål. Allra helst bör väl utrikesministern göra det, eftersom han sköter de utrikes ärendena. Han bör väl förvissa sig om vad som händer och diskutera frågorna med t. ex. handelsministern, som kanske handlägger dessa ärenden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om svenskt initiativ till förmån för befolkningen i västra Sahara

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Takmans* (vpk) den 14 januari anmälda fråga, 1975/76:174, och anförde:

Herr talman! Herr Takman har frågat vilka initiativ regeringen har tagit för att bidra till att befolkningen i västra Sahara tillförsäkras rätten till självbestämmande och fred.

Frågan om avkolonisering av västra Sahara har i FN under de senaste månaderna behandlats såväl i generalförsamlingen som i säkerhetsrådet.

Nr 54

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Om svenskt initiativ
till förmån för
befolkningen i
västra Sahara*

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om svenskt initiativ
till förman för
befolkningen i
västra Sahara*

Regeringen har i detta ärende sökt verka för en lösning som fullt ut beaktar den inhemska befolkningens rättigheter och önskemål i linje med FN-stadgans principer.

I generalförsamlingen har Sverige röstat för den resolution som starkast hävdar innevånarnas rätt till självbestämmande. Detta är också i enlighet med de principer för avkolonisering som nedlagts i den s. k. kolonialdeklarationen, vilken tidigare antagits av FN:s generalförsamling.

Som medlem av säkerhetsrådet har Sverige aktivt deltagit i försöken att nå en lösning på krisen i västra Sahara och därigenom minska riskerna för en väpnad konflikt mellan de närmast berörda parterna.

Det är även fortsättningsvis vår inställning att västra Saharas befolkning skall ges tillfälle att uttala sig om hur den önskar se områdets politiska framtid reglerad.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret, som jag anser helt överensstämmer med min egen uppfattning om vad som kan och bör göras av den svenska regeringen.

Under hösten 1975 piskade Marockos kung Hassan II upp en krigsstämning för att överta den spanska kolonin västra Sahara. Den spanska fascistregimen, som blivit alltmer underminerad och isolerad på hemmaplan, hade inte militära eller politiska möjligheter att försvara sitt kolonialvälde. Uppenbarligen hade den heller ingenting emot att just Marockos nuvarande regim inträdde formellt i dess ställe. Jag säger formellt, därför att Marockos militära inmarsch i västra Sahara har ett stöd från den konservativa franska regeringen och av allt att döma också från andra imperialistiska stater.

Där det finns stora naturtillgångar, där kan man också räkna med att de multinationella företagen och deras imperialistiska regeringar har sina män djupt engagerade. I västra Sahara finns fosfatfyndigheter som uppges vara de största i världen. Där finns tydligen också olja. Den långa kusten har samma klimat som de närliggande Kanarieöarna och kan – när hotell och annat byggs ut – bli ett utomordentligt attraktivt turistområde.

Från början fanns det en överenskommelse mellan Marocko och Mauretania att dela västra Sahara. Men uppgifter i den franska pressen tyder på att de mauretanska invasionsstyrkorna nu trängs undan av de marockanska efter att ha lidit förluster mot Polisarios, västra Saharas befrielsefronts, gerillastyrkor. Befolkningen i västra Sahara har bl. a. stöd av grannstaten Algeriet. Men den behöver också stöd av världopinionen i sin kamp för självbestämmanderätt och fred. Den svenska regeringens insatser i FN är en betydelsefull del av denna internationella opinion.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
22 januari 1976

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr Björcks i Nässjö (m) den 15 januari anmälda fråga, 1975/76:178, och anförde:

Herr talman! Herr Björck i Nässjö har frågat mig om utrikesdepartementet förbereder utgivandet av en ny vitbok om Raoul Wallenberg och när regeringen bedömer tidpunkten vara lämplig för ett offentliggörande.

Som svar vill jag först framhålla att regeringen ständigt med största uppmärksamhet följer frågan om Raoul Wallenbergs öde. Närhelst uppgifter framkommer som rör Raoul Wallenberg utredes dessa med all noggrannhet. Utredningar har även förekommit under de senaste åren. Dessa har emellertid ej kunnat föra frågan vidare. Sedan den senaste vitboken, 1965, har inga nya fakta framkommit vilka motiverar utgivandet av en ny vitbok.

I övrigt ber jag få hänvisa till det svar jag lämnade på herr Björcks interpellation i Wallenbergfrågan våren 1974.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr utrikesministern för svaret på min fråga.

Sakläget är att regeringen 1957 och 1965 har givit ut vitböcker i ärendet. Då var denna sak milt sagt högaktuell. I det känsliga läget ansåg regeringen det vara lämpligt att ge ut vitböcker. I dag är frågan kanske mindre politiskt känslig. Då tycker man att regeringen av sådana skäl inte skulle tveka när det gäller att ge ut en vitbok. Det har som sagt gått tio år sedan den senaste kom ut.

Herr utrikesministern säger i svaret att några nya fakta i målet inte har kommit fram. Jag håller inte med om detta. Det har kommit fram intressanta uppgifter vid de amerikanska senatsförhören. Det har också kommit fram intressanta vittnesmål av flyktingar från Östeuropa. Såvitt det är mig bekant har justitieminister Geijer vid sitt besök hos sin ryske kollega justitieminister Terebilov i Moskva förra året haft frågan uppe till diskussion. Jag kan föreställa mig att vad som då framkom t. ex. skulle vara av intresse för den svenska allmänheten. Det är ändå inte var dag som två justitieministrar diskuterar en fråga av det här slaget.

En vitbok, herr talman, är nödvändig därför att akterna i målet av olika skäl fortfarande är hemligstämplade trots att en del av akterna är betydligt över 30 år gamla.

Utrikesutskottet anförde förra året, och kammaren biföll detta, att man skall sträva efter "största möjliga öppenhet i detta ärende". Eftersom akterna nu inte är tillgängliga för vare sig massmedia eller seriösa forskare, är en vitbok, dvs. ett initiativ från regeringens sida, den enda möjligheten till detta.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga att jag är medveten om alla

*Om en vitbok
rörande Raoul
Wallenbergs öde*

de problem som är förknippade med detta komplicerade ärende, men jag tycker nog ändå att just en vitbok skulle vara *en* möjlighet att ge ökad information, som rimligtvis inte kan stöta någon. Utskottets betänkande gick ju också ut på att man så snart som möjligt skulle göra någonting i frågan – men det får vi tydligen vänta på ytterligare en tid.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Skulle man nu ge ut en ny vitbok, är det som skulle bli det intressanta, alltså det som har framkommit i ärendet efter år 1965, ett tillägg till de båda tidigare vitböckerna. Det som har tillkommit efter 1965 är att flera personer anser sig kunna bevisa att Raoul Wallenberg har befunnit sig vid liv i flyktingläger eller i fångelser i Sovjetunionen. Praktiskt taget alla dessa personers berättelser är redan kända genom pressen, varför publicerandet av dessa uppgifter inte skulle tillföra ärendet någonting nytt.

Det nya som då kvarstår är de undersökningar om dessa påståenden som de svenska polismyndigheterna har gjort. Undersökningarna har inte lett till att man har kunnat från svensk sida skaffa fram belegg för att de uppgifter som lämnats är riktiga. Det är alltså dessa påståenden, berättelser och skildringar, i första hand från enstaka individer, som skulle lämnas ut plus polisens utredningar. Eftersom det vid dessa utredningar inte kommit fram några fakta som stöder misstanken om att Raoul Wallenberg befinner sig i livet eller sitter i någon fängvårdsanstalt i Ryssland, anser vi det inte vara någon större mening med att publicera detta material, i varje fall inte nu. – Det är bara den enkla bedömning som vi gör.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Man kan naturligtvis göra olika bedömningar av vad som är aktuellt och vad som är lämpligt att publicera, men det är ju det som är så förfärligt svårt att bedöma för oss och för allmänheten, som inte vet exakt vad som finns i UD:s enorma arkiv på det här området.

Dessutom har den här frågan under hela sin existens handlagts av i princip en och samma regering, och det är då naturligtvis på det sättet att den regeringen är part i målet i mycket hög grad. Av den anledningen kan det vara av intresse för exempelvis riksdagens ledamöter och allmänheten att följa hur regeringen har handlagt frågan. Det är också därför som det har framställts krav på att dessa akter, som i vissa fall är över 30 år gamla, skall frisläppas.

När det gäller de sista akterna, herr talman, säger herr utrikesministern att de har visat sig vara otillförlitliga och att det i alla fall inte har framkommit någonting som skulle bevisa att Raoul Wallenberg fortfarande är vid liv. Det är möjligt att det är så att han inte längre lever, men *en* intressant sak skulle de här vittnesmålen ändå kunna ge klarhet i, nämligen hur förfärligt svårt det är att få klara och entydiga besked av myndigheterna i Sovjetunionen i frågor av det här slaget. Bara det tycker

jag skulle motivera en vitbok. På senare år har ju våra myndigheter inte precis sparat på papperet när det gäller publiceringsverksamheten i övrigt.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 54

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Om skatten på
realisationsvinster*

§ 5 Om skatten på realisationsvinster

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Ahlmarks* (fp) den 15 januari anmälda fråga, 1975/76:179, och anförde:

Herr talman! Herr Ahlmark har frågat mig om regeringen avser att föreslå en retroaktiv skärpning av skatten på realisationsvinster, t. ex. vid försäljning av egnahem.

Jag delar herr Ahlmarks uppfattning att retroaktiv skattelagstiftning som regel bör undvikas. Undantag från denna regel har förekommit då speciella skäl så motiverat. Detta har då skett med riksdagens godkännande.

Huruvida någon form av retroaktivitet kan anses motiverad i en kommande lagstiftning om skärpt realisationsvinstbeskattning är en fråga som regeringen ännu ej tagit ställning till. Regeringens uppfattning på denna liksom på övriga punkter i förslaget kommer att utan dröjsmål redovisas i proposition till vårriksdagen 1976.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Vad vi nu diskuterar är inte i och för sig beskattningen vid försäljning av egnahem och aktier. Det kan finnas skäl att skärpa skatten på ren spekulation, där man i vinningssyfte köper och snabbt säljer hus, byggda med förmånliga statliga lån. Men vi måste alltid skydda de människor som lagt ner år och årtionden av arbete och sparande i sitt hus. De skall inte få en orimlig skatteskarvning. Deras egnahem har ofta ökat i värde. Men till stor del är det följer av inflationen. Sådana inflationspengar får inte beskattas som om de vore verkliga vinster.

Men nu handlar det om något annat: Skall en skatteskarvning vara retroaktiv eller inte? Skall en ny skatt drabba också egnahemsförsäljningar som redan *har* gjorts och inte bara de försäljningar som *kommer* att göras?

För folkpartiets del är svaret givet. När en människa begår en handling eller gör en affär skall han eller hon veta vilka lagar och regler som gäller *i det ögonblicket*. Efteråt skall inte lagskarvningar och skatteökningar som verkar bakåt i tiden komma som en kалldusch. Det strider mot rättssäkerheten i ett civiliserat samhälle. Folkpartiet säger nej till skatteskarvningar som är tillbakaverkande. Och jag har i fri- och rättighetsutredningen reserverat mig för ett förbud i grundlagen mot sådana retroaktiva lagar.

Men finansministern tycks inte bekymra sig om den saken. Tåget har

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om skatten på
realisationsvinster*

gått, sade herr Sträng i TV. Det betyder att en skatteskärpning kan komma redan från den 1 januari i år, trots att ännu inget beslut har fattats av riksdagen. Och finansministern håller i dag öppet om en ny lag skall bli retroaktiv. Också justitieministern har varit ute och i princip godtagit en skatteskärpning som verkar bakåt i tiden.

Men hur många statsråd som än rusar fram med bekännelser till retroaktiva lagar och skatter kommer vi liberaler att rösta emot. Folkpartiet ser inte rättssäkerheten som en lämplighetsfråga eller ett budgetproblem. Om finansministerns proposition innehåller krav på tillbakaverkande skattechöjningar för egnahemsägarna kommer folkpartiet att bekämpa det förslaget.

Jag tackar finansministern för svaret på frågan. Det enda positiva i det är att han säger att man "bör undvika" retroaktiva skattelagar men att "speciella skäl" kan göra dem motiverade. Men, herr Sträng, vad kan det finnas för "speciella skäl" att mot både grundläggande rättsprinciper och halva riksdagen lägga på landets egnahemsägare en ny skatt som verkar bakåt i tiden?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag tycker kanske att herr Ahlmarks inlägg präglades av litet överdriven morskhets. Det är möjligt att han längre fram får anledning att fundera över den här saken närmare, när man ser hur utvecklingen ter sig och när papperen ligger på bordet.

Herr Ahlmark ställde frågan: Vad finns det egentligen för skäl till att man i vissa fall har tillämpat en retroaktiv skattelagstiftning? Som jag sagt ogillar jag detta – jag tycker inte om retroaktiv lagstiftning – men i vissa fall har det faktiskt funnits skäl, som inte bara halva riksdagen utan även representanter för oppositionspartierna i riksdagen har ställt sig bakom, för en retroaktiv lagstiftning, och då har de också resulterat i en sådan.

Vi införde 1972 en skärpt lag om handel med förlustbolag därför att det visade sig att det blev gängse praxis att köpa förlustbolag för att kunna undvika den skatt som man regelrätt borde betala på de vinster man gjorde på andra bolag. Det var ett halvt års retroaktivitet i detta fall. År 1973 genomförde vi i riksdagen en lag om partrederier. Man gick så ogenerat till väga att man satte in annonser i tidningarna och inbjöd folk som hade höga löner och gott om pengar att bli delägare i en båt, fast de inte hade någon som helst anknytning till vare sig sjöfart eller rederinäring. Det gällde båtar som byggdes långt utanför landets gränser. Vederbörande fick på den vägen möjligheter att skriva ned sina inkomster på själva kontraktet. Riksdagen var ganska enhälligt av den uppfattningen att en sådan historia var felaktig, och lagstiftningen gjordes med ett års retroaktivitet.

Vi har haft ett förhållande som gjort det möjligt att en enskild företagare har hållit sig med en rad skrivbordsbolag och laborerat med affärer mellan dessa bolag, affärer som har varit klart genomskådliga rent skatteflykts-

mässigt. Även i det avseendet gjordes lagstiftningen retroaktiv.

När man börjar diskutera sådana här frågor accentueras denna utveckling, som varken herr Ahlmark eller jag gillar.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Socialdemokraterna har vid en rad tillfällen genom åren drivit igenom skattelagar som fått verkan bakåt i tiden. Men det är också sant att folkpartiet gång på gång motsatt sig retroaktiv lagstiftning och hävdad principen att människor hela tiden skall kunna veta vilka lagar som gäller.

Så var det när riksdagen beslutade om realisationsvinstbeskattning för fastigheter 1967. Så var det vid beslutet om nya skatteregler för pensionsförsäkringar i december 1975, och så har det varit i flera frågor däremellan.

Vid ett par tillfällen har vi varit med på förslag, så utformade att de träffat rena skentransaktioner för att smita undan skatt, transaktioner som stridit mot lagarnas hela anda och solidariteten mellan medborgarna. Finansministern kan väl ändå inte jämföra sådana åtgärder mot grova fall av skatteflykt med en skärpning bakåt i tiden av skatten som kommer att gälla över en miljon egnahemsägare?

Jag förstår att finansministern nu vill prata om något helt annat än det som människorna är intresserade av. Den fråga som debatten gäller är: Tänker regeringen föreslå en skärpning av beskattningen på bl. a. försäljning av egnahem, som sträcker sig bakåt i tiden? Det är hundratusentals människor här i landet som vill ha svar på den frågan.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag skall ta herr Ahlmark på orden och säga något om vad som hände 1967 och 1968. Det var då vi första gången införde den permanenta realisationsvinstbeskattningen på aktier och fastigheter. Tidigare slapp man ju helt ifrån den om man hade haft fastigheten längre än tio år och aktierna längre än fem år.

Jag lade propositionen på riksdagens bord den 8 november 1967 och föreslog att denna lagstiftning skulle tillämpas från den 1 januari 1968. Det visade sig emellertid, när man då hade lagt papperen på bordet, att det försiggick en rad ganska olustiga köpetransaktioner ute bland människor som ville ta sin chans. Mannen sålde sin lantegendom till hustrun, fadern sålde sin villa till barnen – för fiktivt mycket höga priser. Det kunde man ju kontrollera vid tingen och i lagfarten av ärendena. Det var då inte fråga om att man betalade dessa höga priser, men man fick ett startläge i fråga om försäljningssumman som eliminerade alla tänkbara realisationsvinstbeskattningar när fastigheten såldes längre fram.

Det här tyckte riksdagen var så förargligt att riksdagen kompletterade mig – eller kanske skall jag säga korrigerade mig – och bestämde att i detta förslag, som således inte var något retroaktivt förslag, skulle två

Nr 54

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om skatten på
realisationsvinster*

månaders retroaktivitet införs.

När man gör den där bestämda förklaringen, att då det gäller lagen skall människor veta vad det är fråga om, och samtidigt säger att man vill komma till rätta med ett uppenbart missbruk, så hamnar man i den konflikt som gör att jag har sagt att man bör hålla frågan öppen till dess den ligger på riksdagens bord.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Finansministern borde ha tillagt att vi reserverade oss mot denna retroaktivitet i beskattningen och sade i vår reservation att det står i strid med vedertagna rättssäkerhetsprinciper. En del nackdelar kan inte undvikas, men håller man på rättssäkerheten får man göra det också om vissa lämplighetsskäl ibland skulle tala för retroaktivitet.

Det är fullt klart att socialdemokratin har drivit igenom skatteskärpningar som verkat bakåt i tiden, medan vi reserverat oss mot dem. De s. k. undantag som gällt har varit skentransaktioner – ett par fall av skatteflykt. Det är något helt annat än en skatt på helt vanliga och helt lagliga försäljningar av t. ex. egnahem.

Man kan inte jämföra skatteflykt genom partrederier med legala affärer som görs av landets egnahemsägare, och jag vill därför upprepa min fråga: Vad finns det för speciella skäl att mot både grundläggande rättsprinciper och halva riksdagen lägga på landets egnahemsägare en ny skatt som verkar bakåt i tiden?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Om inte herr Ahlmark är så uppfylld av sina egna uppfattningar utan lyssnar på vad jag säger – och framför allt om han lyssnat på mitt senaste inlägg – finner han att det gjordes uppenbara skentransaktioner vid fastighets- och jordbruksförsäljningar de sista månaderna av år 1967. Då har man kontroversen: Skall man svälja dessa skentransaktioner för filosofin att man aldrig under några förhållanden kan göra en retroaktiv lagstiftning som korrigerar skentransaktionerna? När man säljer till hustrun eller till barnen för klara övervärden är det ju en skentransaktion för att undvika kommande beskattningar.

Herr Ahlmark kan icke sitta på båda stolarna samtidigt. Därför är det klokt att hålla frågan öppen och avvakta utvecklingen till dess att riksdagens beslut fattats.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Finansministern överdriver våldsamt omfattningen av de här s. k. skentransaktionerna. Och han tar inte alls upp det viktiga, att man kan inte förvandla rättssäkerheten till en lämplighetsfråga.

Vi har diskuterat detta i fri- och rättighetsutredningen. Där var också socialdemokraterna med på att "medborgarna har ett berättigat anspråk att kunna planera sina förhållanden utifrån gällande rätt". Man slog alltså delvis fast en hård attityd mot retroaktiva lagar och skatter.

Men vad finansministern säger i dag och vad justitieministern sade häromdagen i Småland kan man fatta så, att man nu tänker sig att gå in för en retroaktiv skatteskärpning, som kommer att gälla för hundratusentals egnahemsägare.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Så sent som för ett par månader sedan fattade den här kammaren ett beslut om retroaktivitet när det gällde en skattelagstiftning som rörde premieavdrag för pensionsförsäkringar. Det var inte bara socialdemokraterna som stod bakom detta – det var en bastant majoritet i den här kammaren. Där hade man att göra avvägningen: Skall man acceptera skentransaktioner bara därför att man på något underligt sätt säger att lagen får under inga förhållanden vara retroaktiv?

Riksdagen har haft andra uppfattningar och kommer nog att ha andra uppfattningar. Jag har inte tagit någon ställning i den här frågan. Jag anser det onödigt att säga, att all retroaktivitet är utesluten, för att därmed ge möjligheter till ett accelererande av skentransaktionerna på samma sätt som 1967. Och det är där jag tror, att om utvecklingen blir den som man kan riskera, så kommer herr Ahlmark att ångra de bestämda uttalanden som han gjort i dag utifrån sin mera formella ståndpunkt.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Nej, herr finansminister, att vara motståndare till skatteskärpningar och lagskärpningar som verkar bakåt i tiden är inte en "formalitet". Det hör till rättssäkerheten i ett civiliserat samhälle.

De pensionsförsäkringar som finansministern här talade om stod det en "bastant majoritet" bakom, det är riktigt. Men liberalerna var inte med där. Vi reserverade oss, därför att vi anser att det som finansministern här föraktfullt kallar för en formalitet, nämligen retroaktiviteten, inte hör hemma i det svenska samhället.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Socialdemokrater och centerpartister får väl då dras med denna anklagelse för att nonchalera rättssäkerheten och att inte slå vakt om ett civiliserat samhälle. Men det uttalandet får stå för herr Ahlmarks räkning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder för att stimulera samåkning med bil till läkare och tandläkare

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Karlssons i Malung (s) den 12 december anmälda fråga, 1975/76:156, och anförde:

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om åtgärder för att
stimulera samåk-
ning med bil till
läkare och
tandläkare*

Herr talman! Herr Karlsson i Malung har frågat mig om jag är beredd medverka till sådana ändringar i tillämpningsföreskrifterna till sjukreseförordningen att endast ett karensbelopp dras vid samåkning med bil till läkare och tandläkare för att på så sätt stimulera till samåkning.

Sjukförsäkringen ger ersättning för resekostnader som överstiger ett visst karensbelopp för varje resa. Detta karensbelopp utgör fr. o. m. den 1 januari i år 8 kr. vid besök hos läkare eller annan vårdpersonal i samband med sjukdom och 15 kr. vid besök hos tandläkare och vid preventiv-medelsrådgivning m. m. Vid ersättning för resa som gjorts med privatbil skall resekostnaden beräknas till 40 öre per kilometer. När flera personer åkt i samma bil skall detta belopp ökas med 5 öre per kilometer för varje person. Den framräknade resekostnaden skall fördelas lika mellan de ersättningsberättigade, och ersättning utgår till den del kostnaden för var och en överstiger karensbeloppet.

Sjukförsäkringens ersättningsregler avser således att ersätta resekostnader som överstiger ett enhetligt karensbelopp för varje resa som den försäkrade gör. Om endast ett karensbelopp skulle dras av när flera personer åker i samma bil skulle det innebära gynnsammare ersättningsregler vid resa med privatbil än vid resa med kollektiva transporter. Om t. ex. tre personer åker med privatbil skulle karensbeloppet då bli mindre än 3 kr. per person jämfört med 8 kr. per person vid resa med tåg eller buss. Det är därför inte aktuellt att vidta några ändringar av reglerna för beräkning av karensbeloppet vid resa med privatbil. Som jag anförde när denna fråga behandlades i propositionen 94 år 1971 bör stimulansen till gemensamma sjukresor i enlighet med de gällande reglerna ske genom tillägg till kilometerersättningen när mer än en ersättningsberättigad åker med i bilen.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för det fylliga svaret.

Jag är medveten om att den fråga jag ställt är komplicerad och kräver enkla och klara handläggningsrutiner. Den rymmer också i sig flera delfrågor. Först och främst tycker jag att man på olika sätt skall försöka göra resandet så billigt som möjligt för både den enskilde och samhället. Reseersättningsreformen är i och för sig en bra reform för människor i glesbygderna som måste företa långa resor. Men samtidigt kan människor som har lång väg till läkare eller tandläkare och därför väljer att samåka uppleva detta med flera karensbelopp som något negativt, och det kan medföra att intresset för samåkning blir mindre. Ur kostnadssynpunkt måste samåkningen vara att föredra för samhället, samtidigt som den måste medföra energibesparingar.

För min del tycker jag att frågan är så angelägen att man borde se över den från ren besparingssynpunkt, till fördel både för den enskilde och för samhället men också för att spara energi. Nu har jag här i dag fått en redogörelse som jag vill tacka för samtidigt som jag hoppas att man följer frågan med största uppmärksamhet, i syfte att göra resandet

vid läkar- och tandläkarbesök så billigt som möjligt för både den enskilde och samhället.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om bidrag ur allmänna arvsfonden för installering av hörselslingor i allmän samlingslokal

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 13 december anmälda fråga, 1975/76:157, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag är beredd medverka till att allmänna samlingslokaler som inte erhåller kommunalt eller statligt stöd kan erhålla bidrag ur allmänna arvsfonden för installering av förstärkaranläggningar (hörselslingor).

Bidrag ur allmänna arvsfonden till transportabla förstärkaranläggningar har i flertalet fall beviljats sammanslutning av hörselskadade. Bidrag har utgått med högst 2 000 kr. till varje anläggning. Under åren 1971–1975 har bidrag beviljats till sammanlagt 17 anläggningar. Jag är beredd att medverka till en fortsatt bidragsgivning från arvsfonden för dessa ändamål. Kostnaderna för att mera allmänt förse allmänna samlingslokaler med fasta förstärkaranläggningar torde däremot vara av en sådan storleksordning att en finansiering genom disponibla medel i arvsfonden inte är möjlig.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Frågan är föranledd av det förhållandet att det stora flertalet allmänna samlingslokaler saknar förstärkaranläggning. Därmed försämras de hörselskadades möjligheter att ta del av de aktiviteter som förekommer i dylika lokaler. Hörselfrämjandets riksförbund, vars verksamhet jag aktivt deltar i, arbetar målmedvetet på att få myndigheter och organisationer att tillse att varje samlingslokal, oavsett vilka aktiviteter som där förekommer, utrustas med förstärkaranläggning och att dessa anläggningar får sådan skötsel att de fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Det får inte vara så att de hörselskadade inte har möjlighet att ta del av tal, sång och musik i de allmänna samlingslokalerna bara för att förstärkaranläggningar saknas. Anskaffning och installering av sådana anläggningar betingar en ganska blygsam kostnad i förhållande till byggnadskostnaderna för dessa lokaler. Men tyvärr blir det ofta så att man bygger en i övrigt väl fungerande samlingslokal men någon förstärkaranläggning installeras inte. Följaktligen utestängs en stor grupp människor från att ta del av de aktiviteter som där förekommer.

Jag kommer nu till själva saken. Socialministern sade att ur allmänna arvsfonden beviljas bidrag till transportabla förstärkaranläggningar. Gi-

Nr 54

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Om bidrag ur
allmänna arvsfon-
den för installering
av hörselslingor i
allmän samlingslo-
kal*

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om det fortsatta
utredningsarbetet
beträffande den
psykiska hälsovården*

vetvis är vi ytterst tacksamma för det. Men socialministern sade sig inte kunna medverka till en ytterligare bidragsgivning från allmänna arvsfonden för exempelvis fasta anläggningar. Jag vill vädja till socialministern att han omprövar denna sin ståndpunkt. Det är inte fråga om att allmänna arvsfonden skall betala hela kostnaden för anskaffning och installering av förstärkaranläggningar utan bara om att ur allmänna arvsfonden bevilja bidrag till kostnaden för sådana anläggningar. Det behövs mer än väl en sådan hjälpinsats.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om det fortsatta utredningsarbetet beträffande den psykiska hälsovården

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Westbergs* i Ljusdal (fp) den 12 januari anmälda fråga, 1975/76:161, och anförde:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal har frågat mig om jag vill redovisa hur det fortsatta utredningsarbetet beträffande den psykiska hälsovården planerats.

Kungl. Maj:t uppdrog i april 1970 åt socialstyrelsen att verkställa en av riksdagen begärd utredning angående den psykiska hälsovården. Som en första etapp i utredningsarbetet beslöt socialstyrelsen kartlägga och sammanfatta den debatt som förts på området. Uppdraget att göra denna kartläggning gavs åt medicine licentiaten Hans Lohmann. Resultatet av detta arbete redovisades år 1973 i skriften *Psykisk hälsa och mänsklig miljö*. Avsikten var att bokens ämne och innehåll skulle bli föremål för en allsidig debatt inte endast bland sjukvårdspersonal, politiker och administratörer utan även bland allmänheten. Så har också skett. Boken har tryckts i en upplaga av 15 000 exemplar och har utgjort underlag för diskussioner vid föreningsmöten, kurser och konferenser av olika slag. Syftet har sålunda varit att samla intryck från en sådan bred debatt inför nästa utredningsfas.

Socialstyrelsen har därefter hösten 1975 tillkallat en särskild arbetsgrupp under ledning av generaldirektören Rexed med uppgift att lägga fram konkreta förslag om fortsatt forskning och utredning inom olika områden som har betydelse för den psykiska hälsovården. Utredningsarbetet skall bedrivas skyndsamt. Enligt vad jag inhämtat kan förslag i ämnet väntas i mitten av år 1976.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Frågorna om de mentala sjukdomarna, de många psykiska störningstillstånden och inte minst den psykiska hälsan har under senare år tillvunnit sig stor uppmärksamhet hos vårt folk. Vi har börjat förstå att välstånd inte bara är att leva ekonomiskt väl – välstånd är att hela

Torsdagen den
22 januari 1976*Om begränsning av
antalet persondata-
register av
totalkaraktär*

existensen för människan är någorlunda riktig och hälsosam.

Under flera riksdagar i slutet på 1960-talet väckte min partivän Joel Sörenson motioner om den psykiska hälsovården. År 1969 togs frågorna upp i en partimotion från folkpartiet. Riksdagen biföll förslagen så långt att man ville att en förutsättningslös utredning skulle igångsättas. Socialministern har nu i svaret redovisat hur den frågan har handlagts.

I våra motioner om den psykiska folkhälsan framhölls också att utgångsläget för forskningen inom de social- och mentalhygieniska områdena är otillfredsställande även i rent organisatoriskt avseende. Sedan dess har bl. a. institutet för social forskning tillskapats. Det är enligt min mening angeläget att detta institut får möjlighet att sätta det tvärvetenskapliga samarbetet i system. Detta bör bl. a. leda till ett bättre underlag för de psykologiskt och socialt inriktade behandlingsformerna.

I motionerna om den psykiska hälsovården uttalades vidare att psykoterapiutbildningen är en väsentlig del av samhällets ansvar för den psykiska ohälsan och att både läkare, psykologer och andra som arbetar med psykiskt skadade människor borde ges bästa möjliga grundutbildning i psykoterapi. I sitt yttrande över motionen år 1969 anförde socialstyrelsen att en utredning av formerna för psykoterapiutbildningen är ofrånkomlig. Tyvärr har det inte hänt mycket på detta område. Det långsamma utredningsarbetet på denna punkt har bl. a. lett till att ersättningsfrågan för privatpraktiserande psykoterapeuter inte fått sin lösning.

Herr talman! Hans Lohmann i socialstyrelsen har åstadkommit en värdefull kartläggning av debatten på de områden som berördes i folkpartimotionen år 1969. Jag föreställer mig att resonemanget om livskvalitet och ökad vikt vid emotionella värden har betydelse även i andra sammanhang. Icke förty är det önskvärt att utredningsarbetet fortsätter och leder till någon form av åtgärdsprogram som regering och riksdag kan påverkas av i sitt beslutsfattande. Psykisk hälsovård är väl så viktig som mentalsjukvård. Också här gäller att effektiv hälsovård minskar behovet av omfattande sjukvård. Det är en av anledningarna till att vi är så engagerade i denna fråga.

Jag ber att få tacka socialministern för det positiva svar han gav.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om begränsning av antalet persondataregister av totalkaraktär

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Hugossons* (s) den 13 januari anmälda fråga, 1975/76:166, och anförde:

Herr talman! Herr Hugosson har frågat mig om jag avser att snarast för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av datalagen som skulle göra det möjligt att begränsa antalet personregister av totalkaraktär som förs med hjälp av automatisk databehandling.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om begränsning av
antalet persondata-
register av totalka-
raktär*

Jag har i annat sammanhang uttalat att regeringen skall undersöka möjligheterna att begränsa antalet personregister och att detta bör ske inom ramen för den aviserade översynen av datalagen. En sådan begränsning hänger nära samman med frågan om att inrätta ett centralt statligt personregister för adressaktualisering, personnummersättning och urvalsdragning.

I skrivelse till regeringen hösten 1974 föreslog datainspektionen att ett centralt uppdateringsregister skulle inrättas. Syftet med ett sådant register var bl. a. att behovet av andra centrala register skulle kunna begränsas kraftigt. Enligt förslaget skulle registret innehålla uppgift om namn, personnummer, civilstånd, adress och samhörighetsbeteckning. Skrivelsen överlämnades till datasamordningskommittén, som i september 1975 tillstyrkte att ett centralt statligt personuppdateringsregister snart inrättas.

Vid remissbehandlingen ställde sig flertalet remissinstanser positiva till ett centralt personregister men ansåg att registret borde kompletteras bl. a. i fråga om antalet uppgifter som skulle registreras.

I december 1975 gav regeringen statskontoret i uppdrag att fortsätta utredningsarbetet. Detta arbete skall redovisas senast den 1 juli 1976 och ske i nära samarbete med datainspektionen. De synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen av datasamordningskommitténs skrivelse beträffande registerinnehåll m. m. skall beaktas.

Frågan om ett centralt statligt register berörs även i årets budgetproposition. Finansministern säger där bl. a. att i det fortsatta utredningsarbetet skall särskilt belysas hur efterfrågan på ett centralt personregister bättre skall tillgodoses genom anpassning av registret till behoven hos både offentliga och privata kunder. Förslag från regeringen avses bli förelagt riksdagen under hösten 1976.

Frågan om en begränsning av antalet personregister har sålunda nära samband med frågan om att inrätta och ta i anspråk ett centralt statligt personregister. Det kan vara lämpligt att dessa två frågor tas upp till behandling i ett sammanhang och att en provisorisk ändring av datalagen därvid vidtas.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga, som föranletts av ett överklagningsärende som resulterat i att regeringen ändrat på ett beslut av datainspektionen. Jag konstaterar med stor tillfredsställelse att regeringen anser det önskvärt att antalet personregister av totalkaraktär begränsas. Jag är också glad för att finansministern agerat så snabbt i denna fråga. Vi hade i början av december en diskussion i riksdagen om ett centralt statligt personregister, och redan den 18 december fattade finansdepartementet beslut om att snabbutreda denna fråga. I justitieministerns svar i dag aviseras att vi i höst kan vänta ett förslag till riksdagen om ett centralt statligt personregister, som då kommer att ersätta den mängd av personregister av totalkaraktär som

man inte minst inom den privata sektorn velat upprätta. Det är mycket positivt.

Det är också positivt att man inom justitiedepartementet i detta sammanhang företar den ändring av datalagen som anses erforderlig för att vi inom datainspektionen liksom hittills skall kunna tillämpa principen att ett företag eller en organisation bara skall kunna upprätta register över sina egna kunder, sina egna medlemmar osv. Det var denna princip som i det aktuella fallet naggades i kanten.

Det enda problemet är nu hur regeringens beslut skall tolkas. Är det ett prejudikat som vi skall rätta oss efter under 1976? Denna provisoriska ändring av datalagen kan inte träda i kraft förrän den 1 januari 1977. Därför är det viktigt att vi i dag får ett auktoritativt uttalande av justitieministern om hur vi skall agera under tiden fram till dess att ändringen träder i kraft.

Jag anser att regeringens beslut inte skall betraktas som ett prejudikat. Jag menar att vi bör kunna tillämpa den princip jag nämnt. Det är viktigt att inte få till stånd en mängd personregister som måste skrotas ner när datalagen ändras och det centrala statliga personregistret inrättas. Det skulle törhända innebära en hel del felinvesteringar under 1976, och det kan inte vara önskvärt ur ekonomisk synpunkt.

Ur integritetssynpunkt är det, som sagt, viktigt att kunna begränsa antalet personregister även om varje register i och för sig är av harmlös karaktär. Men det är mängden av register som oroar människorna.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Med anledning av herr Hugossons fråga om datainspektionens s. k. grundprincip vill jag be honom stanna kvar i kammaren eftersom jag i nästa svar kommer att utförligt redogöra för regeringens syn på den saken.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag avser givetvis att lyssna även till svaret på nästa fråga.

Att det är angeläget att den här saken klarläggs beror på att det finns olika uppfattningar om hur datalagen skall tolkas. Den prövning som justitiedepartementet gjorde i anledning av överklagandet av Det Bästa har uppfattats som en klart juridisk prövning, och enligt den har alltså departementet kommit fram till att datalagen inte ger dessa möjligheter som den ansågs ge.

Vi har en annan uppfattning inom datainspektionen, och den uppfattningen delas av justitiekanslern i yttrandet över detta ärende. Därför menar jag att det är utomordentligt viktigt för den framtida tolkningen att få klarlagt om beslutet är ett prejudikat eller inte.

Det har från auktoritativt håll i justitiedepartementet tidigare sagts att beslutet inte skall uppfattas som ett prejudikat, och det vore mycket värdefullt ifall vi kunde tillämpa den åsyftade principen även under tiden fram till dess den provisoriska ändringen av datalagen kommer till stånd.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om begränsning av
antalet centrala
persondataregister*

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Naturligtvis är det en juridisk prövning som har gjorts inom departementet i detta fall, eftersom det är fråga om tillämpningen av en lag. Den måste ju tolkas utifrån sina förutsättningar och förarbeten.

Om det kan anses föreligga ett prejudikat i ärenden som prövas av regeringen i samma mening som när det gäller domstolar vill jag inte uttala mig om. Det är klart att om det blir ett likadant fall som detta kommer regeringen att pröva det på samma sätt. Men i övrigt kan jag bara svara att en prövning måste ske från fall till fall beroende på de olika förutsättningarna och mot bakgrund av lagen sådan den är skriven.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber speciellt att få tacka för detta sista svar. Det innebär faktiskt att ett regeringsbeslut i ett överklagningsärende inte nödvändigtvis behöver uppfattas som ett prejudikat. Jag kan alltså fortsätta att driva den princip jag hävdar, många gånger kanske ensam, just när det gäller den privata sektorn. Jag är därför glad för den precisering som justitieministern gjorde, som innebär att datainspektionen i fortsättningen under 1976 – tills fullständig klarhet i juridisk mening har vunnits genom det tillägg till datalagen som justitieministern aviserar i svaret till mig – kan tillämpa den aktuella principen och därigenom även under 1976 begränsa antalet personregister. Skulle något identiskt fall som det här diskuterade uppstå får vi naturligtvis uppfatta regeringsbeslutet som en regel som vi skall följa.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om begränsning av antalet centrala persondataregister

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Wikströms* (fp) den 14 januari anmälda fråga, 1975/76:175, och anförde:

Herr talman! Herr Wikström har frågat mig av vilken anledning regeringen frångår den grundprincip datainspektionen sökt tillämpa och som medger en begränsning av antalet centrala personregister.

Skälen till att regeringen i besvärärenden har intagit en annan ståndpunkt än datainspektionen framgår av vad som står i regeringens beslut. Därutöver vill jag framhålla följande.

Enligt datalagen gäller att sökanden skall ha rätt att få tillstånd att föra personregister om det saknas anledning anta – bl. a. med iakttagande av de särskilda föreskrifter som meddelas – att otillbörligt intrång i den personliga integriteten skall uppstå. Datalagen och dess förarbeten bygger på principen att bedömningen skall ske från fall till fall.

En särskild fråga är vilken betydelse som skall tillmätas behovet av ett personregister vid tillståndsprövningen. Förarbetena till datalagen innehåller vissa uttalanden om att även mycket känslig information får

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om begränsning av
antalet centrala
persondataregister*

registreras, om det föreligger ett starkt samhälleligt eller annat allmänt intresse att registreringen får ske. I övrigt ges ingen ledning i datalagen eller dess förarbeten. En viktig uppgift för den kommande datalagsutredningen blir att närmare ange hur behovet av ett register skall påverka prövningen och på vilken nivå denna bedömning skall ske.

Jag skall nu något beröra regeringens beslut beträffande Det Bästas register. Personkretsen i registret kan delas in i tre kategorier, nämligen kunder, sådana som aldrig accepterat något erbjudande från bolaget och tidigare kunder. Det är bara registreringen av de två sistnämnda grupperna som är kontroversiell. Beträffande de personer som aldrig reagerat på bolagets erbjudanden innehåller registret bara uppgift om namn, adress, personnummer samt en anteckning om att dessa personer inte accepterat något försäljningserbjudande. Regeringen har inte kunnat komma till att dessa uppgifter skulle innebära otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet. Beträffande tidigare kunder finns i registret vissa uppgifter som kan betraktas som känsliga, nämligen uppgifter om utebliven betalning samt klagomål av olika slag. Regeringen har beslutat att gallring skall ske av dessa uppgifter.

Vid sin tillståndsprövning har datainspektionen att utgå från de regler som gäller för det område som avses med registret. Det Bästas register används för direktreklamändamål. Sådant ändamål utgör inte enligt datalagen något hinder mot tillstånd annat än i vissa rena undantagsfall. Som jag redan nämnt innehåller Det Bästas register inte någon känslig information med vissa undantag, för vilka särskild gallringsföreskrift har getts. Vid en bedömning av registret utifrån de principer som jag nu har redogjort för har regeringen inte kunnat finna annat än att bolagets register står i överensstämmelse med datalagen.

Jag vill i detta sammanhang även nämna att datainspektionen själv frångått sin grundprincip. I ett ärende om personregister för ett landsting fick landstinget av datainspektionen tillstånd att föra ett register över hela länets befolkning, trots att kretsen av registrerade personer därigenom kom att bli betydligt större än vad som direkt behövdes för registerändamålet, som var patientadministration för sluten vård. Beslutet överklagades av JK. Regeringen lämnade besvären utan bifall.

Att, som datainspektionen är inne på, helt allmänt söka begränsa antalet centrala personregister är inte möjligt med stöd av gällande datalag. Vill man tillämpa en sådan princip måste alltså lagen ändras. Jag får i denna del hänvisa till mitt svar på herr Hugossons fråga.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Justitieministern hänvisar till den nya datautredningen och till att regeringen i höst kommer med förslag om ett centralt uppdateringsregister. Det är riktigt att datautredningen skall se över datapolitiken med ledning av de erfarenheter vi fått under datalagen. Det är bra att regeringen antligen gör något åt förslaget om ett centralt uppdateringsregister.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om begränsning av
antalet centrala
persondataregister*

I ingendera frågan har dock regeringen varit pådrivande. Datautredningen beställdes som bekant av riksdagen, och när det gäller det centrala uppdateringsregistret föreslog datainspektionen redan för ett och ett halvt år sedan i skrivelse till regeringen att ett sådant register skulle inrättas för att man lättare skulle kunna begränsa antalet centrala personregister. Men regeringen har fördröjt frågan och kommer nu först ett par år efter datainspektionens förslag att lägga sitt eget förslag till riksdagen. Sedan dröjer det ytterligare en tid innan registret börjar fungera.

Men när nu justitieministern hävdar att också regeringen vill begränsa de centrala personregistren är det desto märkligare att den samtidigt fattar beslut som innebär att den släpper loss en flod av centrala personregister. Jag tror nämligen att regeringens beslut måste ses som prejudicerande. Det är just det som beslutet om Det Bästa innebär. Regeringen säger öppet i motiveringen till sitt beslut att det inte spelar någon roll för den enskildes integritet hur många personregister han finns med i. Och med den bedömningen har regeringen handlat fullt konsekvent. Då behöver man inte bekymra sig över att det blir många centrala personregister.

Men jag är övertygad om att de allra flesta människor i det här landet ser helt annorlunda på saken. De är inte roade av att deras reaktioner inför olika slags köperbjudanden sätts på data. De vill inte att en mängd företag skall ta efter Det Bästas affärsmetoder. De känner oro just över att finnas registrerade överallt utan att det rör sig om företag, organisationer eller myndigheter, som de har en öppen kontakt med.

I datalagen står det också att man särskilt skall beakta den inställning som föreligger eller kan väntas föreligga hos de registrerade, när man prövar om ett dataregister skall få föras. Datainspektionens erfarenhet är helt entydig: människor vill inte finnas registrerade i en mängd centrala personregister. Har justitieministern en annan bedömning av människors inställning på den punkten?

Riksdagen har alldeles entydigt sagt ifrån att den ser stora faror i en mängd centrala personregister. Ju fler de centrala personregistren blir, desto svårare blir det att skydda den enskilde. Risken ökar för att register över totalbefolkningen sänds utomlands, och de riskerna är särskilt stora i samband med krig och oroligheter.

Det är speciellt allvarligt att regeringen öppnar dörren för centrala personregister som registrerar vad folk vill köpa och inte köpa. Detta ligger mycket nära rena åsiktsregister. Jag vill fråga justitieministern: Hur skall regeringen – efter de motiveringar som man nu har anfört – kunna säga nej till andra företag som kommer och vill upprätta samma slags register över alla svenska hushåll som Det Bästa?

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Till att börja med vill jag – eftersom herr Wikström säger att han tycker att det har tagit för lång tid innan vi nu skall börja utreda den här frågan – erinra herr Wikström om att det redan år 1972

förelåg ett förslag i riksdagen om ett sådant centralt personregister. Det föll av riksdagen – av de borgerliga och, tror jag, även vpk. Hade det förslaget då gått igenom hade mycket varit vunnet i dag.

I övrigt vill jag egentligen bara framhålla att jag tycker att vi skall vara mycket observanta och försöka ta största hänsyn till vad människorna anser om att bli registrerade och inte registrerade. Men jag tycker personligen att vi verkligen skall vara lite försiktiga med att säga att det liknar åsiktsregistrering när det är fråga om sådana uppgifter som inte har med det vi vanligen lägger in i beteckningen åsiktsregister att göra. Det är helt andra saker: människors politiska uppfattning, deras religiösa uppfattning och mycket annat sådant. Här är det fråga om ett rent kommersiellt register, som skall användas för kommersiellt ändamål och som i många avseenden inte skiljer sig särskilt mycket från t. ex. telefonkatalogen.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det här ligger ganska nära åsiktsregistrering. På vilken grund skulle regeringen kunna avvisa en begäran om att öppna dörren även för andra register över vad medborgarna inte vill ha, vad de inte vill göra, vad de inte vill intressera sig för? Jag tror inte att man kan komma ifrån att det finns risk för att det här är ett prejudikat för allehanda organisationer, t. ex. de som har insamlingar för vissa ändamål, att få registrera vilka som stödjer och vilka som inte stödjer verksamheten. Det är detta som är så obehagligt! Justitieministern anför argumentet att det här rör sig om ett rent kommersiellt engagemang. Det är också en debatt!

Jag läste vad en socialdemokratisk riksdagsman skrev i en fackförbundstidning häromdagen. Han är inte så mild i tonfallen som jag är, utan det var en ordentlig avhyvling. Han skriver bl. a.:

”Beslutet att låta 'Det Bästa' upprätta ett register över landets hushåll måste snarast rättas till. — Nu krävs resoluta grepp för att återställa förtroendet för det integritetsskydd vi har rätt att kräva i en alltmer datastyrd tillvaro.”

Sedan fortsätter han: ”Bara arbetarrörelsen kan effektivt hindra de kommersiella intressena från att göra intrång i vårt privatliv.”

Problemet är ju att socialdemokraterna själva i så hög grad representerar de kommersiella intressena på just detta område. Det socialdemokratiska partiet äger det ledande företaget för direktreklam. Det blir då lätt så att man mera kommer att se datapolitiken ur kommersiell synpunkt än med hänsyn till behovet att skydda den enskilde. Riksdagen har uttalat att socialdemokraterna bör göra sig av med sitt direktreklamföretag, och det är ett sätt att markera att man entydigt vill slå vakt om den enskilde.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! När jag i detta sammanhang sade att det var fråga om ett kommersiellt företag syftade jag bara på det förhållandet att de rim-

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om begränsning av
antalet centrala
persondataregister*

ligen inte har några andra intressen än att tjäna pengar på sin verksamhet. I övrigt kan de inte ha några egentliga intressen av att registrera någonting.

Men nu tog herr Wikström upp en annan fråga, som inte kan lösas inom datalagens ram, nämligen direktreklam. Jag skall gärna vara med om att diskutera behövliga inskränkningar i direktreklam, som tydligen många människor inte är så förtjusta i och som det kan finnas anledning att närmare studera. Men man kan inte med datalagens hjälp förbjuda direktreklam.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är just inför de prejudicerande riskerna som oron finns. Jag tycker egentligen att denna fråga är ganska enkel. Kan inte regeringen erkänna att man har gjort ett misstag och säga, att man skall försöka iakttä en annan ordning längre fram? Jag tycker inte att det finns någon anledning att rikta kritik mot att en regering, som handlägger många ärenden, då och då gör en felbedömning. Men säg då att ni gjorde en felbedömning och att ni avser att undvika att fatta liknande beslut i framtiden! Då skulle både den nyss citerade socialdemokratiska riksdagsmannen och det svenska folket känna sig lugnare.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Det var ju bra att herr Wikström ställde frågan så. Regeringen har icke gjort något misstag. Regeringen har omsorgsfullt prövat hur datalagen är skriven och vad det står i förarbetena till den, och regeringen skulle handla illa om den icke tolkade lagen så som vi i vårt land enligt hävd tolkar lagar. Jag kan inte hjälpa att datainspektionen tolkar lagen på ett annat sätt. Det är i och för sig inget direkt märkligt att olika instanser tolkar lagar på olika sätt, men jag blir mer och mer övertygad om att man inte kan tolka den datalag vi har på annat sätt än vad regeringen har gjort. Om man är missnöjd med lagen, får man i så fall ändra på den, och vi har också sagt att vi skall ta upp den frågan. Men det är inget fel eller misstag begånget i vår tolkning av den lag som gäller. Det har varit en mycket omsorgsfull och grundlig genomgång av förarbetena innan vi kom fram till det resultatet att det inte fanns någon annan väg att gå.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Därmed har justitieministern också sagt att datainspektionen under innevarande år bör följa det prejudicerande beslut som regeringen har fattat.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Ja, jag har sagt att regeringen, om det kommer upp identiskt lika fall, måste bedöma dem likadant om överklagande sker. Å andra sidan är det inte säkert att alla sådana fall är identiskt lika. Man

kan inte alltid på förhand uttala sig så generellt att det är fråga om ett prejudikat för alla fall fram till dess att det kommer en lagändring. Men i identiskt lika fall kan jag inte förstå att regeringen kan komma till något annat resultat.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 54

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Om åtgärder mot
långvarig isolering
av underårig*

§ 11 Om åtgärder mot långvarig isolering av underårig

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara fru *Fränkels* (fp) den 13 januari anmälda fråga, 1975/76:167, och anförde:

Herr talman! Fru Fränkel har – under hänvisning till att en 16-åring i avvaktan på placering i ungdomsvårdsskola suttit häktad i nio dygn i ensamcell i ett svenskt polishus – frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att förhindra att en sådan långvarig isolering av minderårig upprepas.

Den situation som fru Fränkel syftar på kan uppkomma när en person i åldern 15–17 år har anhållits som misstänkt för brott och placering i ungdomsvårdsskola kan komma i fråga som alternativ till häktning.

Till en början vill jag erinra om att skärpta förutsättningar gäller för häktning av ungdomar under 18 år. Häktning får i dessa fall inte ske annat än om det finns synnerliga skäl till det. Härav följer att även anhållande av ungdomar i denna ålder bör ske restriktivt och begränsas till kortaste möjliga tid.

Lagstiftningen bygger på uppfattningen att alla möjligheter skall tas till vara för att undvika häktning av så unga personer. För att skapa ett nytt alternativ till häktning för dessa inrättades redan 1960 särskilda mottagningsavdelningar vid vissa ungdomsvårdsskolor. Beslut om inskrivning vid dessa skolor fattas enligt 64 § barnavårdslagen (1960:97) av socialstyrelsen. Det ankommer på barnavårdsnämnd att ansöka om intagning av den som är omhändertagen för samhällsvård. I brådskande fall kan ansökan göras av nämndens ordförande. Vid ansökan skall fogas vissa handlingar rörande den omhändertagne. Förfarandet kan förefalla formalistiskt. Intagning i ungdomsvårdsskola innebär emellertid ett frihetsberövande och är den mest ingripande formen för samhällsvård enligt barnavårdslagen. Förfarandet måste därför helt naturligt uppfylla högt ställda krav på rättssäkerhet.

Riksåklagaren har i cirkulär 1960 (nr 93) och 1967 (C 36) lämnat anvisningar för hur åklagare bör handla vid anhållande av någon som är under 18 år. Enligt anvisningarna bör åklagaren i sådant fall omedelbart underrätta barnavårdsnämnd om anhållningsbeslutet för undersökning om den unge kan tas in på ungdomsvårdsskola. Kan den unge placeras på mottagningsavdelning eller på slutan avdelning, bör åklagaren häva anhållandet och återkalla eventuell häktningsframställning, om han bedömer att en sådan placering är betryggande.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om åtgärder mot
långvarig isolering
av underårig*

Av de föreskrifter och anvisningar jag nu har berört framgår att åklagare och barnavårdsnämnd har att i samråd försöka finna ett lämpligt alternativ till häktning. Även andra utvägar än placering på ungdomsvårdsskola kan därvid komma i fråga. Undersökningen av alternativ placering måste givetvis ske skyndsamt. Det kan inte godtas att den unge i avvaktan på lämplig placering förvaras i polisarrest under längre tid än vad som är absolut nödvändigt. Enligt vad jag har erfarit fungerar samarbetet mellan åklagare och barnavårdsnämnd i dessa frågor tillfredsställande. Genom hög handlingsberedskap hos socialstyrelsen är även sörjt för snabb behandling av ärendena.

Det är givetvis beklagligt om någon på grund av olyckliga omständigheter har kommit att förvaras längre tid i polisarrest än som är förutsatt. Tillämpningen av gällande föreskrifter följs emellertid med särskild uppmärksamhet av berörda myndigheter. Riksåklagaren har bl. a. föreskrivit rapporteringsskyldighet för åklagare som gör framställning om häktning av den som är under 18 år.

Jag vill slutligen erinra om att socialutredningen f. n. arbetar på utformningen av en ny socialvårdslagstiftning, som bl. a. berör formerna för omhändertagande av yngre personer. Utredningsarbetet bedrivs med syfte att förslag skall läggas fram under detta år. Efter samråd med socialministern anser jag att något initiativ från regeringens sida till ändring av reglerna på området inte är påkallat i nuvarande läge.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för det långa och utförliga svar som jag har fått.

Justitieministern understryker att det är mycket ovanligt att någon under 18 år häktas och att det måste finnas synnerliga skäl därtill. I detta fall var det en mycket hårt belastad minderårig som man tog hand om. Justitieministern och jag är också överens om att det är olämpligt att en minderårig och en så ung pojke får sitta så många dygn isolerad i en ensamcell.

Men frågan gäller nu hur detta kunde hända och vad som kan göras för att förhindra att någonting sådant upprepas. I svaret säger justitieministern: "Genom hög handlingsberedskap hos socialstyrelsen är även sörjt för snabb behandling av ärendena."

Jag måste fråga om detta är riktigt. Det kan det kanske vara när inte helgdagar kommer emellan. När jag själv satt i barnavårdsnämnden beklagade vi ofta att det tog lång tid för ärendens behandling. Att man har fått mer personal och att det nu går fortare under vanliga veckor är jag medveten om.

Men nu var det ju helg, och det fanns i det här fallet tydligen inte någon på socialstyrelsen. Jag vill fråga: Skulle inte justitieministern kunna gå med på att vi behöver ett jourssystem som verkligen fungerar, oavsett om det är helgdag eller en vanlig vardag? Vi har kanske alla upplevt att "Sverige är stängt" under helger.

Det skulle behövas ett jourssystem hos alla berörda myndigheter: hos polis, hos barnavårdsnämnd och framför allt hos socialstyrelsen. Jag vet att jourfrågan har tagits upp många gånger med socialministern, och jag skulle nu vilja höra om justitieministern är beredd att verka för att frågan om jour tas upp och att den snarast kommer till en lösning.

Detta var *en* sak.

Sedan talas det i svaret om alla paragrafer och alla möjligheter som finns. Det bör naturligtvis alla ansvariga eller alla som medverkar i sådana fall känna till. Jag vill emellertid ställa frågan: Har de verkligen vetat det? Finns det en riktig information, och har den informationen varit riktigt utförd, så att den nått fram? Rektorn på den ungdomsvårdsskola där pojken senare placerades har uttalat att man ju bara behövt ta ett samtal till skolan. – Jag ber av tidsnöd att först få svar på de tidigare framställda frågorna.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Vi har från socialstyrelsen fått en detaljerad redogörelse för handläggningen av det här ärendet. När man tar del av den får man klart för sig att så långt det gäller socialstyrelsen fanns jour där. Man hade per telefon fått besked om att det skulle komma en ansökan om intagning på ungdomsvårdsskola, närmare bestämt den 5 januari. Man hade jour då – fram till kl. 12.10 på måndagen – så att man skulle kunna fatta beslut. Men det kom inget brev; detta kom först den 7 januari. I socialstyrelsen kan man inte ge någon förklaring till att det dröjde två dagar. – Detta är alltså mitt svar i det avseendet.

Men det väsentliga ligger väl ändå i att det fanns en handlingsberedskap så att det mycket väl hade gått att fatta ett beslut den 5 januari, om det där brevet hade kommit fram då. Med tanke på framtida situationer menar jag att de rutiner som finns i socialstyrelsen tycks väl täcka även perioder med helgdagar insprängda.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Det gör mig litet betänksam att justitieministern säger att det finns ett jourssystem genomfört, som fungerar även under helger. Jag visste inte om att det fanns ett sådant.

Men fanns nu detta, kan jag ännu mindre förstå att man inte reagerade på ömse håll när man först fick ett meddelande om att det skulle komma ett brev, som sedan inte kom fram. Så formalistisk behöver man väl ändå inte vara att man måste invänta brevet utan man kunde ju ha tagit kontakt per telefon eller telegram. Den upplysningen gör mig alltså ändå mer förvånad över att det blev en så lång tids isolering.

Sedan till det som jag i mitt förra anförande inte hann med att fråga om, nämligen informationen. Rektorn på den här ungdomsvårdsskolan har åtminstone i en tidning uttalat att man inte alls hade behövt invänta skriftligt besked från socialstyrelsen, eftersom sedan sommaren 1974 vissa ungdomsvårdsskolor har fått dispens för att kunna ta hand om ungdomar

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om planerna på ett
nytt polishus i
Enköping*

så att dessa inte skall behöva sitta kvar i häkte. Man hade bara behövt ta ett telefonsamtal med rektorn för ungdomsvårdsskolan, så hade han kunnat besluta att tillfälligt ta hand om pojken.

Jag har inte fått tag i rektorn och fått vidimerat att detta uttalande är riktigt, men om det är så måste ju informationen också ha klickat. Kan man inte göra någonting för att förbättra informationen?

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag har i svaret tillåtit mig att beteckna förfarandet hos socialstyrelsen som något formalistiskt. Det vill socialstyrelsen kanske inte skriva under, eftersom den anser att det är väldigt betydelsefullt att ha vissa handlingar för att kunna fatta beslut. Redan i det ligger ju att det går en viss tidrymd. Det kravet är inte socialstyrelsen villig att göra avkall på, för den anser att man verkligen måste ha detta underlag när det gäller en så viktig sak. Men när beslutet väl är fattat kan beskedet gå per telefon; då känner man sig fri från behovet att vara formalistisk.

Kan man då göra något åt detta i socialutredningen? Ja, det blir väl anledning för den att mot bakgrunden av det här enskilda fallet undersöka varje detalj för att se om det finns någonting där som inte har klaffat. Men det förefaller som om de som har haft att handlägga det här fallet har varit väl medvetna inte bara om formalia utan också om att man skall försöka handla så skyndsamt som möjligt.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Jag vill mycket kort uttala en önskan att socialutredningen verkligen trycker på att man inte får vara så formalistisk. Det är den enskilda människans väl som det i första hand måste gälla, och då måste man göra avkall på formalismen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om planerna på ett nytt polishus i Enköping

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara fru *Troedssons* (m) den 13 januari anmälda fråga, 1975/76:170, och anförde:

Herr talman! Fru Troedsson har frågat mig dels om regeringen är beredd att snarast lämna projekteringsuppdrag för nytt polishus i Enköping, dels när polisens anställda i Enköping kan beräknas få arbeta i tillfredsställande arbetsmiljö i ett nytt polishus.

Regeringen har den 15 januari 1976 gett byggnadsstyrelsen i uppdrag att projektera nytt polishus i Enköping. F. n. räknar jag med att lokalerna kan vara färdiga i december 1978.

Fru TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, som jag bedömer som mycket positivt. Självfallet är jag glad över att projekteringsuppdrag nu

*Om kostnaderna
för polisbevakning
vid ideellt inriktade
offentliga tillställ-
ningar*

äntligen har givits, men jag beklagar att det inte har skett tidigare.

Enköping har Sveriges äldsta polishus – nära 200 år gammalt – och med all säkerhet det sämsta. Förhållandena är inte bara olidliga för personalen, som tvingas hålla till på åtta nio olika adresser och trots detta är mycket trångbodd, utan framför allt direkt hälsovådliga för arresterade och omhändertagna. Duschutrymmen saknas helt. Sju åtta fyllerister kan tvingas samsas i en cell på 12 m². Luftväxlingen är helt undermålig i lokalerna, som sedan länge årligen dömts ut av länsläkare. Temperaturer långt över 40°C har vid flera tillfällen uppmätts. Föreskriven rastgård saknas. Den personliga integriteten kan inte respekteras, eftersom gripna och anhållna måste avvisiteras i samma trånga utrymme där allmänheten bl. a. söker pass. JO konstaterade för snart två år sedan att det inte torde råda något tvivel om att förhållandena kan bli ytterst påfrestande för såväl personal som intagna. Yrkesinspektionen fastslog 1973 att det var synnerligen angeläget att nya lokaler anskaffades. Trots detta har inte ens kraven på tvätt- och duschmöjligheter, förbättrad ventilation och separat arrestintag kunnat tillgodoses.

Skyddskommitté, polismästare och polisstyrelse har också i skrivelse efter skrivelse framhållit att polisens uppgift är att övervaka att lagar och förordningar efterlevs. Om vi själva skall efterleva dessa, blir följden den att vi måste vägra placera de omhändertagna i arresterna här.

Det kom därför som en chock för de anställda vid Enköpingspolisen att ett nytt polishus inte fanns med i årets budgetproposition. Då nu projekteringsuppdrag har givits, vill jag uttala en förhoppning om att medel till att igångsätta byggandet skall begäras redan i årets tilläggsbudget, så att det verkligen kan bli klart under 1978.

Polishuset är på väg att K-märkas, och tanken är att det längre fram skall bli ett museum. Jag hoppas innerligt att det inte kommer att bli ett levande museum över hur arresterade och omhändertagna kan behöva ha det i Sverige ännu i slutet av 1970-talet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om kostnaderna för polisbevakning vid ideellt inriktade offentliga tillställningar

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Wachtmeisters* i Staffanstorp (m) den 15 januari anmälda fråga. 1975/76:180, och anförde:

Herr talman! Herr Wachtmeister i Staffanstorp har frågat mig när justitieministern ämnar vidta åtgärder med anledning av riksdagens hemställan den 20 november 1974 hos regeringen med begäran att regeringen skulle överväga en sådan ändring i gällande bestämmelser att avgift för polisbevakning inte skall få utkrävas då fråga är om ideellt inriktade offentliga tillställningar.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om kostnaderna
för polisbevakning
vid ideellt inriktade
offentliga tillställ-
ningar*

Ärendet bereds f. n. i justitiedepartementet i samråd med kommun-
departementet. Jag räknar med att under året kunna lägga fram förslag
till en lösning av frågan.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka justitieministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga är att fyra av de i riksdagen representerade
partierna för två år sedan väckte fem motioner, där det krävdes att po-
lisbevakningen vid idrottsarrangemang skulle bekostas av staten. Ären-
debehandlingen uppsköts till höstriksdagen 1974, varvid kulturutskottets
hemställan bifölls av en enig kammare.

Utskottet skrev bl. a. i sitt betänkande:

”Utskottet har i likhet med flera remissinstanser förståelse för de öns-
kemål som framförts i motionerna. ---

Utskottet, som vill vidga frågeställningen till att avse alla offentliga
tillställningar med uttalat ideellt syfte, anser att skäl talar för att anordnare
av sådana tillställningar befrias från kostnadsansvaret för polisbevakning.
Utskottet anser därför att riksdagen med anledning av motionerna ---
bör hemställa att Kungl. Maj:t överväger den av utskottet förordade änd-
ringen av ifrågavarande bestämmelse.”

Det är alltså här fråga om en klar viljeyttring från riksdagens sida,
och därför tycker jag det är anmärkningsvärt att justitieministern nu
anser att det skall behöva ta upp till två år innan någon lösning på frågan
förelägges riksdagen. Jag skulle alltså vilja fråga om inte justitieministern
kunde precisera tidpunkten något bättre än genom att bara säga ”under
året”.

Så har jag en fråga till. Mot bakgrunden av riksdagens beslut är det
märkligt att justitieministern vid ett anförande i Malmö den 13 januari
ansett att arrangörerna av tennismatchen i Båstad mot Chile skulle betala
640 000 kr. av kostnaderna för polisbevakningen. Skall dröjsmålet med
att effektuera ett riksdagsbeslut in i det sista utnyttjas till att kräva ar-
rangörerna på en orimligt stor ersättning? Det gäller ett krav som för
övrigt vilar på en svag juridisk grund. Min andra fråga är alltså: Tycker
justitieministern att detta är ett korrekt handläggande av en mycket viktig
principiell fråga?

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag skall be att till kammarens protokoll få komplettera
herr Wachtmeisters i Staffanstorp citat från kulturutskottets betänkande
nr 21 år 1974. Han hoppade nämligen över en mening, där det stod:
”Man kan emellertid inte bortse från att det finns komplicerade avgräns-
ningsproblem och andra rättvisesympunkter än dem som angivits i mo-
tionerna.” Det är ju där det ligger, herr Wachtmeister! Man kan inte
utan vidare göra jämförelser mellan låt oss säga en motortävling med
50 000 betalande åskådare och en vanlig idrottstävling. Det måste finnas
någon möjlighet att göra gränsdragningar i det avseendet.

Jag tror inte att frågan om kostnaderna för tennistävlingen i Båstad kan ha någon aktualitet i det här sammanhanget. Det var ju länge sedan den ägde rum. Jag har uttalat att såvitt jag förstår är det korrekt enligt ordningsstadgan att bevakning inne på planen skall betalas av arrangören.

Jag vill alltså understryka att jag inte kan se annat än att polisen i det här fallet har skickat en korrekt räkning till arrangörerna.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Av tidsskäl kunde jag inte läsa upp hela utskottsbetänkandet. Men dessa avgränsningsproblem är väl inte så stora att det skall behöva ta två år att lösa dem, i synnerhet inte som man från justitiedepartementets sida har varit avsevärt snabbare i vändningarna när det gäller andra frågor.

Enligt tidningsreferat yttrade herr Geijer i Malmö: "När Tennisförbundet framhärddade trots den stora opinionen mot matchen – ja då får man också ta konsekvenserna." Om man resonerar på det viset, vad blir då resultatet? Jo, att idrottsarrangörer, vilkas arrangemang hotas av militanta grupper, får sätta sig ner och kalkylera om de har råd med erforderlig polisbevakning. Har de inte det måste de följaktligen ställa in. Då blir mötesfriden alltså en ren kostnadsfråga, och blotta tanken på det är skrämmande.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag skall ge herr Wachtmeister i Staffanstorp ytterligare en synpunkt, för den här frågan har viss koppling till den pågående ordningsvaksutredningen.

För arrangören kan det väl egentligen gå på ett ut om han skall betala till polisen eller till ordningsvakten, men den lösning som vi kommer till kan bli beroende av vad utredningen föreslår. Det är nämligen redan nu så att polismyndigheten kan föreskriva det antal ordningsvakter som anses nödvändigt för ordningens upprätthållande.

Det finns alltså en koppling här också som vi måste ta i beaktande, när vi skall föreslå en lösning av den här frågan. Jag vill i och för sig säga att jag är för en positiv lösning.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Det senaste beskedet, att justitieministern är för en positiv lösning, var mycket glädjande. Låt mig då något litet beröra gällande lagstiftning.

Man skiljer på allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Allmänna sammankomster är sådana som exempelvis en demonstration. Bevakningen skall då betalas av staten, medan polisen vid en offentlig tillställning kan föreskriva att arrangörerna får delta i polisbevakningens kostnader. I det här fallet var således demonstrationen på torget i Båstad en allmän sammankomst, men denna allmänna sammankomst hotade friden nere på tennisplanen, och där fick också vara en hel mängd poliser.

*Om kostnaderna
för polisbevakning
vid ideellt inriktade
offentliga tillställ-
ningar*

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om prishöjningarna
på inrikesflygets
linjer till övre
Norrland*

Hade den allmänna sammankomsten hållits här i Stockholm eller någon annanstans, så hade det inte varit fråga om att ha en mängd poliser nere på tennisplanen.

Jag anser att det är både en moralisk och en juridisk skyldighet för staten att i det här fallet betala polisbevakningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om prishöjningarna på inrikesflygets linjer till övre Norrland

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herrar *Ångströms* (fp) och *Peterssons* i Gäddvik (m) den 12 januari anmälda frågor, 1975/76:160 resp. 162, dels herr *Hälls* (s) den 13 januari anmälda fråga, 1975/76:169, och anförde:

Herr talman! Herr Ångström har frågat mig om jag anser att de kraftiga prishöjningarna på inrikesflygets linjer till övre Norrland står i överensstämmelse med riksdagens uttalade regionalpolitiska målsättning att skapa ett "rundare Sverige" genom billigare och bättre kommunikationer.

Herr Petersson i Gäddvik har frågat mig om taxehöjningarna i inrikesflyget innebär att regeringen avser frångå tidigare regionalpolitiska hänsyn beträffande taxepolitiken.

Herr Häll har frågat mig om jag är beredd att ta regional- och lokaliseringspolitiska hänsyn vid den överprövning som skall göras av luftfartsverkets beslut att höja flygbiljettpriserna mellan Stockholm och Luleå med 22 %.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Jag vill inledningsvis erinra om att det är luftfartsverket och inte regeringen som på förslag av flygbolagen beslutar om priserna i inrikesflyget.

Luftfartsverket godkände den 22 december i fjol nya priser i inrikesflyget att gälla fr. o. m. den 1 januari i år. De procentuella höjningarna var, som en följd av de av flygbolagen redovisade kraftiga ökningarna av de avståndsberoende kostnaderna, större på de längre än på de kortare flygsträckorna. Över luftfartsverkets beslut har hos regeringen anförts besvär.

Regeringen har vid regeringssammanträdet tidigare i dag upphävt luftfartsverkets beslut. Regeringen har samtidigt, efter hörande av luftfartsverket och flygbolagen, uppdragit åt luftfartsverket att besluta om samma relativa höjning – ca 15 % – på alla flygsträckor. En sådan höjning kan enligt regeringens uppfattning motiveras med hänsyn till såväl de regionalpolitiska målsättningarna som flygbolagens behov av intäktsförstärkningar.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Norling för svaret.

Det nu lämnade beskedet innebär att det blir en likartad höjning av

flygpriserna i hela landet. Skenbart har man med det fattade beslutet skapat rättvisa mellan olika regioner, men jag vill betona att den rättvisan bara är skenbar. Jag återkommer senare till den saken.

En fråga som jag tycker är viktig i detta sammanhang är: Hur kan en sådan här taxehöjning sättas i kraft när statsrådet, och jag förmodar också hans departement, har en annan uppfattning? Finns det inga kommunikationer mellan kommunikationsdepartementet och övriga inblandade, när ett sådant här ärende skall avgöras? Regeringen har ju myndighet att upphäva det tidigare beslutet om höjningar och att fatta ett nytt beslut, och det har regeringen också gjort i dag. Jag ställer den frågan inte främst för att få fram någon syndabock utan för att få en försäkran att en sådan här lapsus, som jag vill kalla den, inte kommer att upprepas. Det går inte heller att komma ifrån att de människor som har löst biljett på Norrlandslinjerna under januari månad har fått betala ett alldeles för högt pris för biljetten.

Sedan vill jag också helt kort kommentera själva sakfrågan. Med de stora avstånd som vi har i norra Sverige – och där är avståndet till huvudstaden en viktig faktor – är det nödvändigt att vi får billiga och bra kommunikationer. Redan i mitten av 1960-talet präglade mitt parti uttrycket "ett rundare Sverige", och det har sedan anammats av många andra. Bl. a. har statsrådet Norling själv vid flera tillfällen använt uttrycket och då tolkat det så att man som målsättning skall ha ett praktiskt och ekonomiskt utjämna skillnader i avstånd vid service och umgänge.

Flyget är en mycket viktig länk då det gäller att sammanfoga Norrland med övriga Sverige. Det går fort och är bekvämt. Men priserna är alldeles för höga. Och det har inneburit att de norrländska flygpasagerarna till övervägande del är sådana som har fått sin biljett betald av någon myndighet eller något företag. Den vanliga flygpasageraren som själv betalar sin biljett, alltså den passagerare som är underlaget för vad man bör sikta mot, nämligen ett folkflyg, saknas nästan helt.

Prisökningen blir nu i procent lika för hela landet, men jag är inte nöjd med det, eftersom det innebär att påslagen i kronor räknat blir störst för dem som har längst att resa. När statsrådet Norling nu har ingripit mot prishöjningarna är jag ledsen att han inte tog steget fullt ut och gick in för en lösning som innebar ett rundare Sverige med ett relativt billigare pris.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Norling för svaret på min fråga.

Av svaret framgår att regeringen har handlat snabbt och rättat till det värsta misstaget i luftfartsverkets beslut, nämligen att höja priserna allra mest på de längsta linjerna. Men kvar står ju ändå att det har blivit en höjning på de långa linjerna, oavsett om de redan tidigare var självbärande eller t. o. m. mycket lönsamma.

Jag vill i stort instämma i det anförande herr Ångström här har hållit. Om det nu är så att man på grund av inflationen måste höja taxorna,

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om prishöjningarna
på inrikesflygets
linjer till övre
Norrländ*

så hade det, om man nu vill ta lokaliseringspolitiska hänsyn, varit ganska enkelt att företa en krontalshöjning i stället för att göra en procentuell höjning. Ett sådant system skulle verkligen medverka till den regionalpolitiska satsning som även regeringen säger sig vara en stor anhängare av.

Till detta kommer det förhållande som jag redan inledningsvis berörde, nämligen att lönsamheten på linjerna till Norrbotten torde vara god, för att inte säga mycket god. Jag tror att dessa linjer redan med de gamla taxorna var mer än självbärande. Detta antagande stöds också av den offert som ett annat flygbolag lämnat in för tidsbunden charter till Luleå. I den talas det om halva priset jämfört med vad det nu kostar att flyga mellan Stockholm och Luleå. Statsrådet Norlings uttalande i lokalradion då han tog upp frågan om charterflyg har inte gjort hans ställning i Norrbotten bättre. Vi har bl. a. den tidigare jämförelsen mellan SJ-tåg och busscharter i minnet.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Eftersom jag är sist i raden av ett antal frågande har redan mycket av det jag hade tänkt anföra sagts.

Det är en sida av den här saken som jag gärna skulle vilja belysa, även om det kanske är onödigt för statsrådet. Varje prishöjning på linjerna till övre Norrländ har inverkan också på förekommande matarlinjer. Exempelvis i Gällivare kommun har man lagt ned rätt stora summor på att iordningställa den flygplats som är nödvändig. Med mycken möda har man nu fått upp antalet resenärer över den gräns under vilken subventioner från kommunen är nödvändiga; tidigare fick kommunen lämna en ganska kännbar subvention för varje resenär. Denna kommun kommer naturligtvis att allvarligt drabbas av en sådan här höjning, som gör flygförbindelserna till Stockholm betydligt dyrare. Om man så att säga hamnar under garantin kommer prishöjningen att drabba denna kommun dubbelt: dels får man betala de höjda flygpriserna som de övriga, dels sjunker antalet resenärer så att man kan få betala en ytterligare kostnad under relativt lång tid.

Det görs stora insatser för att stimulera bl. a. näringslivet i Norrbotten. Jag är övertygad om att kommunikationerna både med flyg och med tåg här spelar stor roll. Denna fråga är i sig så stor att man inte kan ta upp den under denna frågestund. Men jag skulle gärna vilja fråga om inte kommunikationsministern – som jag tror ser denna fråga i hela dess vidd – kunde tänka sig att låta tillsätta en speciell arbetsgrupp som finge i uppdrag att se över kommunikationernas betydelse i detta sammanhang. Genom en sådan undersökning skulle man kanske kunna finna en motivering för att på dessa linjer tillämpa en prissättning som står i bättre överensstämmelse med linjernas bärighet och den stora betydelse som flyget har på dessa långa sträckor. Det är här man gör de verkligt stora tidsvinster. Det borde vara av stort intresse också för samhället att göra dessa linjer attraktiva för människor i övre Norrländ.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Eftersom vi har mycket kort tid på oss när det gäller enkla frågor skall jag nöja mig med att svara på de direkta frågor som har ställts och de påpekanden som har gjorts.

Till herr Ångström vill jag säga att jag varken nu eller framgent kommer att bestämma vad våra myndigheter skall besluta innan myndigheterna själva har beslutat. Jag tänker inte uppträda på det sätt som herr Ångström önskar och som skulle innebära vad man med ett fult ord brukar kalla ministerstyre. Jag kommer även fortsättningsvis att låta mina verk och myndigheter besluta i den ordning de skall göra det. Anser regeringen sedan att besluten är felaktiga kommer vi att ändra dem i efterhand. Herr Ångström bad att få en garanti för att det som nu har hänt inte skall upprepas. Den garantin får herr Ångström alltså inte.

Herr Petersson i Gäddvik var inne på ett resonemang om den offert som har figurerat i pressen. Ett danskt företag har sagt att man kan flyga för hälften av det pris som Linjeflyg tar ut. Jag vill upplysa kammaren och gärna till protokollet få antecknat vad herr Petersson i Gäddvik inte talade om, nämligen att de priserna gällde vid flygning en dag i veckan i den ena riktningen och en dag i veckan i den andra riktningen. Det är inte svårt för den som tänker över detta att se vad det skulle bli för resultat för våra vänner i övre Norrländ, om de kunde flyga söderut en dag i veckan och tillbaka en annan dag i veckan. Om herr Petersson i Gäddvik får tiden att räcka till, vore det intressant om han svarade på frågan om han skulle känna sig nöjd med detta, även om han fick flyga den enda dagen litet billigare än nu.

Herr Häll tog upp en mycket intressant aspekt som leder litet längre än till dagens debatt, nämligen frågan om det inte skulle finnas anledning att undersöka reseunderlaget från dessa regioner under kommande år. Vi vet vilka utbyggnader som pågår där uppe och att resandeunderlaget kommer att bli större. Herr Häll undrade därför om inte en arbetsgrupp kunde se på dessa frågor. Jag tycker det finns anledning att överväga det uppslaget för att vi skall kunna avgöra frågor om resursanvändning, resursbehov och allt sådant när det gäller trafiken på övre Norrländ. Jag tar därmed fasta på herr Hälls tankegång.

Låt mig vidare säga att SAS i dag i samband med regeringens beslut har upplyst mig om att man kommer att komplettera de nu beslutade taxeförändringarna med vissa utökade rabattarrangemang bl. a. på sträckorna Kiruna–Stockholm och Luleå–Stockholm.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Statsrådet Norling har tolkat min fråga om det inte fanns kommunikationer mellan kommunikationsdepartementet och luftfartsverket när sådana här beslut fattas så att jag skulle förorda något som

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om prishöjningarna
på inrikesflygets
linjer till övre
Norrland*

kan kallas ministerstyre. Där har statsrådet tolkat mitt inlägg fel. Jag tycker att ett sådant här beslut bör fattas av luftfartsverket i så god tid att regeringen hinner titta på det innan det träder i kraft. Det kan inte vara obekant för luftfartsverket vilken politisk målsättning regeringen har gjort till sin, och luftfartsverket bör rimligtvis försöka anpassa sin taxepolitik till den.

Om det i dag fattade beslutet sade jag att det i någon mån utjämnar orättvisorna mellan olika regioner – påslaget i procent räknat var ju högre för Norrland än på övriga linjer. Men jag konstaterar ännu en gång att i kronor räknat blir påslaget orimligt högt för norrlänningen. Jag ställer därför än en gång frågan: Borde inte regeringen i detta fall, när ett nytt beslut verkligen har fattats, också ha begagnat tillfället att gå in för ett kronpåslag som hade givit en mindre ökning för Norrland än för övriga delar av landet?

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Jag är inte övertygad om att avsikten med den här möjligheten för oss att ställa frågor till statsråd också är att statsråd skall kunna fråga den som frågar. Jag skall i alla fall försöka ge ett snabbt svar på statsrådets fråga. Jag tror att charterflyg till Luleå under veckosluten, med den stora verksamhet som just nu förekommer och som väntas i Luleåområdet, kan vara ett bra komplement på samma sätt som busscharter nu är det.

Men när vi nu ändå håller på att utbyta frågor skulle jag vara tacksam om statsrådet ville svara på den här frågan: Om SAS på Norrbottenlinjerna hade lönsamhet redan före den här taxehöjningen – jag tror nämligen att så var fallet – vad avser då statsrådet Norling att göra utöver denna, som jag menar, tillfälliga taxehöjning på 15 % för att även flyget skall kunna medverka i den regionalpolitiska satsning på norra Sverige som alla säger sig vilja medverka till? Det räcker ju inte med att ändra en taxehöjning på 22 % till 15 %, om man redan har lönsamma linjer.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Med anledning av vad herr Petersson i Gäddvik sade om nya intressenter hoppas jag, som också bor där uppe och inser flygets betydelse, att vi verkligen inte får in ytterligare företag som ägnar sig åt denna verksamhet. Tvärtom tror jag att det vore värdefullt för regionen att få till stånd en bättre samordning av inrikesflyget – och gärna att vi får det under en hatt – än att man splittrar upp det på ytterligare företag. Redan den nuvarande uppsplittringen kan vara till skada i strävandena att åstadkomma ett väl fungerande inrikesflyg.

Jag vill avslutningsvis tacka för att statsrådet accepterade detta i all hast framlagda förslag om att låta en arbetsgrupp se över detta problem. Jag hoppas att denna översyn skall kunna ske så snabbt som möjligt.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Till herr Ångström vill jag säga att det regeringsbeslut som fattats i dag bygger på att vi så långt det är möjligt skall fortsätta den politik som regeringen har bedrivit när det gäller trafiken på övre Norrrland. Den tid som nu står till mitt förfogande är alldeles för kort för att jag skall kunna referera vad som hänt under det senaste tiotalet år i fråga om taxeförändringar i olika delar av landet. Jag kan i annat sammanhang återkomma och redovisa det för herr Ångström. Jag kan emellertid nämna att vi under de allra senaste åren haft en markant skillnad i procent räknat när det gäller taxehöjningarna på de långa och de korta relationerna till de långa relationernas förmån. Mer än så hinner jag inte säga till herr Ångström i detta sammanhang.

Om jag förstod herr Petersson i Gäddvik rätt var hans tanke att man inte skulle höja priserna på de flyglinjer som går ihop medan man däremot kunde göra det på de linjer som går med förlust. Vi kan ju vid tillfälle diskutera den saken med företrädare för de linjer som inte går ihop och höra vilken deras reaktion är.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Jag konstaterar bara att de längsta flyglinjerna i Sverige går på Norrbotten. Om man då vill medverka till ett rundare Sverige – som alla säger sig vilja – varför skall man höja taxorna på linjer som statsrådet inte förnekar i dag är lönsamma och där flyget betyder mest för den berörda regionen?

Det är även intressant att statsrådet ställer sig välvillig till en arbetsgrupp som skall se över frågan. Jag vill påpeka att riksdagen redan 1972 förordade att inrikesflygets konkurrens- och prisförhållanden skulle utredas. Jag hoppas verkligen att det nu blir en parlamentarisk utredning som gör det.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Den senaste repliken av herr Petersson i Gäddvik gör det nödvändigt att slå fast ett par saker.

Herr Petersson upprepar nu att vi skall inte höja priserna på de flygrelationer där ekonomin går ihop. Det innebär att vi skulle höja taxorna för alla de linjer där man har bekymmer med ekonomin och för vilka man måste ha inkomster som inte kan komma av den flygande verksamheten.

Då bör samma resonemang gälla för tågtrafiken. För alla banor där ekonomin inte håller skall man höja biljettpriserna ofta och mycket för att få ekonomi i verksamheten, medan man på de stora, tunga järnvägslinjerna låter bli att höja eftersom de är självbärande.

Resonemanget bör också kunna fullföljas när det gäller transportstödet, som vi ger till Norrrland. Det är tillkommet för att hjälpa till med de långa frakterna av produkter från Norrrland till södra och mellersta Sverige. Det skall vi naturligtvis upphöra med. Vi har ju frakter här nere

i södra Sverige som väl bär sig på kortare avstånd.

Det här resonemanget är helt omöjligt, men det var inte oväntat från herr Petersson i Gäddvik.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Jag tänker inte använda mina 60 sekunder för att argumentera mot statsrådets alla vinklingar. Men jag vill slå fast att om vi ur regionalpolitisk synpunkt vill ha ett transportstöd och om vi vill använda trafikpolitiken i regionalpolitiskt syfte och om de längsta linjerna redan nu har mer än full lönsamhet är det enligt min mening inte berättigat att höja biljettpriserna på de linjerna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om postservicen i glesbygder

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Dahlbergs* (s) den 12 januari anmälda fråga, 1975/76:163, och anförde:

Herr talman! Herr Dahlberg har frågat mig i vilken utsträckning postservicen i glesbygder kommer att beaktas i samband med den regionala trafikplaneringen.

Enligt anvisningarna för den regionala trafikplaneringen, som i första hand avser resor och transporter mellan olika kommuner i ett län, skall i samband med att stomlinjenätet för persontrafik utformas samordning ske med bl. a. regionala posttransporter. Så har också varit fallet i de regionala trafikplaner som länsstyrelserna utarbetat. I trafikplanen för Norrbottens län anges sålunda att samordning mellan regionala post- och persontransporter kunnat ske i alla de relationer där posttransporter i dag sker med linjebussar.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Jag ber först att få framföra ett tack till kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är att det sker väldiga indragningar av poststationer på landsbygden och speciellt i glesbygden. Orsaken till detta är befolkningsminskningen. När en poststation indras ordnas postservicen på annat sätt. Postväskor kan utsändas med olika färdmedel – bilar, bussar, skolskjutsar etc. – och i vissa fall ordnas lantbrevbärrlinjer. När skolskjutsar används uppstår det svårigheter eftersom dessa inte går på lördagar. Då blir postabonnenterna utan post från fredag till måndag.

Vi kan ta ett exempel ur verkligheten.

Ljuså är en by mellan Boden och Murjek på malmbanan och ligger i Bodens kommun. Poststationen indrogs i höstas. Postgången överfördes på skolskjutsen, och man får därför ingen post på lördagarna. Holmfors, som ligger en mil närmare Boden, har lantbrevbärare och får post alla

vardagar. Men postverket sade nej till en förlängning av lantbrevbärrarlinjen till Ljuså. Den enda samhällsservice som finns i Ljuså nu är några ytterbelysningslampor. Affär, post och kollektiv trafik saknas.

Nu pågår en regional trafikplanering, där man söker ordna kollektiv trafik mellan olika kommuner och tätorter. Men vid sidan av de stora allfarvägarna finns byar och bebyggelse som inte berörs. Jag efterlyser här ett samarbete mellan postverket och kommunerna för att samordna postservicen och persontrafiken. Det är till antalet få resande det är fråga om. En vanlig personbil skulle vara tillräcklig för både person- och postbefordran. Ge därför de bilburna lantbrevbärrarna ett s. k. biltrafiktillstånd på vägsträckan, så att de kan ombesörja posttrafiken och även personbefordran. Detta är i och för sig ingen nyhet. Jag vet att det förekommer sådan verksamhet i Värmland, där det finns ett samarbete mellan postverket och kommunerna, och lantbrevbärraren blir något av en resande kurator vid sidan av posttjänsten.

Samhället bär ett ansvar för glesbygdens trafik och servicebehov, och när kommunikationsministern inte bara är minister för trafiken utan även för postverket hoppas jag att han medverkar till att även den glesaste bebyggelse får en rimlig service när det gäller post- och personbefordran.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill först instämma i vad herr Dahlberg sade om betydelsen av att vi bygger ut samarbetet mellan den sociala sidan i kommunerna och postverket för att åstadkomma en bättre social service till människorna. Lantbrevbärraren är ofta den rätte och ende mannen att klara servicen i en glesbygd, där mycket av den förutvarande verksamheten har upphört.

Sedan återopade herr Dahlberg ett område som har anknytning till hans fråga. Såvitt jag förstår var exemplet hämtat från en kommun och rörde sig om ett lokalt kommunalt ärende. I så fall är naturligtvis inte den regionala försörjningen användbar som argument i diskussionen. I anvisningarna vad gäller den lokala trafikplaneringen har emellertid framhållits angelägenheten av att trafikförsörjningsplanerna i kommunerna ger en totalbild av trafikförhållandena i kommunerna och av möjligheterna till samordning med godstrafiken och även posttrafiken.

Jag tror således på vikten av att man i alla sådana här ärenden – vare sig det gäller lokala eller regionala frågor – försöker att så långt möjligt beakta förutsättningarna för ett samarbete mellan olika instanser som har att utföra service åt olika håll och i olika sammanhang. Och när vi slutfört den regionala trafikplaneringen skall vi nog kunna finna vägar att lösa även det problem som herr Dahlberg tagit upp.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om projekteringen
av ett nytt
dubbelspår på
järnvägssträckan
Älvsjö–Flemings-
berg*

§ 16 Om projekteringen av ett nytt dubbelspår på järnvägssträckan Älvsjö–Flemingsberg

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Anderssons i Södertälje (s) den 13 januari anmälda fråga, 1975/76:165, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Södertälje har frågat mig hur långt projekteringen av ett nytt dubbelspår på järnvägslinjen Älvsjö–Flemingsberg har avancerat.

Mot bakgrund av de kapacitetsproblem som kan förutses på den aktuella järnvägslinjen på grund av de krav som den för Storstockholms Lokaltrafiks räkning bedrivna pendeltågstrafiken ställer gav regeringen i november 1974 SJ i uppdrag att projektera ett nytt dubbelspår på sträckan Älvsjö–Flemingsberg.

SJ har hittills kunnat driva projekteringen enligt uppgjorda planer. Detta innebär att för vissa delsträckor där SJ redan äger marken eller där marken bedöms lätt att förvärva kommer projekteringen att bli klar i vår. I övrigt är takten i projekteringen beroende på bl. a. berörda kommuners stadsplanarbete.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Jag vill först tacka kommunikationsministern för ett mycket snabbt svar på den fråga som jag ställt.

Av svaret framgår att kommunikationsministern och regeringen är väl medvetna om att det är nödvändigt med en större kapacitet på bansträckan Stockholm–Södertälje och framför allt som en första etapp på sträckan Älvsjö–Flemingsberg. En sådan större kapacitet kommer att medge större turtäthet för pendeltågen och mindre risk för förseningar av de genomgående SJ-tågen – allt till fromma för resenärerna. På den här punkten har kommunikationsministern och jag en helt gemensam syn.

Av svaret framgår vidare att projekteringen nu igångsatts, och jag noterar detta. Det är bra att projektering pågår, men den tycks ta betydligt längre tid än vad som förutskickades för ett år sedan. Mot den bakgrunden utgår jag från att SJ med all kraft driver projekteringen, så att det inom en rimlig framtid skall bli möjligt att fatta beslut om själva anläggningsarbetenas påbörjande.

Jag uttrycker också den förhoppningen att berörda kommuner skall kunna påskynda det aktuella stadsplanarbetet för att möjliggöra ett nytt dubbelspår på sträckan, något som är angeläget för den här delen av Stockholms län.

Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om buss- och spårvägstaxors anpassning till kostnadsutvecklingen

Nr 54

Torsdagen den
22 januari 1976

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Glimnérs* (c) den 13 januari anmälda fråga, 1975/76:171, och anförde:

Herr talman! Herr Glimnéer har frågat mig om jag är beredd att medverka till att buss- och spårvägstaxor på ett bättre sätt än som nu är fallet kan anpassas till kostnadsutvecklingen.

Bestämmelser om taxor för linjetrafik med buss finns i yrkestrafikförordningen. Genom formerna för hanteringen av taxeärenden ges garantier för en ingående skälighetsprövning av begärda höjningar.

Om buss- och spårvägstaxors anpassning till kostnadsutvecklingen

Herr GLIMNÉR (c):

Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Ur svaret utläser jag att det finns garantier för att kravet på skälighetsprövning skall vara väl tillgodosett.

Jag tillåter mig att tvivla på detta, herr talman. Höjning av taxorna tillåts med en viss procent av utgående taxor. För min del tycker jag att det är felaktigt att ange en högsta godtagbar höjning av taxorna i procent av den utgående avgiften. Ett sådant system innebär, herr statsråd, att en kommun som har hållit låga taxor också framdeles tvingas subventionera kollektivtrafiken med växande andel av skattemedel.

För att man skall få underlag för en riktig bedömning måste taxoutvecklingen under en längre tidsperiod beaktas. De taxor kommunen har velat införa – men som länsstyrelsen har vägrat fastställa – i det fall jag har syftat på i min fråga skulle innebära en 50-procentig subventionering av taxorna.

Sedan kommunerna genom överenskommelser mellan regeringen och Kommunförbundet ålagt sig en viss återhållsamhet beträffande utdebiteringen återstår inte så mycket annat, herr statsråd, än att just tillgripa justering av taxor för tillhandahållna nyttigheter om kommunerna vill öka sina inkomster. Och kommuner som i oktober fastställde sin budget för 1976 med en viss avvägning mellan skattesats och avgifter får sin budget undergrävd för varje dag då de inte kan ta ut de avgifter de räknat med.

Jag vädjar till herr statsrådet att man ändå så snart det över huvud taget är möjligt tar ställning till det ärende som jag berört i min fråga och som ligger på regeringens bord.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr Glimnéer nämnde nu att bakgrunden till hans fråga var att länsstyrelsen i Östergötlands län har lämnat utan bifall en framställning från Norrköpings kommun om höjning av taxan för spårvägs- och buss- trafik i Norrköping utan bifall. Som skäl för avslaget anförde länsstyrelsen att den begärda höjningen kraftigt översteg summan av de generella taxehöjningar som länsstyrelsen hade medgivit under 1975.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om bibehållande
av järnvägsförbin-
delsen Ängelholm
-Teckomatorp*

Norrköpings kommun har ju anfört besvär till regeringen över länsstyrelsens beslut, och när nu herr Glimnér uttrycker en förhoppning om att ärendet skall behandlas så snabbt som möjligt vill jag bara upplysningssvis säga, att det var min skyldighet att sända över ärendet till statens pris- och kartellnämnd för att i vanlig ordning låta den få se på ärendet. Pris- och kartellnämnden har sedan inkommit med sitt yttrande.

Nu ligger alltså även SPK:s yttrande i departementet, och vi har möjligheter att bereda hela ärendet. Jag kan försäkra att det inte skall behöva ta längre tid än absolut nödvändigt. Men jag har nu på eftermiddagen fått ett meddelande om att Norrköpings kommun vill göra en uppvakting i frågan, och därigenom kanske handläggningen tar ytterligare någon eller några dagar i anspråk.

Jag kan även tillägga att vi inom departementet f. n. bereder en nyligen inkommen framställning från Svenska busstrafikförbundet om generella åtgärder för att medge en från trafikpolitiska och företagsekonomiska utgångspunkter rimlig anpassning av taxorna för personbefordran med buss i linjetrafik. Också det hör litet grand samman med denna fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Om bibehållande av järnvägsförbindelsen Ängelholm-Teckomatorp

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Gustavssons i Ängelholm (s) den 14 januari anmälda fråga, 1975/76:173, och anförde:

Herr talman! Herr Gustavsson i Ängelholm har frågat mig om jag anser att en nedläggning av bandelen Ängelholm-Teckomatorp är försvarbar och om jag i så fall kommer att biträda en eventuell framställning från SJ härom.

Bandelen Ängelholm-Teckomatorp ingår som en integrerad del av västkustbanan och kan inte betecknas som trafiksvag. Någon nedläggning är redan av detta skäl inte aktuell.

Herr GUSTAVSSON i Ängelholm (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga, och jag vill framföra ett särskilt tack för att han inte hyser samma uppfattning som SJ i det här fallet.

Anledningen till min fråga är att SJ för någon tid sedan i tidningspressen meddelade att tågtrafiken på sträckan Ängelholm-Teckomatorp skulle läggas ned. Man undrar vad anledningen härtill kunde vara, även om man förstått att någonting skulle ske eftersom stationen Billesholm på sträckan i fråga stängdes för något år sedan. Samtidigt satte SJ vid sidan om järnvägen in en busslinje från Ängelholm över Åstorp till Billesholm.

Förra året sattes det dessutom plötsligt in en buss mellan Ängelholm och Lund. Man undrade vad det skulle tjäna till, eftersom tåget gick samma sträcka. På detta sätt har emellertid underlaget för järnvägen successivt plockats bort.

I år har från den 1 januari en rälsbusslinje indragits, varigenom man från Ängelholm hade förbindelse med nattåget till Stockholm. Man kunde fara från Ängelholm kl. 23.10 och stiga på tåget i Åstorp – en mycket bra förbindelse. Nu drog SJ plötsligt in den och tvingar således resenärerna till Stockholm att börja ta flyget i stället. Annars nödgas man nämligen åka in till Helsingborg till strax efter kl. 21.00 och vänta där ett par timmar innan man kommer i väg till Stockholm kl. 23.15.

På detta sätt har SJ successivt tagit bort trafikunderlaget, och då är det inte att undra på om företaget vid senare undersökningar skulle komma fram till att detta är dåligt.

En annan omständighet som framstår som märklig, om denna järnvägssträcka skulle läggas ned, är att man under fjolåret färdigställt en stor byggnation, nämligen två viadukter som korsar järnvägen strax utanför Åstorp, en på väg nr 21 och en på E 4. De har kostat miljontals kronor. Och man håller ännu på att bygga en viadukt i Ängelholm som också korsar denna järnväg vid stadens inre genomfartsled. Det är fråga om en skenfri korsning som även den kostar några miljoner kronor.

Det vore underligt att mot den bakgrunden plötsligt lägga ned järnvägen. Man skulle under sådana förhållanden kunna ställa frågan vad för sorts ekonomisk planering SJ har.

Jag är tacksam för det svar jag fått av kommunikationsministern. Det tyder på att en så dåligt planerad ekonomi inte får lov att förekomma.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det förefaller som om man i den här debatten har kommit in på två olika saker, dels den trafik som går fram på denna bana och som väl kan få beteckningen genomgångstrafik, dels den lokala trafiken, där det är omöjligt för mig att gå in i debatt med herr Gustavsson i Ängelholm om hur den i framtiden skall ordnas i området.

För mig var det angeläget att i svaret konstatera att denna bandel inte under några förhållanden kan få bli föremål för ett resonemang om nedläggning. Det kan jag understryka genom att erinra om att den här linjen är en integrerad del av västkustbanan, alltså i förbindelserna mellan Skåne och västkusten. Samtliga godståg mellan Malmö och Halmstad-Göteborg framförs på den här järnvägen. På persontrafiksidan går det f. n. 14 tåg per dag mellan Göteborg och Malmö. Av dem går 11 på den nu aktuella linjen. Sträckan i fråga kan inte heller på något sätt betecknas som trafiksvag. På delsträckan Ängelholm-Åstorp befordras i medeltal närmare 800 resande per dag och i genomsnitt 7 500 nettoton gods. Det är siffror som visar att man här inte kan föra ett resonemang av det slag som herr Gustavsson har fört.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om sänkta avgifter
för ombordanställdas
radiosamtal
och telegram*

Herr GUSTAVSSON i Ängelholm (s):

Herr talman! Jag delar helt kommunikationsministerns uppfattning om att det vore olyckligt att lägga ned en sådan här integrerad del av västkustbanan. Den har sin stora betydelse även i större sammanhang. Men det verkar underligt att SJ plötsligt sätter in busstrafik vid sidan av järnvägen. Från ekonomisk synpunkt kan det inte vara riktigt att sätta in busslinjer på detta sätt. Då försämras ju underlaget för järnvägstrafiken.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 19 Om sänkta avgifter för ombordanställdas radiosamtal och telegram

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara fru *Fredriksons* (c) den 14 januari anmälda fråga, 1975/76:177, och anförde:

Herr talman! Fru Fredrikson har frågat mig om jag avser vidta åtgärder i anledning av de sjöfackliga organisationernas skrivelse med krav på sänkning till hälften av avgifterna för de ombordanställdas radiosamtal och telegram.

Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet och Svenska sjöfolksförbundet har hemställt att nu gällande radiotelefon- och telegramavgifter i vad gäller ombordanställda skall reduceras med 50 %. Av televerkets remissvar framgick att kostnadsutvecklingen för kustradiorörelsen motiverade en avgiftshöjning år 1976 för den berörda trafiken. Såväl televerket som riksrevisionsverket har framhållit att frågan om kommunikationsmöjligheter för sjöfolket berör arbetsförhållandena ombord och därför bör lösas genom förhandlingar mellan rederinäringen och de ombordanställda.

Regeringen har den 11 december förra året beslutat överlämna framställningen till televerket att finnas till hands vid verkets överväganden inför 1976 års taxehöjning i fråga om den maritima långdistanstrafiken på kortvåg. Televerket har därefter i en skrivelse till Sveriges redareförening förklarat att verket avser att under år 1976 behålla oförändrade avgifter för privata radiosamtal och radiotelegram på kortvåg via Göteborg Radio i riktning från svenska fartyg till abonnenter i det svenska telenätet. Överläggningar sker nu rörande det administrativa förfarings sättet i vad gäller debitering av privattrafiken från de ombordanställda under år 1976.

Regeringens uppfattning är att berörda parter därmed får tillfälle att lösa frågan avtalsvägen beträffande tiden efter innevarande års utgång.

Fru FREDRIKSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Norling för svaret på min fråga. Jag upplevde det som mycket glädjande och positivt att den höjning av avgifterna som hade varit tänkt inte har uttagits.

I och för sig kan man givetvis säga att taxorna för radiosamtalen sänkts, då det vid taxehöjningen inte genomförts någon höjning av kostnaderna för dessa, men ändå är det obestridligen dyrt för sjöfolket att via telefon hålla den kontinuerliga kontakten med sina familjer under de långa tider man vistas till sjöss. I land har observerats betydelsen av att människorna upprätthåller kontakten med varandra, och därför har lägre telefontaxor införts för långa avstånd. I uppmärksammade annonser sägs: "Om det kostar mindre kan man ringa mer".

Betydelsen av kontakt med familj och vänner är naturligtvis väsentlig för människorna på land. Minst lika väsentlig är familjekontakten för dem som under långa tider har sin arbetsplats på fartyg långt ute från land. Det kan anses rimligt att sjöfolket, som endast har radiotelefonen att tillgå, får möjligheter till ökade kontakter genom förhållandevis lägre samtalskostnader.

Jag citerar ännu en gång: "Om det kostar mindre kan man ringa mer", och jag hoppas då att det skall bli en tillfredsställande lösning genom de avtalsförhandlingar som herr statsrådet talade om. I avvaktan på dessa vill jag än en gång tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Om utredningen för utjämning av telefontaxorna

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Westbergs* i Ljusdal (fp) den 16 januari anmälda fråga, 1975/76:182, och anförde:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal har frågat mig när resultatet av telefontaxeutredningens fortsatta arbete väntas föreligga och vilken målsättning som gäller för utredningsarbetet.

Som herr Westberg påpekar i inledningen till frågan beslöt regeringen för ett par år sedan om en telefontaxereform i syfte att uppnå en regional utjämning av telefonkostnaderna. Beslutet har lett till att den högsta avståndsklassen successivt tagits bort inom de olika teleförvaltningarna och den kommer att vara slopad i hela landet den 30 juni i år. Detta leder till påtagliga kostnadssänkningar för alla som ringer långväga samtal, t. ex. bostads- och affärsabbonenterna i de norra delarna av landet. Vidare har en sänkning efter hand skett av avgifterna inom länen för samtal till de s. k. primära centra – i allmänhet residensstäderna. Sänkningen blir för många samtal 35–50 % och är av speciellt intresse i de yttora regionerna.

Beträffande telefontaxan inom kommunerna pågår nu genomförandet av avgiftssänkningar för samtal mellan perifera delar av kommun, vilket innebär en kraftig avgiftssänkning på mellan 45 och 90 % för abonnenterna i särskilt yttora kommuner, t. ex. i Norrland. Även denna åtgärd skall vara fullt genomförd under innevarande år.

*Om utredningen för
utjämning av
telefontaxorna*

Dessa åtgärder utjämnar en stor del av skillnaden i telefonkostnader mellan olika landsdelar. Televerket har vid genomförandet av de aktuella reformerna prioriterat Norrland och övriga delar av det allmänna stöd-området. Värdet av de sammanlagda avgiftssänkningarna har beräknats till 140 milj. kr.

1969 års telefontaxeutredning inom televerket har i ett betänkande som kom under senare delen av fjolåret lagt fram nya förslag som går ut på att ytterligare minska avståndens inverkan på telefonkostnaderna. Televerket behandlar nu denna fråga, och jag kan inte göra några uttalanden innan televerket har redovisat sina förslag med anledning av det nya betänkandet till regeringen.

Jag vill som svar på herr Westbergs fråga om målsättningen för utredningsarbetet i korthet nämna något om de direktiv som gäller för utredningen. Telefontaxsystemet skall således allmänt anpassas såväl till utvecklingen i samhället som till den tekniska utvecklingen. Utredningen skall bl. a. överväga ändringar av antalet avståndsklasser för rikssamtal samt markeringsintervallens längd, enhetstaxa för samtal inom kommunblock samt frågan om rabatter på samtal under s. k. trafiksvag tid. Vidare skall utredningen se över nuvarande taxecområden samt undersöka möjligheten att införa enhetliga kvartalsavgifter i hela landet.

En del frågor återstår för utredningen att behandla, och det är knappast möjligt med hänsyn till arbetets natur att fixera en absolut tidpunkt för dess avslutande. Allmänt kan konstateras att man redan nu fört fram förslag som lett till att en avsevärd regional utjämning skett.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber först att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga, som var upplysande och utförligt.

De här problemen är inte nya; vi har haft anledning att samtala om dem vid flera tillfällen. År 1969 meddelade kommunikationsministern i ett svar till mig att televerket tillsatt en arbetsgrupp med uppgift bl. a. att överväga om antalet rikssamtalstaxor kunde minskas samt att utreda förutsättningarna för en enhetlig taxa för telefonsamtal inom samma kommunblock. Det har skett en hel del under mellantiden, och vi har kommit ett stycke på väg.

Jag noterar med tillfredsställelse vad kommunikationsministern säger i svaret om att telefontaxeutredningen nu har lagt fram "nya förslag som går ut på att ytterligare minska avståndens inverkan på telefonkostnaderna". Det är en mycket lovvärd strävan; frågan är bara hur långt man skall gå.

Förra året föreslog jag i en motion att man skulle genomföra en enhetsteletaxa och pekade på vilka skillnader som nu föreligger. Om man i dag ringer ett tiominuterssamtal till Stockholm från t. ex. Märsta är kostnaden 28 öre, om man ringer från Mariefred kostar det 1:96 och om man ringer från Östersund kostar det 8:40 kr. Det visar vilka betydande skillnader i fråga om telefonkostnader man får, beroende på

var man bor i landet. Jag undrar för min del om det inte nu vore dags att ta steget fullt ut och genomföra enhetstaxa på samma sätt som vi har det inom postverket när det gäller att skicka brev och sådant.

Vi vet också att televerkets vinst f. n. är mycket stor. Det upplystes i går kväll att vinsten för 1975 var 1 014 milj. kr., eller 49,5 % på insatt kapital – det högsta som något företag här i landet kan nå upp till. Detta borde innebära att man skulle kunna gå väsentligt längre när det gäller en utjämning på detta område. Självfallet kommer en sådan att inverka på taxorna för dem som har korta avstånd, men det skulle betyda att vi fick ett rundare Sverige. Jag ifrågasätter alltså om man inte kan gå vidare och ha målsättningen en enhetlig taxa.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Av det svar som jag har lämnat till herr Westberg i Ljusdal – han kände säkert redan tidigare till en del av innehållet i det – framgår ju att televerket på, tycker jag, ett föredömligt sätt försöker att i takt med utbyggnaden av sina resurser anpassa taxorna till de krav som gäller i ett land som vårt, som har mycket långa avstånd. Jag menar således att vi utan att övervärdera vad som hänt fram till i dag ändå kan konstatera att här under ganska kort tidsperiod har skett en betydande utjämning. Därmed är inte sagt, herr Westberg, att slutmålet på något vis skulle vara nått.

Jag vill varna litet grand för det resonemang som herr Westberg förde i slutet av sitt anförande, nämligen att vi kanske redan nu skulle vara mogna för någon form av enhetstaxa. Jag skall inte nämna något enda tal, för det skulle kunna missuppfattas och ryckas ur sitt sammanhang, men det står helt klart att om vi med kort varsel skulle införa enhetstaxa, skulle det på grund av den då chockartat ökande telefontrafiken på de långa avstånden kräva investeringar till kostnader av en storlek som vi, såvitt jag kan förstå, inte skulle kunna klara av. Det är bara ett litet varningens finger i den här debatten, som vi gärna må föra under kommande år. Tror man att vi skulle kunna nå detta mål bara genom ett formellt beslut, bör man alltså tänka på att det krävs utbyggnader i en takt och till kostnader som vi inte skulle mäka att genomföra. Vi bör nog litet försiktigt ha det med i diskussionen.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag har med tillfredsställelse noterat den utveckling som pågår, och också jag tycker att det som har skett är värdefullt. På den punkten delar jag kommunikationsministerns uppfattning.

Men frågan gäller vilken målsättningen skall vara. Kommunikationsministern säger att en övergång till enhetstaxa skulle innebära stora investeringar. Det betyder alltså att de som bor så till att de har långa avstånd och höga kostnader f. n. inte kan tillfredsställa sitt behov av telefonkontakt, och det tycker jag är olyckligt. Är det riktigt – och det är möjligt – så kan det hända att en enhetstaxa skulle innebära en stor

Torsdagen den
22 januari 1976

Om förhandlingarna rörande taxor för godstrafiken på Gotland

ökning. Att det blir en ökning är självklart, men att den blir så stor att den skulle innebära väldiga investeringar är jag inte säker på. Jag tror att det är värdefullt om man kan utreda den saken i detalj och undersöka i vilken utsträckning telefontrafiken skulle öka och vilka investeringskostnader det skulle medföra. Det är angeläget att man fortsätter och gör sådana utredningar för att få möjlighet att genomföra enhetstaxa inom en inte alltför avlägsen framtid.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att vi blir överens om en sak: När man arbetar med utbyggnaden och förbättringarna på telefonområdet, så bör man sträva efter, som televerket hittills har gjort, att först göra de bästa sakerna för abonnenterna där de har den största nyttan av dem. Det största behovet av billiga taxor och goda telefonförbindelser har vi ju i det närområde där vi bor.

I andra etappen kommer behovet av att kunna ringa ofta – och gärna också billigt – inom det län där man bor, till residensorten eller liknande.

Ovanpå det kommer vad herr Westberg i Ljusdal talat sig allra varmast för – och gärna det – nämligen det samtalsbehov vi har på långa avstånd.

Jag har gärna velat säga detta därför att televerket hittills har arbetat efter modellen att försöka göra det möjligt att tillfredsställa det mest akuta behovet. I den delen behöver vi kanske inte ha några delade meningar.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! På den punkten har vi inte några delade meningar. Jag har förståelse för att man går stegvis. Men vad jag vill understryka är att målsättningen ändå skall vara en enhetlig taxa.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 21 Om förhandlingarna rörande taxor för godstrafiken på Gotland

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Gustafssons* i Stenkyrka (c) den 16 januari anmälda fråga, 1975/76:183, och anförde:

Herr talman! Herr Gustafsson i Stenkyrka har frågat mig om jag är beredd att redovisa vilka resultat som uppnåtts i förhandlingarna mellan statens pris- och kartellnämnd och berörda transportförmedlingsföretag angående taxesättningen i fjärrgodstrafiken med lastbil på Gotland eller – om förhandlingarna inte har lett till avsett resultat – vilka åtgärder jag i så fall ämnar vidta.

I propositionen 1975/76:93 med förslag till lag om utjämning av taxorna för fjärtransporter av gods med lastbil till och från Gotland – som har

överlämnats till riksdagen denna vecka – redovisas resultatet av förhandlingarna mellan statens pris- och kartellnämnd och berörda transportförmedlingsföretag samt regeringens överväganden och förslag med anledning härav.

Herr GUSTAFSSON i Stenkyrka (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Anledningen till att frågan över huvud taget framställdes är att budgetpropositionen inte innehöll några uppgifter om förhandlingarna. Inte heller fanns någon proposition i ärendet aviserad i den förteckning över väntade propositioner som ledamöterna har erhållit.

Statens pris- och kartellnämnd fick redan i december 1974 regeringens uppdrag att inleda överläggningar med transportförmedlingsföretagen i syfte att få den i övriga delar av landet tillämpade taxesättningen för fjärtrafik att gälla även för Gotlandstrafiken. Trafikutskottet förutsatte i sitt betänkande nr 27 år 1974 att dessa förhandlingar skulle resultera i att det eftersträlvade taxsystemet skulle kunna tillämpas, om möjligt, fr. o. m. den 1 februari 1975.

Förhandlingarna har tydligen varit segslitna eftersom vi först nu, nästan ett år senare, har fått del av resultatet – eller kanske man hellre skall säga det uteblivna resultatet.

Den nu föreliggande propositionen, nr 93, med förslag till lagstiftning i frågan kommer – om den bifalles av riksdagen, vilket jag hoppas – att ge Gotland vägpriser över vattnet när det gäller godset. Vägen dit har varit lång. Frågan väcktes första gången i riksdagen år 1945.

Det är med tillfredsställelse jag har tagit del av kommunikationsministerns svar på min fråga. Den lösning som nu ställs i utsikt förutsätter ju att de gotländska åkeriföretag som utför transporter kommer att tillförsäkras kompensande intäktshöjningar och – om jag har fattat saken rätt – liksom hittills på affärsmässiga grunder får möjlighet att lämna sedvanliga avtalsrabatter i sin verksamhet.

Frågan om godstrafiken är ju utomordentligt viktig. Skall vi kunna bibehålla och utveckla Gotland som en livskraftig del av vårt land måste näringslivet byggas ut, så att människorna kan få sin bärgning i regionen. Och skall näringslivet kunna utvecklas krävs det att det får arbeta under likartade betingelser som i övriga delar av landet.

Som representant för Gotland här i riksdagen har jag ofta nödgats framföra kritiska synpunkter i olika frågor. Gotland har speciella problem på grund av sitt läge. Det känns därför angenämt att nu få framföra de erkänn samma orden. Jag tror mig kunna tala för alla gotlänningar när jag till statsrådet Norling framför ett tack för svaret på min fråga och för den proposition som lagts på riksdagens bord.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 54

Torsdagen den
22 januari 1976

Om förhandlingarna rörande taxor för godstrafiken på Gotland

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om förläggningen
av ett skogsinstitut
till Sollefteå*

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att besvara herr *Nordins* (c) den 15 januari anmälda fråga, 1975/76:181, och anförde:

Herr talman! Herr Nordin har frågat mig dels när jag beräknar att arbetet med uppförande av nya lokaler för ett skogsinstitut i Sollefteå kan påbörjas, dels från vilken tidpunkt den aktuella utbildningen beräknas vara helt förlagd till Sollefteå.

Sedan beslut fattades år 1969 om inrättande av skogsinstitut har på skolans område vissa reformer genomförts, vilka har betydelse även för utbildningen vid skogsinstitutet. Bl. a. har den grundläggande utbildningen inom skogsbruket förlängts från ett till två år genom införande av skogsbrukslinjen i gymnasieskolan. Vidare medför utvecklingen inom skogsbruket förändringar av såväl arbetsmetoder som företagsorganisation. Dessa förändringar ställer ökade krav på bl. a. arbetsledarna. De påverkar också behovet av vidareutbildning och fortbildning vid skogsinstitutet. Kungl. Maj:t uppdrog därför den 8 mars 1974 åt skolöverstyrelsen att inkomma med förslag rörande skogsinstitutets framtida verksamhet och därmed sammanhängande frågor.

Byggnadsprogram för skogsinstitutet i Sollefteå har uppgjorts och redovisats av byggnadsstyrelsen. Skolöverstyrelsen har dock hemställt att ett definitivt beslut om lokalutformning och lokalbehov får anstå till dess skolöverstyrelsen fullgjort sitt utredningsuppdrag om skogsinstitutets verksamhet. Det kan nämligen inte uteslutas att utredningens förslag kan motivera en viss omprövning av byggnadsstyrelsens förslag till lokalernas utformning och behovet av lokaler.

Mot bakgrund av skolöverstyrelsens uppdrag är jag f. n. inte beredd att ange någon tidpunkt när arbetet med uppförande av nya lokaler för ett skogsinstitut i Sollefteå kan påbörjas eller när utbildningen helt kan förläggas till Sollefteå.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag har ställt frågan först och främst av den anledningen att det är angeläget att en gång för alla få fastslaget att det norra skogsinstitutet skall vara förlagt till Sollefteå. En ledamot av denna kammare uttalade förhoppningar i motsatt riktning så sent som i maj månad förra året.

Dagens besked ger ingenting nytt. Jag måste också säga att dröjsmålet med nybyggnad och överflyttning av undervisningen till Sollefteå har skapat osäkerhet hos berörd personal och hindrat planeringen för andra huvudmän, särskilt då landstinget i Västernorrlands län.

Beslutet om lokaliseringen till Sollefteå fattades ju efter ytterst noggranna överväganden. Det som avgjorde frågan var Sollefteås goda tillgång till samhällsservice och förekomsten av en gymnasieskola med vilken visst samarbete beträffande lärarkrafter kunde etableras.

De nya lokalerna för skogsinstitutet har förutsatts bli uppförda i an-

slutning till skogsvårdsstyrelsens och skogsbruksskolans anläggningar i Skedom inom Sollefteå kommun.

Skogsbruksskolan, som har landstinget som huvudman, behöver nya lokaler och ny mark för maskinundervisningen. Vid lokalbehovsprövningen har skolöverstyrelsen uttalat att då viss lokalsamverkan bör ske mellan Skogsbruksskolan och Skogsinstitutet måste lokalbehovsärendets prövning för landstingets del vila i avvaktan på fortsatt utredning om skogsinstitutets framtida verksamhet. Statsrådet hänvisar i sitt svar just till den utredningen. Jag är självfallet medveten om utredningens existens, men jag tror mig också veta att den inte kommer att leda fram till några större ändringar i tidigare skisserat byggnadsprogram.

I riksdagsbeslutet 1969 talade man först om att nya lokaler skulle stå färdiga 1973. Sedan nämndes 1975. Statsrådet har på den punkten varit mycket försiktig i dag och inte givit besked om något årtal. Vi kan väl ändå vara överens om att statens kvarnar mal långsamt i denna fråga.

Om jag nu skulle försöka mobilisera en positiv syn på förseningen, så skulle det vara att statsrådet kanske har för avsikt att förlägga den av skolöverstyrelsen i anslagsframställningen begärda utökningen av skogsteknikerutbildningen till Sollefteå, inte till Värnamo.

Jag vore tacksam om statsrådet ville kommentera det uppslaget.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 23 Om fortsatt framställning av THX-preparat, m. m.

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Peterssons* i Röstånga (fp) den 12 januari anmälda interpellation, 1975/76:78, dels fru *Fredriksons* (c) och herr *Hörbergs* (fp) den 12 januari anmälda frågor, 1975/76:158 resp. 159, och anförde:

Herr talman! I en interpellation av herr Petersson i Röstånga och i en fråga av fru Fredriksson begärs åtgärder från min sida för fortsatt framställning av THX-preparat. Vidare har herr Hörberg ställt en fråga till mig om jag är beredd ingripa, så att inte alltför höga hygieniska krav ställs på enskilda sjukvårdskliniker. Jag besvarar interpellationen och frågorna i ett sammanhang.

Enligt den av riksdagen beslutade läkemedelslagstiftningen krävs tillstånd av socialstyrelsen för att få tillverka läkemedel. Tillverkningen av läkemedel är också underkastad en noggrann kontroll genom socialstyrelsen. Därvid ställs självfallet betydande hygieniska krav på tillverkningen av alla läkemedel. Särskilt viktigt är detta då det gäller läkemedel som i likhet med THX är avsedda för injektion. Syftet med läkemedelslagstiftningen och läkemedelskontrollen är att tillförsäkra allmänheten fullgoda läkemedel under betryggande former.

För det s. k. THX-preparatet finns inte tillstånd av socialstyrelsen enligt bestämmelserna i läkemedelsförordningen. I en dom år 1971 har högsta

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

domstolen därför förklarat veterinärmedicine doktorn Sandberg skyldig till olovlig tillverkning av läkemedel.

För att i enlighet med uttalande av högsta domstolen få större klarhet i fråga om THX-preparatets effekter tillsatte socialstyrelsen en vetenskaplig expertgrupp som redovisade resultatet av sitt arbete år 1974. Expertgruppen kunde inte finna någon objektiv positiv effekt av THX på de sjukdomstillstånd som expertgruppen särskilt undersökt, nämligen cancer, ögonförändringar vid diabetes och prostatism. Expertgruppen kunde inte heller finna att försöken med THX-preparat dittills fyllt kraven på vetenskaplig klinisk forskning.

Expertgruppens rapport föranledde socialstyrelsen att under förra året hos riksåklagaren anmäla dr Sandberg för olovlig läkemedelstillverkning. Sedan det därefter framkommit uppgifter om att patienter införts till lasarettet i Motala och regionsjukhuset i Linköping med kraftiga infektioner efter THX-behandling har riksåklagaren uppdragit åt länsåklagaren i Jönköpings län att verkställa ny förundersökning.

Med anledning av uppgifterna om infektioner efter THX-behandling inspekterade socialstyrelsen i december 1975 Institutet för klinisk thymusforskning i Aneby och THX-kliniken i Mjölby. I protokoll över inspektionen i Aneby konstaterades allvarliga brister från hygienisk synpunkt vid tillverkningen av THX. Enligt protokollet bedrevs tillverkningen på ett helt oacceptabelt sätt. Vid inspektionen av THX-kliniken i Mjölby togs prov som efter undersökning på statens bakteriologiska laboratorium visade sig vara osterilt.

Av det sagda framgår att THX-preparatet tillverkas utan tillstånd enligt läkemedelsförordningen och under former som från hygienisk synpunkt inte anses vara acceptabla. Det ankommer i första hand på den som tillverkar THX-preparatet att ta ställning till frågan om en fortsatt framställning av preparatet med iakttagande av gällande lagstiftning. Från samhällets sida måste frågor avseende detta preparat prövas objektivt av ansvariga myndigheter och domstolar enligt samma lagregler som gäller för alla andra läkemedel. Man kan inte – som frågeställarna tycks mena – genom regeringsbeslut gå utanför lagens gränser och godtyckligt ingripa i beslut som enligt vårt rättssystem ankommer på självständiga domstolar och myndigheter. Det kan enligt min mening inte heller komma i fråga att ändra de grundläggande bestämmelser om medicinsk säkerhet som finns i vår läkemedelslagstiftning. Man skulle då lämna fältet fritt för en okontrollerad och oansvarig utveckling. Jag vill också understryka att de patienter det här gäller självfallet har rätt till all den vård och behandling som den svenska hälso- och sjukvården kan erbjuda.

I de till mig ställda frågorna berörs också den i USA bedrivna thymusforskningen. Enligt vad jag inhämtat har denna inte något samband med THX-verksamheten. Denna forskning, som vårt statliga läkemedelsföretag Kabi har visat intresse för, är en fortsättning av den forskning om thymus och dess funktioner som bedrivits i USA under flera år i avsikt att undersöka förutsättningarna för läkemedelsframställning. Det

är min förhoppning att denna forskning skall leda fram till positiva resultat.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Att doktor Sandberg enligt uppgift ser sig nödsakad att stänga sina olika THX-kliniker upplevs av tusentals människor som fruktansvärt. Enligt dem själva har THX-injektioner förbättrat deras sjukdomstillstånd, i en del fall gjort att de kunnat fortsätta sina arbeten och att de fått leva längre. De har i årtal med bävan följt kampen mellan doktor Sandberg och socialstyrelsen och menar att byråkratin nu slutgiltigt har segrat i och med att doktor Sandberg tvingas upphöra med sin verksamhet.

Jag tackar socialministern för svaret. Det var fylligt, men andas beklagligtvis föga av förståelse för THX-patienternas situation. Enligt vad jag kan utläsa av svaret finns det ingen möjlighet för dessa patienter att få fortsatta injektioner, såvida de inte har ekonomiska resurser som gör att de kan få injektionerna i något annat europeiskt land.

Jag har i min interpellation medvetet försökt vara neutral. Det skall jag försöka vara här i dag också. Men jag skall villigt erkänna att det var mycket lättare att vara det då jag skrev interpellationen än det är att vara det i dag. Efter dess publicering har jag genom brev fått uppleva många förtvivlade människors rop på och hopp om att THX-frågan ändå skulle bringas till en för dem positiv lösning.

Sedan jag studerat en del av det rikhaltiga materialet om THX framstår ärendet för mig som något av en paradox. Å ena sidan redovisar en expertgrupp – det framhålls också i interpellationssvaret – att den inte kunnat finna någon objektiv positiv effekt av THX på de sjukdomstillstånd som gruppen särskilt undersökt; expertgruppen redovisade sitt arbete 1974. Å andra sidan påvisade forskare från Umeå året därpå att de med stor sannolikhet har funnit att thymosin ingår som en av flera specifika hormoner i THX. Thymosin lär, enligt uppgifter som jag har inhämtat, ha positiva effekter på ett flertal sjukdomar.

Sammanfattning: Skickliga experter påstår att THX inte har någon som helst verkan på sjukdomar. Andra kanske lika skickliga experter påstår tvärtom.

Men det intressanta i sammanhanget är först och främst vad de människor säger som får THX-injektioner och som har fått sådana under en rad år. Det är, föreställer jag mig, tiotusentals människor som har blivit behandlade. Enligt uppgifter som jag fått påstår den absoluta majoriteten av dessa att de har blivit bättre. Det är naturligtvis omöjligt att bevisa om de påståendena är riktiga. Men alldeles klart är att det finns en rad människor i vårt land som med bestämdhet påstår att de har blivit hjälpta av detta preparat. Det är människor med gott omdöme, vilkas påståenden ingen skulle komma på tanken att i andra sammanhang betvivla. Men när det gäller THX gör man tydligen det.

Inom läkarkåren finns det flera som hävdar att THX är ett verksamt

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

medel. Jag erinrar om Göteborgsläkaren Jan Bratts öppna brev till socialstyrelsen i början av året, där han krävde att doktor Sandberg skulle få fortsätta sin verksamhet. Hans åsikt är att då kan många liv räddas, många plågor lindras och förtvivlan bytas i tacksamhet.

En sammanfattning till: En rad THX-patienter påstår sig ha blivit bättre genom injektioner, och svenska läkare påstår med bestämdhet att liv kan räddas genom THX-injektioner. Men enligt socialstyrelsen är THX-preparatet inget läkemedel.

Vem som till slut får rätt får framtiden utvisa – dvs. om man nu är beredd att ge THX en framtid. Men vi måste ta de sjukas påståenden med största allvar, lita på deras omdöme, inte låta dem komma i kläm i en diskussion experter emellan.

Den för mig allra viktigaste frågan är emellertid att man inte bör förvägra människor rätten att själva bestämma vilken medicin de skall ha. I dag, efter all diskussion om kemiska mediciner och dessa mediciners biverkan, kan vi – om vi har modet inför läkarens auktoritet – säga nej till viss medicinsk behandling. Rätten att säga ja bör inte förvägras människor om medicinen inte är farlig. Det har ingen påstått att THX är.

I interpellationssvaret är en del fakta utelämnade som kanske hade varit till fördel dels för THX som behandlingsform, dels för doktor Sandberg. Det är litet beklagligt, tycker jag. Det styr nämligen svaret direkt i förbudsriktningen. Svaret är helt i stil med socialstyrelsens tankegångar. Det saknar förståelse för motsatta åsikter, även kvalificerade sådana. Det nonchalerar i viss mån tusentals och åter tusentals människors förhoppningar.

Jag är helt medveten om att doktor Sandberg i en del fall handlat oriktigt. Men det kan vara begripligt eftersom han under rätt många år fått mothugg från myndigheternas sida. Det finns även på motståndarsidan folk som hävdar att han borde ha fått en betydligt mildare behandling.

En ung synskadad diabetiker, som enligt vad han själv påstår blivit hjälpt av THX, och hans maka har skrivit till statsministern – brevet har överlämnats för kännedom till riksdagsgruppernas partikanslier – och frågat:

”Vilket verkar mest mänskligt: att ge oss THX så vi kan fortsätta ett produktivt arbete eller förvägra oss THX och i stället ge oss sjukpenning eller fösa in oss på omskolning för handikappade?”

Sett från dessa människors synpunkt bör behandlingen med THX fortsätta. De upplever att de måste ha behandlingen. Från rent mänsklig synpunkt måste det därför vara oriktigt att denna behandlingsmetod rycks ifrån dem. Därför tycker jag att det vore ganska rimligt om socialministern i en eller annan form tog kontakt med doktor Sandberg för att diskutera möjligheten till dispens, så att han kan få fortsätta sin verksamhet.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru FREDRIKSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialminister Aspling för svaret. Men jag vill också beklaga att det inte innehåller något som tyder på en förnyelse i statsmakternas tänkande. Jag hade hoppats att så skulle ske, då jag tror att det som så många upplever som positivt och önskar i denna fråga har gått fram.

I många år har ett stort antal människor blivit hjälpta av THX. De är påtagligt medvetna om en förbättring i sin sjukdomssituation. Även de vilkas sjukdom gått så långt att den inte går att bota men som ändå till sist tagit möjligheten att pröva THX känner en stor tacksamhet, tacksamhet över att den tid de har kvar att leva blivit bättre. De har blivit bättre, de har fått en sådan hjälp att de inte har bundits så hårt av sjukdomen utan har kunnat leva mer aktivt tillsammans med sin familj.

Under ca 25 år har tiotusentals patienter behandlats med THX. Man beräknar att ca 5 miljoner injektioner givits. Nu har sex infektioner inträffat. Inträffar ytterligare en infektion, riskerar doktor Sandberg åtal. Därför skall nu THX-klinikerna stängas.

Inga skadeverkningar har tidigare kunnat påvisas. De sex infektioner som nu inträffat är mycket få i förhållande till antalet behandlingar och i vissa fall även i förhållande till annan, godkänd behandling.

Kraven på sterilitet ställdes för THX till 100 %. Det är helt riktigt att man ställer höga krav både på läkemedel och på hygien. Tyvärr har det visat sig att det är helt omöjligt att upprätthålla dessa krav, även i den godkända sjukvården.

Våra sjukhus drabbas av sjukhussjukan – en otrevlig infektion.

Ca 10 % av alla opererade råkar ut för den – siffran är olika på olika avdelningar. Den har varit anledningen till svåra skador och lidanden. Socialstyrelsen räknar med att sjukhusinfektionen kostar över 160 milj. kr. per år. Undersökningar visar att en sjukhusinfektion i genomsnitt förlänger vårdtiden med 8 å 9 dygn. Enligt beräkningarna drabbas ca 50 000 patienter, och det blir 400 000 extra vård dagar. Med en vårdkostnad av 400 kr. per dag kostar detta de beräknade 160 miljonerna kronor. Sjukhussjukan medför också extra lidande och kostnader för den enskilda människan.

Fall av sjukhussjuka har inträffat som kunnat hävas med THX.

Det finns en intensitet i önskemålen att få använda THX som vi inte kan förbigå. Medlet har visat sig ha en god inverkan. Den uppfattningen är byggd på omfattande praktisk erfarenhet. Och detta innebär att vi måste lyssna till och ta hänsyn till de många människor som inte funnit något annat medel som hjälper mot eller lindrar deras sjukdom. Vi kan inte ställa dem utanför.

Man har funnit att THX är verkningsfullt. Om det statliga företaget Kabi skall rustas upp för forskning om thymus men – enligt svaret –

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

forskningen inte skall ha något samband med THX, då vill jag fråga vad man vet om det preparat som det där skall forskas om och hur lång tid det kommer att ta innan det kan komma till användning. För att det inte skall bli en lång mellantid för dem som använt THX bör det ordnas så att doktor Sandberg kan fortsätta sin verksamhet – åtminstone till dess att andra och bättre preparat finns tillgängliga. Det vore riktigt att ge honom en chans att fortsätta.

Jag vill inte ha fältet fritt för en okontrollerad och oansvarig utveckling, utan jag vill att människor inte skall ställas utanför den hjälp de behöver och kan få av THX, att synen på detta medel blir positiv, att THX bör prövas och användas legalt av våra läkare och att en vetenskaplig, klinisk försöksundervisning bör starta på sjukhusen.

Tyvärr upplever människorna motståndet mot THX som ett fastlåst auktoritativt motstånd, att det är svårt att tänka om i positiv riktning så att medlet kan användas. Om positionerna är för låsta är det att beklaga. Vi behöver plats för nytänkande och ökad öppenhet.

I den europeiska sociala stadgan står det under p. 11 i den första delen att envar äger rätt att komma i åtnjutande av all hjälp som kan bidra till att ge honom bästa möjliga hälsa. Ordalydelsen i denna punkt måste tolkas i den mening vi i dag har tagit upp.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Även jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

För min del har jag angripit det problem som vi här diskuterar på något annorlunda sätt än mina medfrågande kolleger. Tilläggas kan kanske att vi alla tre har arbetat ovetande om de två andras frågeavsikter.

I min fråga har jag hänvisat till det stora problem som den s. k. sjukhussjukan utgör. Omfattningen av infektioner på grund av behandling vid våra offentliga sjukvårdsinrättningar är direkt oroande. Landsting och andra sjukvårdshuvudmän har ju också från 1975 fått inrätta en särskild försäkringsform för ersättning till de patienter som drabbas av sjukhussjukan.

Antalet patienter som drabbas av sjukhusinfektioner är inte känt, men det kan förtjäna nämnas att det inom den organisation som bildats för att tillvarata deras intressen finns ca 1 300 medlemmar. Av dessa är ca 70 % gravt skadade av sjukhusinfektioner så att amputation eller liknande ingrepp har måst göras. Man kan säkerligen utgå ifrån att det finns ytterligare minst dubbelt så många patienter som inte känner till organisationen eller som föredrar att lida i tysthet. Det finns en stark misstanke om att 50 – kanske 100 – patienter infekteras dagligen utan att någon officiell rapportering av dessa fall sker.

Mot denna ganska skrämmande bakgrund utgör förhållandena vid Anebykliniken en stark kontrast. Enligt tillgängliga uppgifter har under 20 års tid ca fem miljoner injektioner skett. Det har inträffat endast fyra infektionsfall, vilka föranlett intagning av en patient på intensivvårds-

avdelningen vid Motala lasarett och tre på infektionskliniken vid regionsjukhuset i Linköping – detta enligt socialstyrelsens egen rapport från besöket vid THX-kliniken i Mjölby. Det kan förtjäna att nämnas att samtliga fyra troligen fått injektion ur en och samma flaska, vars innehåll sålunda skulle vara orsak till det hela, och att samtliga fyra redan lämnat resp. sjukvårdsinrättning.

Jag kan inte underlåta att här understryka det egendomliga i att socialstyrelsen med sådan snabbhet och frenesi omedelbart föranstaltar om inspektion av THX-klinikerna i både Mjölby och Aneby på grund av fyra infektionsfall, medan de många fallen av sjukhusinfektioner, som jag nyss talat om, inte ens rapporteras till socialstyrelsen.

Av vad jag här helt kort redovisat torde framgå att framställning av thymuspreparatet i Aneby och dess vidare handhavande under åren uppvisat en infektionsfrekvens av ytterligt blygsam omfattning. Om våra offentliga sjukvårdsinrättningar kunde uppvisa motsvarande prestation skulle det anses högst tillfredsställande.

Det är inte min avsikt att dölja att socialstyrelsens inspektion i Aneby objektivt konstaterar att kliniken inte till alla delar uppfyller de krav som våra förordningar ställer när det gäller framställningen av läkemedel och hygien- och steriliseringskraven därvid. Man måste dock beakta både att det här rör sig om ett mycket speciellt preparat och att framställningsmetodiken är resultatet av en pionjärgärning på ett globalt sett fortfarande utforskat område. Hänsyn måste tas till att framställningen av thymuspreparatet utgör en lång process, som börjar på det slakthus där den nyslaktade kalvens hjärna tas om hand. Detta moment i processen kan svårligen ske i steriliserad lokal. Om den levande kalven slaktas i sådan lokal är steriliteten givetvis spolierad. Inte heller kan den nyss slaktade kalven föras in i en steriliserad lokal för omhändertagande av hjärnan där utan att steriliteten omedelbart förstörs. Socialstyrelsens rapport beskriver det nu nämnda momentet i preparatframställningen så att "på slakthuset uttages bräss från nyslaktade kalvar med steriliserade instrument under så hygieniska förhållanden som möjligt". Arbetet utföres av dr Sandbergs egen personal. Rapporten säger vidare att "uttagen bräss överförs direkt till steriliserad rostfri låda med lock".

Hygien- och sterilitetskraven vid framställningen av thymuspreparatet måste vägas både mot den mycket låga infektionsfrekvens som de gångna åren uppvisar och mot det positiva behandlingsresultat som tusentals patienter är beredda att intyga. Även om jag har full förståelse för att socialstyrelsen enligt sin skyldighet måste inspektera preparatframställningen vid Anebykliniken och att förhållandena där måste ställas i relation till gällande bestämmelser, så bör väl resultatet kunna behandlas med sans och måtta. Vid all tillämpning av svensk lag gäller att hellre fria än fälla. Samma regel borde också kunna följas här. – Vad jag särskilt reagerar mot är det hårda påhoppet på THX-klinikerna och de tama ingreppen mot sjukhusinfektionerna.

Det borde finnas möjlighet för socialstyrelsen att i THX-fallet t. ex.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

medge dispens under sex månader för fortsatt preparatframställning och preparatinjektationer mot ett löfte från dr Sandberg att han under denna tid är beredd att göra vissa förbättringar i framställningsprocessen i samråd med socialstyrelsen. – Jag har hans medgivande att här omtala att han är beredd till sådana åtgärder.

Mot bakgrunden av THX-klinikernas förnämliga infektionsstatistik från gångna år – särskilt i jämförelse med sjukhussjukans oroande utveckling – och med hänsyn till den stora, ja t. o. m. livsavgörande betydelse som THX-klinikerna har för tusentals svårt sjuka patienter vill jag uppmana statsrådet att medverka till att en resonabel överenskommelse kan uppnås mellan socialstyrelsen och dr Sandberg, så att verksamheten vid THX-klinikerna kan fortsätta.

Det är inte fråga om att bryta mot gällande lagar och föreskrifter utan om att tillämpa dem med sunt förnuft!

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Det var inte så många månader sedan – det var någon gång under våren 1975 – som vi hade en debatt i denna kammare om den här frågan. Jag hade då tillfälle att säga till socialministern: Klaras inte denna fråga upp från socialstyrelsens och socialministrarnas sida på ett naturligt och mänskligt sätt kommer den att ständigt återkomma i denna kammare med allt högre röster, och allt fler kommer att uppmärksamma den. Det är tydligt att så nu är fallet.

Jag kanske har gjort mig skyldig till en felaktighet. Jag skrev före jul ett öppet brev till socialministern därför att en rad människor hade besökt och kontaktat mig. Och sådana kontakter innebär en viss uppfordran att försöka göra någonting. Men jag kanske gjorde det på ett så personligt sätt – som inte är vanligt – att brevet därför inte har besvarats.

Frågan har blivit mer och mer grotesk, om jag får använda det ordet, därför att socialstyrelsen binder sig vid principer. Vi som tagit upp den här frågan – kamraterna i denna kammare – är på det klara med att det måste finnas principer, att vi måste följa lagen i sådana här avseenden. Men det måste också finnas möjligheter att möta den praktiska verkligheten – se med öppna ögon hur situationen ter sig. Den har också beskrivits här i kammaren.

Vi vet att dr Sandberg har doktorerat inom detta ämne 1949. Han framställde ett enkelt vattenextrakt på kalvbräss, som han ansåg innehålla thymushormoner. Under den tid som gått har dr Sandberg, läkare på många ställen runtom i vårt land och legitimerade sjuksköterskor behandlat patienter med detsamma. I dag står fortfarande ca 5 000 människor i kö för att få preparatet – människor från alla yrkesgrupper, som har sagt att deras allmänna tillstånd har förbättrats och vissa sjukdomssymtom har försvunnit. En del har sagt: Vi kan inte leva utan THX. Andra känner sig f. n. helt friska – det har man alltså framfört till oss.

Jag har själv – och det kanske gäller flera av oss – uppmanats av

läkare i det här landet att ta upp frågan. Det är med ganska stor förvåning som man iakttar hur dessa läkare, trots att de uppmanar riksdagsmän att framföra deras synpunkter, säger: Men tala inte om att jag har framfört det. Jag vill vara anonym. – Motivet har varit anställningsförhållandena, såsom jag uppfattar det. Det är givet att man respekterar dessa önskemål. Men vad man inte accepterar är att yrkesmänniskor med viktiga uppgifter i sjukvårdens och allmänhetens tjänst skall känna sig tvingade att förtiga personliga erfarenheter av fakta i rädsla för olika former av repressalier. Det måste, herr socialminister, vara något fel i vårt öppna samhälle när människor inte vågar framföra sin mening inför en myndighet.

Socialministern och socialstyrelsen vet också att det finns människor i aktiv verksamhet på sjukvårdsområdet som vågar framföra sin mening och att det t. o. m. finns exempel på att läkare säger: Gå till dr Sandberg och försök med THX! De vet också att sådana människor när de kommit tillbaka till läkaren har mötts av uttalanden av innebörden: Det är märkligt – det har skett en förändring. Det måste ha hänt någonting.

Det är också så att läkare i vårt land har brutit mot de bestämmelser som funnits och använt THX, med åberopande av humanitära skäl. Jag tycker att något är fel när sådant skall behöva ske. Jag ber herr socialministern att uppmärksamma detta, eftersom det är fakta.

Det är också förändringar på gång i inställningen på detta område. Läkemedelsföretagen i USA arbetar med thymushormoner. Dr Sandbergs arbete kan ha medverkat till att de har uppmärksammat denna fråga – dr Sandberg har ju hållit på med sin verksamhet på området i 25 år – men jag vill nämna att den forskargrupp i Umeå som undersökt frågan uttalat åtminstone en så pass positiv uppfattning att den anser att studierna måste fortsätta.

Institutet för thymusforskning i Bad Harzburg har genomfört efterprövningar på en rad patienter och meddelat positiv effekt. Forskare vid Belgraduniversitetet har likaledes funnit positiva reaktioner. Ett tjugotal läkare i Tyskland har också gått in för en mera omfattande prövning av THX.

Socialministern åberopar de infektionsfall som förekommit. Det har redan ifrågasatts om detta är motiverat mot bakgrund av vad som hänt på andra områden. Man måste alltså se på verkligheten bakom dessa fall. Preparatet tas inte fram under fullt riktiga former, med hänsyn till socialstyrelsens bestämmelser, men det är också klart bevisat att det är mycket svårt att uppfylla kraven i dessa bestämmelser. Låt oss se på de fakta som vi har framfört oss! Vittnesbörd från ett stort antal människor står mot socialstyrelsens uppfattning att behandlingen av patienterna skall bygga på "vetenskap och beprövad erfarenhet". Förra gången vi diskuterade denna fråga med socialministern debatterade vi bl. a. begreppet "beprövad erfarenhet". Vad betyder 50 000 människors beprövade erfarenhet jämfört med undersökningar under några månader – ett halvt år eller kanske något mer – gjorda av några visserligen mycket skickliga vetenskapsmän som representanter för socialstyrelsen? De tio-

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

tusentals människorna på den andra sidan står som levande bevis för preparatets värde. Det är något som man inte kan bortse från.

Detta blir en allt större fråga, och redan nu vet vi att en rad motioner kommer att väckas vid årets riksdag för att i vanlig ordning behandlas i socialutskottet. Också dess ordförande Göran Karlsson kommer att få studera dessa motioner. Vad jag och några andra ledamöter önskar är att tillverkningen av preparatet i fråga skall få fortsätta till dess att en renare produkt kommer fram. Låt det ske under läkares kontroll, låt de patienter som vill få del av preparatet och låt läkare få leverera det. Låt detta ske tillsammans med en journalföring, så att man ser vad som händer. Kan det vara fel att göra detta när en sådan verksamhet redan har hållit på under 25 år och under denna tid tillåtits att få äga rum.

Jag och några med mig vill göra ytterligare en framställning i denna fråga. Vi anser att det behövs ett obundet speciellt organ som omfattar såväl läkare och patienter som socialstyrelsen. Till ett sådant organ skulle både läkare och enskilda patienter kunna vända sig för att förmedla sina erfarenheter på THX-området och andra områden. Det är inte bra som det för närvarande är. Läkarna har inte tid eller möjlighet att forska djupare i dessa problemställningar, men de har uppmärksammat saker och ting på detta område som det kan vara ytterst värdefullt för vetenskapsmännen och socialstyrelsen att få ta del av. Just mot den bakgrunden kommer vi i år att motionera om att ett sådant organ får bildas. Genom ett sådant organ skulle de många patienterna kunna göra sig hörda, och enskilda läkare skulle få möjlighet att vidarebefordra sina erfarenheter.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Under flera år har det ingått i min uppgift att besöka gamla och sjuka. Redan för många år sedan sammanträffade jag med personer som genom att använda THX fått ett förbättrat hälsotillstånd. Detta gjorde att jag blev intresserad av THX-frågan. Efter att ha studerat den en tid tvecade jag inte att följa med när den första uppvaktningen i frågan gjordes hos dåvarande statsminister Tage Erlander borta i det gamla riksdagshuset. Socialministern vet att jag därefter har aktualiserat denna fråga flera gånger.

Vi som lever i en bygd där det finns så många som fått ett förbättrat hälsotillstånd genom THX kan inte vara likgiltiga när vi ser att utvecklingen går mot minskade möjligheter att få THX. I anslutning till ett opinionsmöte kring THX-frågan i Jönköping för några dagar sedan fick jag påringningar av olika människor. Jag vill här berätta om två sådana samtal. Den ena personen som ringde känner jag, den andra inte. En kvinna berättade att hon i 20 år levt med migrän, och under denna tid var hennes hälsotillstånd i botten. Men för 10 år sedan fick hon THX, och sedan dess har hon kunnat leva ett normalt liv. Nu upplever hon en oerhörd fruktan för att hon inte skall kunna få en THX-spruta då och då, som hon behöver för att leva normalt. Det andra samtalet

jag vill berätta om kom från en man som hade fått försämrade synförmåga, och han hade därför fråntagits sitt körkort. Efter att ha fått THX och blivit bättre fick han tillbaka körkortet.

Man talar inte så sällan på borgerligt håll om regeringens maktfullkomlighet, men vad man här begär är att regeringen skall sätta sig över utan för att jag representerar de många människor som kommer att hamna i en oerhört svår situation om de inte får THX. Jag tycker att distansen mellan socialministern och socialstyrelsen å ena sidan och dessa nödlidande människor å andra sidan är skrämmande stor. Många av dessa är vad vi brukar kalla hopplösa fall. De har sökt den sjukvård som vi har – och som vi uppskattar – men de har fått beskedet att de inte kan få någon hjälp där. I en sådan situation söker man ju att få någon annan hjälp, om detta är möjligt. När de nu har fått den hjälpen tycker jag att de också skall få behålla den. Jag vill gå så långt att jag säger att det är en självklar demokratisk rättighet för varje svensk medborgare att få använda THX, om man så önskar.

Det skulle vara intressant att få svar på en fråga om den där expertgruppen – det är väl en brist hos mig att jag inte har klart för mig hur det ligger till. Hur arbetade den, hur länge arbetade den och med vilket material arbetade den? Jag vet inte om man kan få fram det materialet.

Sedan blir ju det här en lång följetong – en spännande roman, kan man väl nästan säga – där många är inblandade. Jag vet inte när sista kapitlet skall komma att skrivas, men jag hoppas att när det skrivs det inte kommer att försätta människor i en hopplös eller svår situation, utan att de skall kunna erhålla den hjälp i fortsättningen som de har fått hittills.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Får jag inledningsvis göra ett par kommentarer till vad som här har sagts.

För det första: Vad interpellanterna egentligen begär och kräver är att jag bokstavligen skall kalla upp socialstyrelsens chef och säga till honom, att visserligen har en del människor drabbats av allvarliga infektioner på grund av att injektionsvätskan varit osteril, och visserligen har inspektionen visat allvarliga brister från hygienisk synpunkt vid tillverkningen av THX, men detta skall socialstyrelsen som vårt lands ansvariga myndighet på detta område nu och i fortsättningen inte fästa avseende vid. – Det är den reella inncbörden i herr Hörbergs fråga till mig. Att han sedan inte ens nämner THX och talar om formella krav, när det gäller högst seriösa frågor, det gör, herr talman, hans fråga så mycket märkligare.

Man talar inte så sällan på borgerligt håll om regeringens maktfullkomlighet, men vad man här begär är att regeringen skall sätta sig över lagar och förordningar som riksdagen själv fastställt. Jag undrar om de värderade interpellanterna verkligen är medvetna om att detta skulle

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

medföra införandet av ett ministerstyre som vårt statsskick är helt främmande för. För det andra vill jag ha sagt detta: Jag föreställer mig att ingen av de värderade frågeställarna ens ett ögonblick skulle tänka sig att i händelse av egen sjukdom eller anhörigs sjukdom underlåta att ta kontakt med läkare och sjukhus. Detta hindrar dock inte att man direkt eller indirekt medverkar till att skapa föreställningar om att THX-preparatet är ett verksamt och botande medel mot bl. a. sådana allvarliga sjukdomar som cancer och diabetes – för att nu inte räkna upp andra sjukdomstillstånd som man gör gällande blir botade genom THX.

Det är svårt att frigöra sig från misstanken att detta innesluter ett cyniskt politiskt spel om människors liv och hälsa. Jag trodde att vi i vårt land på detta för människorna ytterst viktiga område hade kommit så långt att man i riksdagen inte skulle behöva uppleva att enskilda ledamöter i stället för att medverka till en upplysningsverksamhet på medicinska, sakliga grunder nu inlåter sig i en sorts propaganda, ofta riktad till människor i besvärliga situationer med bekymmer och olika sjukdomstillstånd. Det är så mycket märkligare när jag utgår ifrån att var och en säkerligen vid kontakt och förfrågningar skulle hänvisa sjuka människor till våra läkare och sjukhus.

Mot denna bakgrund är det så mycket egendomligare att man frågar socialministern vad han vill rekommendera alla THX-patienter i fortsättningen, om dr Sandberg inte vill underordna sig de lagar och förordningar man själv varit med om att stifta. Låt mig då bara återigen understryka att de patienter det här gäller skall ha rätt till all den vård och all den behandling som den svenska hälso- och sjukvården kan erbjuda.

Herr talman! Jag har haft anledning att reagera mot den argumentation som jag här möter. Vad vi vill är att använda de politiska vägarna för en fortsatt utbyggnad av hälso- och sjukvården för att därigenom öka tryggheten för de enskilda människorna.

Vad beträffar socialstyrelsens handläggning av THX-frågan vill jag framhålla att styrelsen måste bedöma ärenden objektivt med utgångspunkt i den gällande lagstiftningen. Någon skillnad vid behandlingen av olika preparat som används som läkemedel kan givetvis inte göras. Dr Sandberg har här samma rättigheter och skyldigheter som alla andra. Jag vill påstå att dr Sandberg under årens lopp givits osedvanliga möjligheter att själv styrka preparatets värde och att med hjälp av medicinsk expertis på hög nivå få dess effekter objektivt prövade.

Vi har på läkemedelsområdet liksom på så många andra områden i vårt land en lagstiftning som har kommit till i syfte att skapa trygghet för den enskilda människan i olika situationer. När det gäller läkemedelsområdet är syftet med lagstiftningen att skydda patienterna både mot medel som saknar verkan och mot medel som har allvarliga biverkningar. Läkemedelslagstiftningen skall med andra ord garantera konsumenten tillgång till så bra läkemedel som möjligt.

En dispens för tillverkning av THX skulle strida mot de grundläggande

bestämmelser som finns i läkemedelsförordningen, som är en lag utfärdad av regeringen efter riksdagens hörande. Enligt grundlagsfästa principer saknar regeringen möjlighet att bevilja dispens från läkemedelsförordningen.

Herr talman! Jag skall i varje fall inte i det här anförandet gå in i någon längre debatt med de ärade talarna, men några korta kommentarer har jag ett behov av att göra.

Herr Petersson i Röstånga sade att ingen människa bör förvägras rätten att få den medicin han vill ha. Det kommer ju att stå i protokoll, herr Petersson i Röstånga, och jag skall inte ta upp en debatt. Men det är ett ganska häpnadsväckande uttalande från den här talarstolen mot bakgrunden av vår lagstiftning och de ytterst rigorösa bestämmelser vi har på detta område för att ge de enskilda människorna trygghet vid användningen av läkemedel.

Jag vill till herr Johansson i Skärstad bara säga att jag blev något överraskad när jag hörde att han faktiskt inte hade tagit del av experternas rapport. Jag har den tillgänglig här i riksdagen och skall be att få överlämna den till honom efter debatten.

Fru FREDRIKSON (c):

Herr talman! Lagstiftningens syfte är att skydda patienterna både mot medel som saknar verkan och mot medel som har allvarliga biverkningar, och allmänheten skall kunna lita på att alla läkemedel har genomgått en noggrann kontroll.

Jag har full respekt för detta. Vi måste följa lagar och förordningar, men vi bör inte med dem skada människor. Medverkar vi till det med lagarna, måste vi arbeta om dem.

Socialministern sade nyss att ingen av oss som har tagit upp frågan om THX här i dag kan tänka sig att underlåta att ta kontakt med läkare och sjukhus men att vi driver ett cyniskt spel när vi medverkar till att skapa föreställningar om att THX är ett verksamhetsmedel.

Detta är från min sida inte ett cyniskt spel om människornas hälsa. Jag vänder mig mot orden "cyniskt" och "spel". Vi arbetar för att preparatet, som så länge praktiskt prövats, skall få användas och prövas helt legalt. I avvaktan på att det legalt får användas skall vi inte tillfoga dem som känner att preparatet verkar den skada det skulle innebära att bli av med det. Vi måste förstå att olika preparat hjälper olika människor. Vi som har talat med dessa personer kan inte undgå att uppleva att THX hjälper dem. Jag finner därför herr socialministerns svar beklämmande.

Allvaret i det hela upplever vi starkt i kammaren just nu. Debatten speglar det allvar som vi, som talar här i dag, känt i samvaron och samtalen med de människor som blivit bättre efter behandling med THX, som berättar om – och klart visar för oss – den goda inverkan det haft, som talar om oron och hjälplösheten som det innebär för dem om medlet stoppas.

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

Jag talar inte för olaglighet. Jag talar för att medlet skall få användas legalt, att den som behöver det och den som ger det inte skall behöva begå en olaglighet. Vad jag önskar är att socialministern med största allvar skall se på frågan och vidta de åtgärder som är nödvändiga för att de människor som behöver preparatet skall få det.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Socialministern säger att dr Sandberg har samma rättigheter och samma skyldigheter som andra. Ja, det är alldeles riktigt. Men det är ju inte det det gäller. Det är ju inte för att skydda dr Sandberg som vi står här i denna kammare utan det är för att vara representanter för människor som har kommit till oss – det är vår skyldighet. Tio-tusentals människor har vittnat om THX-preparatets fördelar, och det är deras intressen som vi företräder.

Ni anser att det är ett cyniskt politiskt spel att vi utnyttjar situationen av politiska intressen för att själva så att säga hävda oss i sammanhanget. Nej, från vår sida gäller det tvärtom att skydda patienterna på ett riktigt sätt i en situation där de själva upplever det som positivt att få det här medlet. Det är ju ingenting annat.

Då står den svenska lagen hindrande i vägen. Vi som varit med i denna kammare under många år har fått bevittna hur lagar har förändrats, hur lagar har justerats mot bakgrunden av en sann verklighet. Och det är det som jag tycker det finns en möjlighet till – mot bakgrunden av särskilda förhållanden bör man också kunna hitta exempelvis en dispensform. Annars råkar vi in i en ytterst svår situation.

Jag är övertygad om att socialministern så småningom kommer att uppmärksamma hur riksdagens uppfattning här genomgått en stark förändring mot bakgrund av de fakta som kommer fram. Socialministern har inte nämnt någonting om det förhållandet att det alldeles märkbart inom den svenska läkarkåren ute i landet håller på att breda ut sig en förändrad syn på saken men att man är mycket försiktig med tanke på sin egen situation. Detta är, herr socialminister, beklämmande. Det är något fel i vårt samhälle, det är något fel hos dem som leder detta samhälle när det skall behöva inträffa att fria människor icke vågar stiga upp och framföra sin mening i en mycket, mycket viktig fråga som denna. Jag kommer hädanefter att gå till dessa läkare som jag mött – också framstående sådana – och fråga om de är beredda att lämna sitt godkännande till att jag talar om vilka de är och om de själva är beredda att stiga upp och framföra sina synpunkter.

Vi kommer tydligen en tid framåt att få uppleva hur en rad möten anordnas i landet på grundval av de här förhållandena, och tyvärr är det också så att det byggs upp en speciell stämning. Vad vi vill föra fram är ju en verklighet och inga överdrifter. Det är därför som vi – seriöst, tycker jag – har givit uttryck åt de synpunkter som allmänheten förmedlat, och vi har sovrat dem väldigt kraftigt.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Givetvis skall man hålla sig inom lagens gränser. Men inom alla lagar finns det toleransgränser, och det kan vara av värde att ta hänsyn till vissa omständigheter innan anmälan sker. Man bör inte slå till enbart därför att det finns lagparagrafer och till varje pris stoppa en utveckling. I detta speciella fall har ju anmälningarna följt slag i slag. Dessutom bör man kanske till rätt stor del ta hänsyn till de berörda patienterna eller kanske t. o. m. vänta tills en forskargrupp publicerat sina resultat.

Det är givet, herr socialminister, att vi som hittills alltid kommer att uppmåna sjuka människor att ta kontakt med läkare och sjukhus. Men det är just vad de människor det här gäller har gjort i årtal! Nu har de gripit efter ett sista halmstrå, och det tycker jag inte att man skall förvägra dem.

Socialministern påstod vidare att vi gör denna fråga till ett politiskt spel. Det tycker jag var ett synnerligen olyckligt uttalande. Är det ett politiskt spel när man, som i detta fall, försöker vara talesman för en stor grupp sjuka människor? I min interpellation och även här i kammaren har jag försökt att vara relativt lågmäld och objektiv. Om jag har misslyckats med det, så är det beklagligt. I så fall kanske det beror på att jag har rörts av dessa människors förhoppningar.

Vidare har jag sagt att man inte skall förvägra människor den medicin de vill ha. Om jag vill ha naturmedicin i stället för en kemisk medicin, som jag kanske är rädd har vissa biverkningar, så må väl det vara min rätt. Och vill jag ha THX därför att jag tror att det preparatet kan göra mig bättre, så skall väl inte det förvägras mig.

Slutligen tycker jag att det vore ganska enkelt för socialministern att säga: OK, jag skall göra ett försök att hjälpa dessa människor, som är beroende av THX; jag gör det inte för dr Sandbergs eller hans klinikers skull, utan jag gör det för de människor som påstår sig vara i ständigt behov av THX.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Socialministerns senaste anförande var enligt min mening mycket förvånande, och jag hade inte väntat mig något sådant av herr Aspling. Han röjde där ett par egenskaper som jag tycker är olämpliga för ett statsråd. Han visade bl. a. upp vad jag vill kalla för en överbyråkratisk inställning. Han påstod också att jag i mitt tack för svaret och kanske även i debattinlägget här hade yrkat att socialministern skulle säga till socialstyrelsens chef att man inte i fortsättningen skulle fästa avseende vid gällande lagar och förordningar – om jag nu antecknade rätt – eller att jag hade förordat att socialministern själv skulle sätta sig över lagar och förordningar.

Så har jag givetvis inte sagt. Jag sade i mitt anförande nyss att jag finner det helt rimligt att socialstyrelsen gör inspektioner och objektivt jämför förhållandena vid de berörda klinikerna med de förordningar som

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

gäller för verksamheten där och för kraven på hygien, sterilitet osv.

Men det är också på det sättet, som herr Petersson i Röstånga nyss framhöll, att lagar och förordningar som vi stadfäster här i landet skall tillämpas med sans och måtta. Och där tror jag det riktiga är att politikern har ansvaret för ämbetsverkens tillämpning av gällande lagar och förordningar. För en stund sedan svarade herr Asplings regeringskollega kommunikationsministern på en del frågor. Han har också att göra med ämbetsverk av olika slag inom sitt fögderi, och jag har förstått att det är inte så sällan som han varit tvungen att tala vissa ämbetsverkschefer till rätta när det gäller deras sätt att tillämpa gällande lagar och förordningar. Så bör också socialministern göra – det är min direkta rekommendation.

Jag blev ganska förvånad över svaret, som röjer en övertro hos socialministern på vissa människors förmåga att avgöra vad som är vitt och vad som är svart. Socialministern tror tydligen att expertgruppen inom socialstyrelsen består av en samling övermänniskor. Vad är de egentligen värda? Vad vet de? Jag ger inte mycket för dem.

De säger att de ingredienser som kan finnas i THX-preparaten är verkningslösa – punkt och slut. När socialministern och jag på sin tid gick i skolan – det var väl ungefär samtidigt på 1920-talet bl. a. – undervisade man om att det fanns vissa odelbara grundämnen. Att de var odelbara var ett axiom, fick vi lära oss. Med utgångspunkt från detta var hela undervisningen i ett av de intressantare ämnena uppbyggd. Nu, 30 år efter vår skolgång, är de flesta grundämnen delade – ett resultat av senare tiders forskning.

Jag är övertygad om att det finns någonting i THX-preparaten som senare tiders forskning kommer att visa har en viss verkan i de sammanhang där de används. Man skall alltså inte tro att folk som är experter är ofelbara. Jag ger som sagt inte mycket för expertgruppens uttalanden.

Jag vill gärna återkomma till min jämförelse mellan socialstyrelsens aktivitet när det gäller att komma till rätta med sjukhussjukan, som jag tidigare något berört, och styrelsens ingripande mot THX-klinikerna.

För mer än elva år sedan, 1964, tillsatte dåvarande medicinalstyrelsen en arbetsgrupp för att utarbeta råd och anvisningar angående förebyggande av sjukhusinfektioner. Sedan arbetsgruppens slutgiltiga förslag remissbehandlats och bearbetats fick socialstyrelsen 1971 Kungl. Maj:ts uppdrag att ge ut en vägledande information till sjukhushuvudmännen, vilket också skedde i mars 1973, dvs. ungefär tio år efter det att arbetsgruppen tillsatts. I höstas, dvs. elva år efter det att arbetsgruppen påbörjat sitt arbete och två och ett halvt år efter det att socialstyrelsens bok om sjukhusinfektionerna utgivits, startade socialstyrelsen en enkät för att försöka ta reda på vilket resultatet blivit på de offentliga sjukvårdsinrättningarna.

I ett introduktionsbrev till denna enkät poängterar socialstyrelsen att förekomsten av sjukhusinfektioner uppmärksammats i ökande grad under senare år. Infektionerna har samtidigt blivit alltmer svårbemästrade,

skriver man. Det tyder på ett relativt nyvaknat intresse att först 1975 genom en enkät försöka ta reda på hur sjukhusinfektionerna bemästras på de offentliga sjukvårdsinrättningarna.

Om man tar del av enkätens frågor förstår man att insatserna mot sjukhusinfektionerna – detta stora och mångåriga problem – ännu befinner sig på en mycket elementär nivå. En fråga lyder t. ex.: Vem är ansvarig för hygien vid sjukhuset? Finns hygienkommitté? är en annan fråga. Har socialstyrelsens bok med vägledande information om förebyggande av smittspridning föranlett förändringar av betydelse vid ert sjukhus? Den frågan skulle i förenklad utformning kunna lyda så här: Har ni vid er sjukvårdsinrättning brytt er om vår bok? Nästa fråga lyder: Finns boken på avdelningarna? Hur informeras personalen om boken? – fortfarande mycket elementära frågor enligt min mening.

Mot slutet av enkäten kommer två grupper av frågor som visar hur oerhört trevande socialstyrelsens insatser på sjukhusinfektionernas område hittills varit. Låt mig relatera en fråga: Ingår undervisning i hygienfrågor i introduktionsutbildningen för nyanställd sjukvårdspersonal? Svartalternativen är här ja eller nej. Möjligheten att svara nej tyder på att socialstyrelsen skulle kunna tänka sig att hygienutbildning för nyanställda inte äger rum. Om ett sådant förhållande hittills har tolererats måste det anses häpnadsväckande.

Det sista frågeområdet har rubriken Rapportering m. m. Den första frågan lyder: Finns särskild registrering av sjukhusinfektioner hos patienter resp. hos personal? För denna fråga finns tre svartalternativ: ja, i viss utsträckning, nej. Både frågan och socialstyrelsens svartalternativ röjer styrelsens misstanke om betydande brister när det gäller att få grepp om sjukhusinfektionens frekvens vid våra offentliga sjukvårdsinrättningar hos såväl patienter som anställda.

Hela enkäten gör på mig intryck av ett nyvaknat intresse för hur de praktiska problemen skall angripas när det gäller att begränsa sjukhusinfektionerna. Att ett kommande praktiskt handlingsprogram mot sjukhusinfektionerna kommer att utarbetas först när infektionerna blir alltmer svårbemästrade, som socialstyrelsen själv skriver i sitt introduktionsbrev till enkäten, påvisar direkt många års försumlighet på detta område.

Mot bakgrund av de trevande försök med enkät etc. från socialstyrelsen, som nu sätts in för att komma till rätta med de stora problem som sjukhusinfektionerna innebär, måste statsrådet inse det orimliga i att med energi och precision "hoppas på" THX-klinikerna, sedan där efter 20 års verksamhet uppmärksammats fyra infektionsfall.

Jag tycker nog att svaret, som vi fick skriftligt i går, var mycket byråkratiskt och egentligen bara säger att här skall inget annat göras än det som är gjort. Men jag är ännu mer överraskad över det inlägg som statsrådet hade nyss. Att beskylla oss här i kammaren för – om jag noterade rätt – cyniskt politiskt spel tar jag som en direkt oförsämndhet. I stället vill jag på nytt uppmana statsrådet att ta det politiska ansvaret och se till att de honom underställda ämbetsverken verkligen tillämpar

gällande lagar och förordningar på ett sätt som överensstämmer med sunt förnuft. Det går alldeles säkert om man vill. Om man inte vill anser jag att man är olämplig som socialminister, och i så fall tycker jag att man skall avgå. Det här är en fråga socialdepartementets sida direkt vanskött fråga.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Vi reagerar alla skarpt mot socialministerns sätt att debattera. När vi framför de många människornas synpunkter blir vi beskyllda för att driva ett cyniskt politiskt spel med sjuka människor. Jag skall tala om detta för de många när jag träffar dem och hälsa från socialministern.

Att vi skulle hindra människor att söka läkarvård är en fruktansvärd beskyllning. I sitt svar säger socialministern: "Jag vill också understryka att de patienter det här gäller självfallet har rätt till all den vård och behandling som den svenska hälso- och sjukvården kan erbjuda." Socialministern vet lika väl som jag att det tyvärr finns många som vi inte kan hjälpa med vår svenska sjukvård. Skall vi då uppmana dem att söka sjukvård, när de gång på gång har varit hos läkare och fått besked? Jag tycker att socialministern måste försöka förstå oss som rör oss bland de många människor ute i landet som berörs.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Herr Hörberg förvånar mig mer och mer allteftersom han här utvecklar sina synpunkter. Jag skall inte ta upp den mycket viktiga frågan om sjukhussjukan, som man allmänt kallar den. Det är ett svårt och allvarligt problem, som de ansvariga inom svensk sjukvård är mycket engagerade i. Jag skall, herr Hörberg, gärna komma tillbaka till den frågan i en debatt för att mera ingående redogöra för bakgrund och åtgärder. Denna fråga blandar herr Hörberg ihop med THX. Jag skall, herr talman, i det avseendet inte göra några kommentarer – det herr Hörberg har sagt är tillräckligt.

Men ännu mer förvånade mig ett annat inslag i hans inlägg. Vi hörde av herr Johansson i Skärstad att han inte ens hade läst experternas rapport, och jag har lovat att han skall få den innan vi lämnar riksdagen i dag. Herr Hörberg tycks inte ens veta vilka som ingår i expertgruppen och samtidigt står han här i talarstolen och säger att han ger inte mycket för arbetsgruppen. Det är ordagrant vad han sade. Får jag då än en gång, herr talman, i riksdagens protokoll läsa in vilka som ingått i expertgruppen. Den bestod av professorn i oftalmiatrik vid Uppsala universitet Gunnar von Bahr, professorn i geriatrik vid Uppsala universitet Lars Carlson, professorn i radioterapi vid Karolinska institutet Jerzy Einhorn, docenten i praktisk medicin vid Lunds universitet, överläkaren Sven Gunnar Johnsson, professorn i endokrinologi vid Karolinska institutet Rolf Luft, socialstyrelsens vetenskapliga råd i allmän praktik, livmedikus Werner Olsson, professorn i patologi vid Uppsala universitet Jan Pontén,

professorn i kirurgi vid Göteborgs universitet Ragnar Romanus och professorn i praktisk medicin vid Lunds universitet Jan Waldenström. Professor Waldenström var dessutom expertgruppens ordförande.

Det är den expertgruppen herr Hörberg står här i talarstolen och säger att han inte ger mycket för. När debatten förs på den nivån tycker jag att herr Hörbergs ord får tala för sig själva.

Till herr Petersson i Röstånga vill jag ställa en direkt fråga: Får jag uppfatta herr Peterssons i Röstånga senaste inlägg så, att han anser att vi skall avskaffa läkemedelskontrollen? Det vore naturligtvis häpnadsväckande, och vi måste här få klarlagt vad han avser.

Får jag, herr talman, sedan göra ytterligare ett par kommentarer – frågan är sannerligen viktig! Jag vill då åter rikta mig till herr Hörberg och säga att samma hygieniska krav givetvis måste gälla för alla tillverkare av medicinska preparat, oavsett om det är fråga om statliga eller privata företag och oavsett om det gäller stora eller små företag. Herr Hörberg riktade en fråga om det till mig, och här är alltså mitt svar igen.

Vissa grundläggande föreskrifter om läkemedelsframställning finns i den nordiska farmakopén. Även på det internationella planet i övrigt förekommer ett nära samarbete i frågor som rör läkemedelstillverkning, bl. a. inom världshälsovärdsorganisationen (WHO). Särskilt höga hygieniska krav måste givetvis ställas på medicinska preparat som är avsedda för injektion. Vid socialstyrelsens inspektion av Institutet för klinisk thymusforskning i Aneby konstaterades att tillverkningen av THX skedde under synnerligen primitiva förhållanden och uppfyllde ytterst få krav i den nordiska farmakopén beträffande tillverkning av injektionsvätskor. Det framkom också att inga som helst kontroller av tillverkningsmiljön, råvaror, tillverkningsprocess och slutprodukt utfördes. Om förhållandena kring TXH-tillverkningen var sådana som beskrevs i inspektionsrapporten – vilket jag för min del inte har någon anledning att betvivla – kan socialstyrelsen självfallet inte förhålla sig passiv.

Herr Hörberg antyder att socialstyrelsen skulle ha ställt upp formella krav som endast var avsedda att hindra dr Sandberg att fortsätta verksamheten. Detta är inte bara en grov beskyllning mot ett ämbetsverk och dess tjänstemän som handlar under ämbetsansvar. Det är också betänkligt i en tid, då ansvarsmedvetet arbete är inriktat på att allt måste göras för att förbättra hygienin inom sjukvården samt vid tillverkning av läkemedel och sjukvårdsartiklar.

Betydande insatser har gjorts och görs alltjämt inom detta område av socialstyrelsen, Spri, sjukvårdshuvudmännen och kanske inte minst av fabrikanter som – det vill jag gärna understryka – i regel tar ytterst seriöst på dessa problem. Jag vill här också erinra om att riksdagen så sent som förra året beslutade att godkänna ett lagförslag från regeringen om skärpt kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar för hälso- och sjukvården. Att då få en fråga av det slag som herr Hörberg ställde är mycket märkligt.

Som tidigare blandas i denna debatt samman ofantligt mycket. Jag

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

skall inte ta upp frågan om thymusforskningen i något längre inlägg. Men låt mig säga följande.

Forskning om thymus och dess funktion har bedrivits sedan länge, både i vårt land och utomlands. Föregångslandet för den moderna thymusforskningen är USA, där thymushormonet, thymosinet, upptäcktes i mitten av 1960-talet. Vissa forskningar i USA har därefter visat att thymosinet kan ha immunitetshöjande effekt. Den forskning om thymosinet som Kabi beslutat att ta upp på sitt program utgör en fortsättning av denna amerikanska forskning, och har, enligt vad jag har inhämtat, inget samband med dr Sandbergs verksamhet.

Vad beträffar den s. k. Umeågruppens studier av THX-preparatet vill jag erinra om dessa forskares uttalande i redovisningen i nr 26 år 1975 av Läkartidningen att någon bedömning av eller något ställningstagande till preparatets påstådda effekter inte har gjorts.

Låt mig till detta foga några ytterligare kommentarer.

Enligt vad jag har inhämtat finns det flera kända fall då THX-patienter drabbats av så svåra infektioner efter THX-behandling att de har blivit i akut behov av sjukhusvård, bl. a. på regionsjukhuset i Linköping.

När det gäller patienterna vill jag understryka – och det har jag sagt tidigare i denna kammare – att jag har full förståelse för de patienter som vänder sig till dr Sandberg i förhoppning om att THX-behandling skall bota dem. Det är helt naturligt mot bakgrund av dr Sandbergs egna uttalanden och den oreserverade uppmärksamhet som i olika sammanhang har ägnats åt THX. Men patienterna måste också förstå att om THX-preparatet skulle ha någon av de positiva effekter som har angivits skulle detta ha kunnat bevisas vid åtminstone någon av de ingående undersökningar som har gjorts på det här området.

Man bör också komma ihåg att all världens läkemedelsindustri ständigt söker nya idéer och uppslag som kan utnyttjas i läkemedelstillverkningen, men såvitt jag har kunnat inhämta har ingen läkemedelsindustri tagit dr Sandbergs THX-preparat som utgångspunkt för utvecklingsarbete beträffande nya läkemedel.

Låt mig igen understryka att det är patienterna vi talar om, och ni står här och gör gällande att jag icke skulle ha förståelse för dem. De har och skall ha rätt till all den vård och behandling som den svenska hälso- och sjukvården kan erbjuda. Ni kan själva medverka i detta utomordentligt viktiga arbete. Jag sade i mitt tidigare inlägg att om ni själva eller era anhöriga skulle drabbas av sjukdom utgår jag ifrån att ni omedelbart skulle vända er till läkare på sjukhus. Att medverka till att skapa föreställningen att THX-preparatet är verksamt och botande mot en rad allvarliga sjukdomar är att medverka i en process som de ärade interpellanterna nog bör fundera både en och två gånger på.

Herr Lothigius gjorde egentligen ett ganska avslöjande inlägg här från talarstolen. Han och några andra kritiserade mitt tidigare inlägg, och nu fick vi veta att här förbereds rader av möten och opinioner. Jag föreställer mig att herr Lothigius då är mycket engagerad i detta. Jag har

sagt, herr talman, i en tidigare debatt – jag tror det var till just herr Lothigius – att i stället för att stå här i talarstolen och kritisera direkt och indirekt ansvariga myndigheter och forskare bör man tillse att det här preparatet kommer under prövning i den ordning som gäller enligt vår läkemedelslagstiftning. Där kan ni göra en insats. De här debatterna om THX bör klaras ut, men ni medverkar ju inte till det. Vi har en läkemedelsförordning, vi har läkemedelskontroll, vi har lagar som ni själva har varit med om att stifta. Vad ni begär här av ansvariga myndigheter är att de skall sätta sig över allt detta.

Herr talman! Så går det inte till här i vårt land. Det här är ett rätts-samhälle. Alla får underkasta sig de lagar och bestämmelser vi har, inte minst på områden där människornas liv och hälsa i så hög grad står i centrum och där människorna har anledning att helt enkelt kräva trygghet. Här skulle jag bara vilja understryka det jag sade: Att dr Sandberg har precis samma rättigheter och skyldigheter som andra. Han har också ett stort ansvar gentemot de människor som han tar emot i sin verksamhet. Jag tror att det tillägget också bör finnas med i det här inlägget.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Positionerna är så låsta mellan å ena sidan socialministern och socialstyrelsen och å andra sidan de många människorna där ute vilkas liv och hälsa står i centrum att jag inte tror att vi skall fortsätta debatten längre.

Men låt mig säga, eftersom socialministern antydde att jag inte kände till expertgruppens arbete, att jag har tagit del av dess resultat. Det publicerades i tidningarna och förekom här i debatten. Men jag har hört andra saker, och det var därför jag ställde frågorna: Hur länge arbetade expertgruppen? Hur många sammanträden hade den? Hur många var med på sammanträdena och hur mycket kontakt hade den med dr Sandberg, som också skulle höra till gruppen? Det var sådana frågor som vi inte fick svar på när dokumentet lades fram, och det var det jag var intresserad av.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Statsrådet sade i sitt senaste inlägg bl. a. att man inte skulle blanda ihop hygienfrågorna vid våra lasarett och andra inrättningar med det ärende som vi har uppe i dag. Men det är just den jämförelsen som jag har gjort i min fråga och i mina tidigare inlägg. Det anmärkningsvärda är just att när det gäller hygien, sterilitet och sådant tolererar man i det ena fallet hur stora brister som helst sedan åtskilliga år tillbaka. Man har i tio år hållit på att göra undersökningar, och nu går man ut med en enkät och frågar sjukhusen hur mycket de har gjort därvidlag. Detta gör man när det gäller våra offentliga vårdinrättningar. Sedan finns det en liten klinik som arbetar med en särskild metod. Där har, såvitt jag vet, på fem miljoner sprutor inträffat fyra allvarliga infektioner, vilket jag också redovisade. Då är man genast framme och säger: Där måste

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

vi gripa in, så får det inte vara. Men allt annat låter man passera. Man försöker visserligen bevaka sjukhusinfektionerna och det finns många människor engagerade för att komma till rätta med problemen. Det förstår jag, och det vore förfärligt om man inte gjorde det. Men man har inte förrän så sent som i höstas gått ut med en enkät, som röjer en oerhört elementär nivå hittills på ingreppen när det gäller sterilitet- och hygienkraven på våra allmänna sjukinrättningar.

Sedan sade statsrådet att han trodde att jag inte visste vilka som ingick i expertgruppen. Men det gjorde jag faktiskt. Jag visste vilka det var, och det är inget fel på dem, men de vet inte allt bara för att de sitter i en expertgrupp. Ingen människa kan veta allt, så komplicerad är vår tillvaro. Vi kan inte säga att ett visst preparat inte ger någon effekt i de och de fallen. Det finns ingredienser i det preparatet som mänskligheten ännu inte har klart för sig vad de innehåller.

Jag vill återigen hänvisa till den bild som jag nyss gav från vår ungefär samtidiga skolgång, när vi talade om odelbara grundämnena. Det var alltså fastlagt att de var odelbara, och utifrån det skulle hela världskemin byggas upp. Många experter hade sagt det, och det var ingenting som fick ifrågasättas – så var det ända långt fram på 1930-talet. Då var det en person vid namn Einstein som var litet mer genial än de flesta av oss, som började ifrågasätta detta – och nu är allt detta upprivet, trots de tidigare experternas försäkringar.

Vi kan också tänka på tragedin för några år sedan med neurosedinet, en medicin som var godkänd av internationella experter men som ändå visade sig ha fullständigt överraskande verkningar medförande en väldig mängd komplikationer. Man skall följaktligen inte heller säga sig att något är värdelöst bara därför att experter sagt det. Inget i vår tillvaro är så enkelt.

Jag uppmanade i mitt första inlägg statsrådet att försöka medverka till en överenskommelse mellan socialstyrelsen och dr Sandberg för att ge möjlighet till en rimlig övergångstid under vilken vissa förbättrande åtgärder kunde vidtas. Jag nämnde också att jag hade ett medgivande från dr Sandberg att säga, att han är beredd att vidta vissa förbättringar. Jag tycker att man som departementschef skulle ta emot en sådan utsträckt hand – inte för dr Sandbergs skull, ty han har inte rätt att begära mer av tillvaron i Sverige än vi andra – utan därför att hans verksamhet betyder så mycket för så många, låt vara att det kan vara fråga om en rent subjektiv upplevelse.

Jag hade hoppats att departementschefen skulle vilja medverka till detta. Han har direkt visat att han inte gjort några försök härtill och även att han inte vill göra några sådana. Jag måste säga att det är ytterst beklagligt. Jag har ingen annan att klaga inför än statsrådet. Jag har inte rätt att säga nånting om verkschefer och andra ämbetsmän, däremot har jag rätt att här i riksdagen kritisera statsrådet, och det gör jag. Jag vänder mig starkt mot hans agerande eller brist på agerande i denna fråga.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Socialministern ställde till mig frågan om jag anser att vi skall avskaffa läkemedelskontrollen. Svaret är naturligtvis nej. Men jag menar att vi här har ett särfall, som berör kanske tiotusentals människor. Jag har i detta specifika fall bett socialministern om hjälp. Jag har bett att han tar kontakt med dr Sandberg för dessa människors skull och kanske beviljar dispens för att åtminstone under en tid möjliggöra att verksamheten fortsätter. Under denna dispenstid skall man naturligtvis ovillkorligen fördra att dr Sandberg vidtar erforderliga åtgärder för att kliniken skall motsvara de krav som ställs för tillverkning av THX.

Till sist vill jag säga – och det skall bli mitt sista inlägg i denna debatt – att om jag, mina familjemedlemmar eller anförvanter blir sjuka, går vi naturligtvis till en läkare, och det kommer jag att uppmana alla människor att göra i en sådan situation. Men om jag blev så sjuk att läkarna inte kunde hjälpa mig, skulle jag kanske ta THX. Jag kan visserligen inte i dag direkt avgöra om jag skulle göra det, men möjligheten finns. Det är alltså fråga om ett halmstrå i en nödsituation, och jag betraktar THX som ett sådant för tiotusentals mycket sjuka människor. Jag tycker att vi är bra omänskliga om vi tar ifrån dem detta halmstrå.

I detta anförande instämde herr Hörberg (fp) och fru Fredrikson (c).

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! De vetenskapsmän som genom socialstyrelsen säger att THX inte har någon verkan har en förödande kompetens. Det erkänner jag. Men mot den undersökning som under några månader gjorts av ett antal forskare står tiotusentals människor, vanliga svenskar i olika yrkesgrupper som säger: Vi har blivit bättre, vi märker en positiv reaktion av THX. En del människor säger att de blivit helt friska, andra att de blivit bättre. Vare sig det beror på den aktuella behandlingen eller inte får man inte bortse från att den moderna läkarvetenskapen säger att det finns skäl att arbeta med terapeutiska metoder som ger kroppen en möjlighet att själv skapa underlaget för att kunna tillfriskna. Är det fel?

Jag bör därför inte säga till dessa tusentals människor: Nej, ni har inte blivit friska! Ni mår inte bättre! De skulle i så fall fråga mig: Vad är ni för en riksdagsman och för en människa, som inte tror på oss som personligen så intensivt har upplevt detta? Tycker socialministern att vi skall svara dessa människor: Ni skall leva efter samhällets rättsregler! Ni får vara sjuka om ni inte vill gå till de läkare som finns på våra sjukhus! Men det finns ju vanliga läkare som säger till sina patienter: Försök med THX, för vi kan inte hjälpa er!

Nej, det är inte så man vill uppleva ett rättssamhälle, herr socialminister. Ett rättssamhälle skall vara uppbyggt så att man är beredd att möta människornas vettiga krav och försöker hjälpa dem. Jag finner det mycket märkligt att man tillåtit tiotusentals människor som är be-

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

roende av THX att använda detta preparat under 25 års tid och därefter avbryter denna verksamhet. Man säger till dessa människor att vi skall vänta och se vad som händer på det här området om 5–6 år, när ett rent material har framställts. Detta sker samtidigt som man kan iakta att intresset för preparatet växer i olika länder.

Var då, herr socialminister, så social att ni säger: Vi skall försöka medverka till att den fortsatta behandlingen med detta preparat skall kunna ske under läkares kontroll. Vi skall framställa THX på ett bättre sätt och under bättre kontroll än vad som sker nu. Ni skall få THX, eftersom det inte haft någon negativ effekt, eller – som expertgruppen sagt – någon effekt. De fall av infektioner som inträffat är ändå en liten, liten del i förhållande till de fall som blivit följderna av andra läkemedel.

Kan vi, herr socialminister, inte bryta detta dödläge och möta varandra för att försöka hitta en ny infallsvinkel, inte för att bevisa politikernas förträfflighet utan för att vara till hjälp för människorna?

Om man kallas till möten ute i landet går man dit för att lyssna till människornas erfarenheter. Det är en riksdagsmans uppgift. Eller anser socialministern att jag skall säga nej när jag inbjuds till ett möte för att ta del av människors synpunkter? Går socialministern själv inte ut och tar del av vad människor tänker och tycker och sedan försöker göra något vettigt på grundval av det?

Fru FREDRIKSON (c):

Herr talman! Herr socialministerns inlägg i dag antyder att motståndet mot att ta del av uppgifter om THX och dr Sandbergs mångåriga forskning är hårt och bergfast. Det upplevs som fastlåst i en olösbar position, där det inte avses att med öppenhet pröva vidare vad tiotusentals människor kan tala om, nämligen att THX som den sista utväg de valt att pröva efter att ha sökt experterna har givit dem hjälp. Hans ställningstagande är att beklaga, och jag instämmer helt i herr Lothigius önskan att vi måste finna en ny infallsvinkel i fortsättningen.

I dag har det ju inte minst framkommit ett starkt önskemål om dispens, som är värt att tas på allvar. Jag har även föreslagit att medlet legalt skall få prövas på sjukhusen och användas av läkarna utan att detta skall behöva vara olagligt. Den inställning som i dag finns mot THX-preparatet är inte någonting nytt i läkarhistorien. Det har förekommit även tidigare att ett verksamt medel – detta gäller inte minst i avsnittet hygien – har motarbetats, men vi förstår i dag inte att detta kunde ske den gången det hände.

Vi vill stödja socialministern i ett aktivt och positivt nytänkande, som inte bör förkastas innan det prövats. Det gäller tiotusentals människor vilka som sin sista utväg har använt THX. Vi hoppas på att det skall bli en positiv fortsättning – jag hoppas på det.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag vill nu inte förlänga debatten, men de ärade interpellanterna har tvingat mig till ytterligare några repliker.

Jag vill säga till herr Hörberg att han förvånar mig mer och mer alltförersom han utvecklar sina synpunkter från denna talarstol.

Han erinrar om neurosedyntragedin, men den var ju ett exempel på vikten av att man i framtiden borde skärpa läkemedelskontroll och analys så att inte någonting liknande i fortsättningen skulle kunna hända.

Vi har också skärpt läkemedelskontrollen här i vårt land. Jag vet inte om herr Hörberg tillhörde riksdagen vid den tidpunkten, men det är inte särskilt länge sedan vi förändrade och skärpte just den lagstiftningen. Jag kanske, herr talman, ändå kan få nämna några saker för att visa vad som händer internationellt på det här området. Eftersom Förbundsrepubliken Tyskland nämnts här i dag kan jag nämna att man där planerar en läkemedelslagstiftning som i allt väsentligt överensstämmer med den svenska. Enligt vad jag inhämtat skall ett lagförslag i ärendet behandlas i förbundsdagen i april i år. Därefter räknar man med att förbundsrådet skall behandla ärendet under hösten 1976. Provisoriska bestämmelser har trätt i kraft som innebär att nya preparat redan nu måste anmälas till vederbörande myndighet.

Vad beträffar kraven på sterilitet gäller i alla länder att preparat för injektion skall vara sterila. Länder som inte har någon egen farmakopé tillämpar en av WHO utgiven farmakopé med samma krav. Dessutom har WHO utgivit en särskild specifikation för tillverkning av farmaceutiska preparat, vilken antogs av WHO:s generalförsamling i Sjol, 1975. Av detta framgår att kraven på sterilitet hos injektionsvätskor är desamma i alla länder, och när det gäller läkemedelslagstiftning och läkemedelskontroll i övrigt är en allmän utveckling i gång i riktning mot den ordning som sedan länge gäller i bl. a. de nordiska länderna och i USA.

Jag vill ha detta sagt eftersom herr Hörberg har antytt att den svenska läkemedelslagstiftningen och läkemedelskontrollen enligt hans mening skulle vara orimligt sträng. Sverige står sålunda som en förebild på detta område. Om inte herr Hörberg känner till detta, bör han studera frågan närmare. Det är mycket som händer ute i världen just på kontrollsidan.

Herr Petersson i Röstånga kom tillbaka till ett par saker. Han deklarerade tydligt att han icke ville avskaffa läkemedelskontrollen, och det nejot noterar jag. Vidare ställde han frågan om dispens. Jag har redan, herr talman, slagit fast att en dispens för tillverkning av THX skulle strida mot de grundläggande bestämmelser som finns i läkemedelsförordningen, som är en lag utfärdad av regeringen efter riksdagens hörande. Enligt grundlagsfästa principer saknar regeringen möjlighet att bevilja dispens från läkemedelsförordningen. Jag tror det är viktigt att mina ärade frågeställare har klart för sig hur lagstiftningen är utformad.

Jag skall, herr talman, inte förlänga debatten mycket mer. Emellertid vill jag reagera då man mer eller mindre gör gällande att socialstyrelsen, läkarna och andra ansvariga i den svenska hälso- och sjukvården inte skulle göra allt vad som är möjligt när det gäller vården av människor, när det gäller människors liv och hälsa. Det är något av en trist upplevelse, herr talman, att av riksdagsledamöter här få höra sådant. Bl. a. herr Jo-

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

hansson i Skärstad var inne på detta. Jag hoppas att vederbörande tar tillbaka sådana här beskyllningar. Skall vi föra en konstruktiv debatt – och det är jag öppen för – måste utgångspunkterna vara annorlunda än de som herrarna och fru Fredrikson i dag har haft för debatten.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Vi är förvånade i dag, både statsrådet och jag. Jag är förvånad över hans byråkratiska inställning i den här frågan och han över min aktivitet för att försöka få en vettig lösning till stånd i ett angeläget ärende.

Neurosedynkatastrofen var just skälet till att man skärpte kraven i läkemedelsförordningens bestämmelser, sade socialministern, och det är väl alldeles riktigt; det var en given följd av vad som hände. Vad jag sade var emellertid att en expertgrupp hade godkänt den medicinen i förväg. Där såg man alltså hur mycket man kan lita på expertgrupper. I detta fall är det en annan expertgrupp som säger att den här medicinen är verkningslös. Där kan finnas något som vi nu inte känner till – varken socialministern eller jag eller experterna. Ändå vill experterna förbjuda denna medicin, och det är lika illa på sitt sätt som att neurosedynet tilläts. Det visade sig ha biverkningar. Här är det fråga om tusentals människor som dör om de inte får medicinen.

Det är klart att kraven på sterilitet och hygien skall vara mycket, mycket höga; det tycker jag är ett synnerligen viktigt krav både inom våra offentliga sjukvårdsinrättningar och på THX-klinikerna. Men man skall väl också se på 20 års praktiska erfarenheter av fem miljoner sprutor med en så anmärkningsvärt låg infektionsfrekvens som där faktiskt kan påvisas.

Sedan sade jag inte alls att jag tyckte att läkemedelsförordningen var för sträng eller att den skulle bort. Jag instämde f. ö. i herr Peterssons i Röstånga senaste inlägg i debatten. Däremot sade jag att den förordning man har bör tillämpas med förstånd och urskillning. Jag anser att så inte har skett i detta fall inom det departement som sorterar under socialministern, när man å ena sidan tolererar den våldsamma frekvensen av sjukhusinfektioner så länge som man har gjort och hoppar på THX-klinikerna för fyra infektioners skull.

Jag vill sluta med att liksom herr Lothigijs, fru Fredrikson, herr Petersson i Röstånga och herr Johansson i Skärstad mycket bestämt uppmana statsrådet att ta emot herr Sandbergs utsträckta hand för patienternas skull. Om inte statsrådet gör detta så för inte statsrådet någon konstruktiv debatt i detta sammanhang.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag är ledsen att behöva uppträda en gång till, men det skall bli mycket kort.

Jag har för mig att inte någon i den här debatten har sagt att vi inte är övertygade om att läkarna här i landet gör allt vad de kan för att

skapa ett bättre förhållande för läkarvården. Är det någon som har sagt detta? Vi kan ju se efter i protokollet.

Men som det alltid sker i ett samhälle är det naturligt att man har olika meningar, att man ser frågorna från olika synpunkter och att man på denna grund därför måste föra fram dem. Då gäller det, herr socialminister, att få föra en debatt – inte på herr socialministerns villkor. Vi har demokratisk rätt att föra den på våra villkor mot bakgrund av våra upplevelser och vårt sätt att se på denna fråga.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Jag blev väldigt förvånad när socialministern sade att vi här i debatten har påstått att läkare och samhället inte vill göra sitt bästa för sjuka människor. Han nämner alla här i debatten men sedan framhåller han mitt namn och säger att jag var inne på detta.

Jag vill säga till socialministern: Varför denna beskyllning? Jag hoppas att inte de som läser protokollet skall tro att jag har strukit någonting som jag har sagt. Det är en ren lögn vad socialministern har tillvitlat mig i den här debatten.

Fru FREDRIKSON (c):

Herr talman! Läkarna gör allt de kan – därom råder inget som helst tvivel – med de medel som de har till sitt förfogande. Önskan här är att de skall få ytterligare medel att arbeta med.

Ännu en gång vill jag citera den europeiska sociala stadgan, som även Sverige ansluter sig till. I dess första del, p. 11, står det: "Envar äger rätt att komma i åtnjutande av all hjälp som kan bidra till att ge honom bästa möjliga hälsa." Den meningen äger tillämpning även i denna fråga.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Till herr Johansson i Skärstad och flera andra som anser att jag har beskyllt dem för det ena och det andra vill jag säga följande. I inlägg efter inlägg kritiserar ni ansvariga myndigheter på sjukvårdens område, inte minst socialstyrelsen, ni ifrågasätter expertgruppens objektivitet och strävan till klarläggande, och ni kritiserar sjukhusen! Herr Hörberg har ju verkligen utvecklat detta – det kommer att framgå av protokollet. Ni måste vara på det klara med att det kan uppfattas som en misstänksamhet emot vår sjukvård – att den inte skulle motsvara människornas krav och behov.

Jag har stått många gånger i denna kammare och sagt att många brister vidlåder sjukvården men att vi ändå i vårt land är på väg med en kraftfull utbyggnad och en strukturell förändring, som ju enbart har ett syfte – att göra sjukvården bättre för de enskilda människorna. Hela det sätt varpå ni för den här debatten i kammaren ger ju direkt eller indirekt en negativ bild av den svenska sjukvården.

Det, herr talman, har jag velat konstatera. Ni skall inte vara främmande

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

för att det blir effekten av era inlägg. Ni bidrar också till att skapa föreställningen hos många människor som har bekymmer, som befinner sig i svårigheter och har sjukdomar, att vi på sjukvårdens område skulle ha myndigheter – överbyråkratiska sade herr Hörberg – som på något sätt skulle utgöra ett hot mot de enskilda. Ni bör förstå att en ansvarig socialminister inte kan falla undan för dylika argument.

Jag har sagt tillräckligt om THX nu och tidigare, om dr Sandbergs rättigheter och skyldigheter, och jag har uppmanat er: Medverka till att preparatet kommer under den av lagstiftningen föreskrivna prövningen! Ni viker undan, ni talar om opinionen, om möten som förestår etc., och det har gett mig anledning att också konstatera något av cynismen i detta.

Vi har alla ett ansvar för sjuka människor i hem, i vår närhet, ute i samhället. De står många gånger i svåra situationer. Så långt som möjligt måste vi söka medverka till att alla insatser görs inom ramen för den ansvariga svenska sjukvården. Och sjukvården står i vårt land på en mycket hög nivå, erkänd internationellt. Även om vi har mycket kvar att göra här, så vet jag att svensk sjukvård internationellt sett hävdar sig mycket väl. Då bör ni också förstå vilken negativism som denna debatt speglar.

Och när herr Lothigius har talat om enskilda läkare som – enligt hans mening – inte vågar framträda, som skulle vara rädda för myndigheter etc., så är det ganska fantastiskt. Jag har inte den uppfattningen om svenska läkare. Jag har en mycket positiv uppfattning om deras öppenhet och beredvillighet till debatt och insatser. Den svenska läkarkåren befinner sig också på en internationellt hög nivå. Vi har en god utbildning och framstående forskning i vårt land. Jag upplever vad interpellanterna här sagt som en i varje fall indirekt beskyllning mot de ansvariga inom svensk sjukvård, och ni skall förstå att sådana inlägg inte passerar helt obemärkta bland myndigheter och läkare.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Jag anser att vi i riksdagen har rätt att kritisera saker och ting – det är bl. a. därför som vi är här. Men det innebär inte att socialministern får stiga upp och beskylla dem som framför synpunkter för sådant som de aldrig har sagt, och det hade hedrat socialministern om han tagit tillbaka det han sade.

Jag har inte med ett enda ord kritiserat vår sjukvård. Jag har inte nämnt sjukhussjukan. Jag har sagt att vi uppskattar den sjukvård vi har. Vad andra talare sagt får de själva stå för. Men när socialministern här skulle utse en syndabock, så nämnde han mig, ingen annan.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Statsrådet gjorde här i något slags faderlig förmyndarton en mängd påståenden om oss, som om vi var en skolklass och han själv var den gamle magistern. Jag tycker inte att vi har anledning att ta emot några tillrättavisningar för vårt sätt att föra debatten. Vi är vuxna

och valda att företräda medborgargrupper i samhället här i riksdagen. Det gör vi också efter vårt omdöme.

I sitt senaste inlägg sade statsrådet bl. a. att jag skulle ha ifrågasatt objektiviteten hos den expertgrupp som hade studerat de problem vi nu diskuterar. Det har jag verkligen inte gjort. Så långt jag känner medlemmarna i den gruppen är de alla hedervärda människor. Vad jag sagt är att de inte vet allt, och det påstår jag gärna om igen. Det finns mycket oupptäckt i vår komplicerade värld, mycket som kommande generationer kommer att upptäcka. Kanhända hittar de då också något i THX-preparatet, som vi inte känner till. Vad vet jag?

Sedan vill jag också säga att ingen av interpellanterna har varit negativ till svensk sjukvård. Jag har för min del poängterat ett problem som är allmänt känt och som statsrådet själv har sagt att socialstyrelsen har ögonen på, nämligen sjukhusinfektionerna. Det är ett bekymmersamt kapitel. I övrigt är vi väl alla här ense om att vi har en utomordentligt hög standard på vår sjukvård. Och då är det ju en rätt fantastisk beskyllning att riksdagsledamöter skulle ha en negativ inställning till svensk sjukvård och att den uppfattningen skulle spridas till medborgarna i allmänhet! Vad vi vill är ju att ett preparat som många människor anser sig bli botade av skall få finnas i fortsättningen och att det skall kunna ges under betryggande former.

Alla här har försökt att få statsrådet att medverka till något slags övergångslösning, vilket vore det enda rimliga. Men statsrådet vill tydligen inte det. Han stöder den byråkratiska handläggning som ärendet hittills har varit utsatt för och vill inte göra den politiska insats som han utan tvivel har möjlighet att göra. Det är det som är så beklagligt i denna debatt.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag hade inte tänkt att säga något mera. Jag trodde att det var klart mellan socialministern och mig. Men så kom nu detta senaste påstående från socialministerns sida, som är mycket intressant. Vad socialministern sade är nämligen precis vad jag vill. Jag önskar att ni, herr socialminister, skall ta upp mina synpunkter och frågeställningar i det forum ni framförde för att verkligen reda ut hur saken ligger till.

Vad jag i dag begärt är att det skall skapas en instans, där man på ena sidan har socialstyrelsen och på andra sidan patienterna och läkarna ute på fältet. I detta forum skulle man då ha möjligheter att framföra sina förslag och synpunkter utan att enskilda människor och patienter skall behöva mötas så som de ibland har mötts av socialstyrelsen. Det skulle också vara en fördel för samhället och sjukvården att nya rön och enkla synpunkter och erfarenheter kommer fram och kan sorteras och vidarebefordras till den mäktiga myndigheten socialstyrelsen. Och, herr socialminister, det ligger på ert ansvar hur dessa frågor och kontakter tas upp! Det är på ert ansvar det ligger hur människorna bemöts. Det hoppas jag att ni också förstår.

Torsdagen den
22 januari 1976

*Om fortsatt
framställning av
THX-preparat,
m. m.*

Fru FREDRIKSON (c):

Herr talman! Jag vill protestera mot herr socialministerns påstående att det i de gjorda inläggen har uttalats misstroende mot den svenska sjukvården. Om socialministern har tolkat inläggen på det sättet, så är det en feltolkning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 24 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1975/76:450 och 451 till konstitutionsutskottet

1975/76:452 och 453 till finansutskottet

1975/76:454–460 till skatteutskottet

1975/76:461 och 462 till lagutskottet

1975/76:463–465 till utrikesutskottet

1975/76:466–468 till försvarsutskottet

1975/76:469–471 till socialförsäkringsutskottet

1975/76:472–480 till socialutskottet

1975/76:481–483 till kulturutskottet

1975/76:484–492 till utbildningsutskottet

1975/76:493–502 till trafikutskottet

1975/76:503–506 till jordbruksutskottet

1975/76:507–510 till näringsutskottet

1975/76:511–517 till inrikesutskottet

1975/76:518 och 519 till civilutskottet

1975/76:520 till konstitutionsutskottet

1975/76:521 till näringsutskottet

§ 25 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1975/76:93.

§ 26 Herr talmannen meddelade att propositionerna nr 100 och 101 skulle sättas sist på morgondagens föredragningslista.

§ 27 Anmäldes och bordlades

Motioner

1975/76:522 av herr *Fiskesjö* om utredning rörande allmänna val under våren, omläggning av budgetåret, m. m.

1975/76:523 av herr *Fälldin m. fl.* om principerna för lösning av kyrka-stat-frågan

1975/76:524 av herr *Fälldin m. fl.* om vidgad länsdemokrati

1975/76:525 av herr *Strindberg m. fl.* om kommunalt partistöd

1975/76:526 av herrar *Alsén* och *Gadd* om kartläggning av den statliga tidskriftsutgivningen

1975/76:527 av fru *Nilsson* i Sunne *m. fl.* om översyn av principerna för anbudsgivning

1975/76:528 av herrar *Rask* och *Andersson* i Örebro om ändring i upp-

handlingskungörelsen

- 1975/76:529 av herrar *Fridolfsson* och *Nilsson* i Agnäs om slopande av den allmänna arbetsgivaravgiften för kristna och andra humanitära organisationer
- 1975/76:530 av herrar *Fridolfsson* och *Nilsson* i Agnäs om avdrag vid inkomsttaxering för gåvor till religiösa m. fl. ändamål
- 1975/76:531 av herr *Johnsson* i Blentarp m. fl. om proportionellt val av ledamöter och suppleanter i taxeringsnämnd
- 1975/76:532 av herr *Karlehagen* m. fl. om slopande av den allmänna arbetsgivaravgiften för fria trossamfund m. fl.
- 1975/76:533 av herr *Molin* om införande av ett avdragstak vid inkomstbeskattningen
- 1975/76:534 av herr *Nilsson* i Tvärålund om rätt till restitution av bensinskatt för snöskoter som används i skogsbruk
- 1975/76:535 av fru *Troedsson* m. fl. om införande av skattefri folkpension
- 1975/76:536 av fru *Frænkel* och herr *Molin* om avslag på regeringens förslag om flyttning av en avdelning från kammarrätten i Göteborg
- 1975/76:537 av herr *Henmark* m. fl. om förläggning av en ny kammarrätt till Kristianstad-Hässleholm
- 1975/76:538 av herr *Hermansson* m. fl. om upphävande av lagen om tillfälligt omhändertagande
- 1975/76:539 av herr *Hermansson* m. fl. om minskade anslag till säpo
- 1975/76:540 av herr *Johansson* i Malmö m. fl. om förläggning av en ny kammarrätt till Malmö
- 1975/76:541 av herr *Nilsson* i Kalmar m. fl. om förläggning av en ny kammarrätt till Kalmar
- 1975/76:542 av fru *Anér* m. fl. om vigselrätt för muslimska församlingar
- 1975/76:543 av herr *Claeson* m. fl. om förbud mot koppling i hyresavtal av hyra av bostad och hyra av bilplats
- 1975/76:544 av herr *Gillström* om vidgad rätt till ersättning från patientförsäkringen
- 1975/76:545 av herr *Green* m. fl. om översyn av bestämmelserna om underhållsbidrag till barn
- 1975/76:546 av herr *Jadestig* m. fl. om ändring av reglerna rörande upphovsrätt till visor och sånger
- 1975/76:547 av herr *Olsson* i Edane m. fl. om företrädare för vissa dödsbon
- 1975/76:548 av herr *Alemyr* m. fl. om höjt anslag till Svenska institutet
- 1975/76:549 av herr *Bladh* och fru *Frändås* om höjt anslag till Svenska FN-förbundet
- 1975/76:550 av herr *Hermansson* m. fl. om slopande av anslag till den s. k. informationsbyråns verksamhet
- 1975/76:551 av herr *Carlshamre* m. fl. om rörlig pensionsålder
- 1975/76:552 av fru *Fredrikson* m. fl. om obligatorisk yrkesskadeförsäkring för småföretagare, lantbrukare m. fl.
- 1975/76:553 av herr *Jonsson* i Alingsås om ekonomiskt stöd vid adoption av utländskt barn

- 1975/76:554 av herr *Josefson m. fl.* om ett grundavdrag vid uttagande av socialförsäkringsavgifter
- 1975/76:555 av fru *Ohlin m. fl.* om vidgad rätt till föräldrapenning
- 1975/76:556 av herr *Svensson* i Malmö om ledighet i samband med barns börd
- 1975/76:557 av herr *Wachtmeister* i Staffanstorp om utredning rörande ökningen av antalet sjukdagar
- 1975/76:558 av herr *Wachtmeister* i Staffanstorp och fru *Troedsson* om sjukpenning för retroaktiv inkomst
- 1975/76:559 av herr *Alemyr m. fl.* om undervisningen av psykotiska barn inom särskolan, m. m.
- 1975/76:560 av fru *Ekholm-Frank* och fru *Sandéhn* om skyldighet för läkare att utfärda dödsbevis på svenska språket
- 1975/76:561 av fru *Fredrikson* och fru *Ingvar-Svensson* om förbud mot skadlig färgning av läkemedel
- 1975/76:562 av herr *Gernandt m. fl.* om stöd till utövare av naturläke-metoder, m. m.
- 1975/76:562 av herr *Gillström* om tillsyn över lekplatser
- 1975/76:564 av herr *Hallgren m. fl.* om förbud mot enmansbetjäning på godståg
- 1975/76:565 av herrar *Lothigiüs* och *Johansson* i Skärstad om fortsatt användning av THX-preparatet
- 1975/76:566 av fröken *Pehrsson* och herr *Bengtsson* i Göteborg om höjt anslag till handikappforskningen i Göteborg
- 1975/76:567 av fru *Swartz m. fl.* om ytterligare bidrag till S:t Lukasstiftelsen
- 1975/76:568 av herr *Svensson* i Malmö om rätten till bidragsförskott
- 1975/76:569 av herr *Torwald m. fl.* om en utvärdering av vårdformerna för alkohol- och narkotikamissbrukare
- 1975/76:570 av herr *Werner* i Malmö om rätt för gravt hjärnskadad att genom tidigare viljeyttring avstå från livsuppehållande åtgärder
- 1975/76:571 av herr *Ångström* om inrättande av en överläkartjänst för cystisk fibros
- 1975/76:572 av herr *Ångström* om inrättande vid rättspsykiatriska stationen i Umeå av en tjänst som biträdande överläkare
- 1975/76:573 av herr *Gernandt* om åtgärder för förbättring av barns och ungdoms fysiska kondition, m. m.
- 1975/76:574 av fru *Hansson m. fl.* om höjt anslag till Västerbottensteatern
- 1975/76:575 av herr *Henmark* om ändrade regler för statsbidrag till ungdomsorganisationer
- 1975/76:576 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* om utbudet av kyrkliga och kulturbetonade program i radio och TV
- 1975/76:577 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* om statsbidrag till de fria samfundens teologiska seminarier
- 1975/76:578 av fru *Lantz m. fl.* om statligt stöd till kommunala musikskolor

- 1975/76:579 av herr *Mattsson* i Lane-Herrestad *m. fl.* om höjt anslag till Tidskriftsstöd
- 1975/76:580 av herrar *Raneskog* och *Eriksson* i Ulfsbyn om de smalspåriga järnvägarnas museala värde, m. m.
- 1975/76:581 av herr *Wiklund m. fl.* om fördelningen av det statliga stödet till de regionala teatrarerna
- 1975/76:582 av herr *Ångström* och fru *Frænkel* om ökat bidrag till lokal ungdomsverksamhet
- 1975/76:583 av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Pettersson* i Örebro om inrättande vid planerat onkologiskt centrum i Göteborg av en professur i cancerkemoterapi
- 1975/76:584 av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Svanström* om utredning av skolpsykologverksamheten
- 1975/76:585 av herr *Boström m. fl.* om inrättande av en professur i hälso- och sjukvårdsadministration
- 1975/76:586 av herrar *Brännström* och *Dahlgren* om ökad skogsteknikerutbildning
- 1975/76:587 av herr *Gillström* om talpedagogisk verksamhet för förskolebarn
- 1975/76:588 av herr *Johansson* i Hållsta *m. fl.* om trädgårdsutbildning inom gymnasieskolan
- 1975/76:589 av herr *Jonsson* i Alingsås och fröken *Hörlén* om ökat bidrag till folkhögskolorna
- 1975/76:590 av herr *Nyquist* om resebidrag till handikappade gymnasieelever
- 1975/76:591 av fröken *Pehrsson* och fru *Olsson* i Helsingborg om höjt anslag till Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader
- 1975/76:592 av fru *Skantz m. fl.* om sjuksköterskeutbildningen
- 1975/76:593 av herr *Strömberg* i Botkyrka om poängberäkning för hemspråksundervisning av invandrarelever
- 1975/76:594 av herr *Strömberg* i Botkyrka om huvudlärartjänster för invandrarundervisning
- 1975/76:595 av herr *Strömberg* i Botkyrka om vidgad rätt till statsbidrag för tjänster som invandrarkonsulent
- 1975/76:596 av fru *Sundberg m. fl.* om intagningen till lärarhögskolas ämneslärarlinje
- 1975/76:597 av fru *Sundberg m. fl.* om ämnet geografi i grundskolan och gymnasieskolan
- 1975/76:598 av herr *Svanström* om en yrkesteknisk högskola i Vimmerby
- 1975/76:599 av herr *Svanström* om en yrkesteknisk högskola i Västervik
- 1975/76:600 av herr *Alftin m. fl.* om vidgad rätt till statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner
- 1975/76:601 av fru *André m. fl.* om fortsatt drift av vissa järnvägslinjer i Skaraborgs län
- 1975/76:602 av herr *Bengtsson* i Landskrona om hjälptelefoner vid vissa vägar

- 1975/76:603 av herr *Gillström* om upprustning av vägnätet i norra delen av Gävleborgs län
- 1975/76:604 av herr *Hellström m. fl.* om statsbidraget till gator och vägar där kommun är väghållare
- 1975/76:605 av herrar *Johnsson* i Blentarp och *Johansson* i Simrishamn om eventuell nedläggning av järnvägslinjen Eslöv-Tomelilla
- 1975/76:606 av herr *Jonsson* i Mora *m. fl.* om SJ:s pensionärsbiljetter
- 1975/76:607 av fru *Jonäng* om införande av ett allmänt terrailkort
- 1975/76:608 av herr *Karlsson* i Malung *m. fl.* om bättre trafiksäkerhet i samband med snöröjning
- 1975/76:609 av herr *Kindbom m. fl.* om ombyggnad av vägsträckan Skara-Falköping, m. m.
- 1975/76:610 av herrar *Lindahl* i Hamburgsund och *Petersson* i Röstånga om märkningen av broar
- 1975/76:611 av herr *Nordin m. fl.* om lokalisering till Härnösand av ledningen för den statliga isbrytningen
- 1975/76:612 av fru *Olsson* i Helsingborg *m. fl.* om parkerings- och rastplatser vid vägar
- 1975/76:613 av fru *Oskarsson m. fl.* om handikappvänliga vagnar i tåg
- 1975/76:614 av herr *Raneskog* om planskilda vägkorsningar, m. m.
- 1975/76:615 av herr *Stadling m. fl.* om förbud mot spridning av vägsalt
- 1975/76:616 av fru *Sundberg* om tillhandahållande av "postogram"
- 1975/76:617 av herr *Torwald* om nödsändare i livbåtar m. m.
- 1975/76:618 av herrar *Torwald* och *Jonsson* i Alingsås om regionalt samarbete mellan de statliga kommunikationsverken och landstingen m. fl.
- 1975/76:619 av herr *Wååg m. fl.* om samtrafik inom inrikesflyget
- 1975/76:620 av fru *Anér m. fl.* om höjt anslag till Miljövärdhetsforskning
- 1975/76:621 av fru *Anér m. fl.* om ökat bidrag till sjörestaureringar
- 1975/76:622 av fru *Anér m. fl.* om höjt anslag till Vård av naturreservat m. m.
- 1975/76:623 av herr *Fälldin m. fl.* om jordbrukspolitiken
- 1975/76:624 av herr *Hallenius m. fl.* om ökad forskning rörande biologisk bekämpning
- 1975/76:625 av herrar *Johansson* i Holmgården och *Stridsman* om utformningen av den framtida jordbrukspolitiken för övre Norrland
- 1975/76:626 av herr *Johansson* i Hållsta *m. fl.* om bidrag till sjörestaurering i Stockholms län
- 1975/76:627 av herrar *Jönsson* i Malmö och *Johansson* i Malmö om importen av hälso- och miljöfarliga varor
- 1975/76:628 av herr *Karlsson* i Malung *m. fl.* om åtgärder för att styra virkestillförseln till skogsindustrin
- 1975/76:629 av herr *Magnusson* i Kristinehamn *m. fl.* om åtgärder mot försurningen av sjöar
- 1975/76:630 av herr *Olsson* i Edane *m. fl.* om förbättrad skogshygien
- 1975/76:631 av herr *Torwald m. fl.* om ändring av terrängkörningslagen

- 1975/76:632 av herrar *Wirtén* och *Lindahl* i Hamburgsund om körning med terrängfordon på snötäckt mark
- 1975/76:633 av herr *Wirtén m. fl.* om åtgärder för att förhindra oljeskador
- 1975/76:634 av herrar *Ångström* och *Sellgren* om ökat prisstöd för renkött
- 1975/76:635 av herrar *Andersson* i Örebro och *Sjönell* om ökade lånemöjligheter för marknadsinvesteringar
- 1975/76:636 av herrar *Andersson* i Örebro och *Sjönell* om inrättande av en handelssekreterartjänst i Köpenhamn
- 1975/76:637 av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Pettersson* i Örebro om närservice inom dagligvaruhandeln
- 1975/76:638 av herr *Björk* i Gävle och fröken *Eliasson* om ökat stöd åt vävstugeverksamheten
- 1975/76:639 av herr *Eriksson* i Arvika om förteckningar över köp och byten inom konst- och antikvitetshandeln
- 1975/76:640 av herr *Gillström m. fl.* om undersökning av möjligheterna till gruvsdrift i norra Hälsingland
- 1975/76:641 av herr *Hellström m. fl.* om begränsning av utländska investeringar i Sverige, m. m.
- 1975/76:642 av herr *Hermansson m. fl.* om fackföreningars inflytande på företagsformer och etableringsrätt, m. m.
- 1975/76:643 av herr *Häll m. fl.* om reparation av hushållsmaskiner
- 1975/76:644 av fru *Jonäng m. fl.* om bibehållande av den regionala konsumentverksamheten
- 1975/76:645 av herr *Jönsson* i Arlööv *m. fl.* om förbud mot reklam från flygplan
- 1975/76:646 av herr *Karlsson* i Malung *m. fl.* om samordnad förvaltning av statligt och kyrkligt ägda skogar
- 1975/76:647 av herr *Lindberg m. fl.* om inrättande av ett marknadssekreterarkontor i Trondheim
- 1975/76:648 av fru *Nilsson* i Sunne *m. fl.* om översyn av reglerna för varudistributionsstöd i glesbygd
- 1975/76:649 av herr *Svanström* om en inventering av outnyttjad vattenkraft i åar och bäckar
- 1975/76:650 av herr *Ångström* om anslag för fortsatt sanering av företagareföreningarnas äldre lånefordringar
- 1975/76:651 av herr *Ångström* om förbättrade lånevillkor för företagareförenings lån till småföretagare
- 1975/76:652 av herr *Ahlmark m. fl.* om arbetsmarknadspolitiken
- 1975/76:653 av herrar *Göransson* och *Marcusson* om personalrepresentation i nämnden för vissa omplaceringsfrågor, m. m.
- 1975/76:654 av herr *Hallgren m. fl.* om ökat anställningsskydd vid uppsägning m. m.
- 1975/76:655 av herr *Nilsson* i Agnäs *m. fl.* om sysselsättningsfrämjande åtgärder i Vindelälvsområdet
- 1975/76:656 av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.* om försöksverksamhet med industriellt hemarbete

- 1975/76:657 av herr *Olsson* i Timrå *m. fl.* om etablering av ett industricentrum i Ånge, m. m.
- 1975/76:658 av herr *Persson* i Karlstad *m. fl.* om arbetsförmedlingarnas resurser och verksamhet i skogslänen
- 1975/76:659 av herr *Persson* i Karlstad *m. fl.* om etablering av ett industricentrum i Torsby
- 1975/76:660 av herr *Wijkman m. fl.* om kostnaderna för omlokalisering av statliga myndigheter, m. m.
- 1975/76:661 av herr *Ångström* om lokalisering av ett industricentrum till Vilhelmina
- 1975/76:662 av herr *Ångström* om ändring av ortsklassificeringen för Storumans kommun
- 1975/76:663 av herr *Björck* i Nässjö *m. fl.* om uttagande av avgift vid tillstånd till industriell verksamhet
- 1975/76:664 av herrar *Enlund* och *Ångström* om inrättande av fristående regionala förvaltningsdomstolar
- 1975/76:665 av herr *Fridolfsson m. fl.* om rätt till ersättning vid väg-omläggning m. m.
- 1975/76:666 av herr *Gillström m. fl.* om översyn av förköpslagen
- 1975/76:667 av herr *Hermansson m. fl.* om införande av hyresstopp
- 1975/76:668 av fru *Jonäng m. fl.* om inrättande av ytterligare en hemkonsulenttjänst i Gävleborgs län
- 1975/76:669 av herr *Josefson m. fl.* om omfördelningen av bostadsbyggandet i län med storstadsområden
- 1975/76:670 av herr *Josefson m. fl.* om begränsning och samordning av statistiska uppgifter
- 1975/76:671 av herr *Lindberg m. fl.* om inrättande av ytterligare en biträdestjänst vid länsstyrelsen i Jämtlands län
- 1975/76:672 av herr *Olsson* i Timrå *m. fl.* om lokalisering av ett petrokemiskt centrum till Västernorrlands län
- 1975/76:673 av herrar *Strömberg* i Botkyrka och *Ekinge* om energisparstöd åt vissa samlingslokaler
- 1975/76:674 av herr *Torwald m. fl.* om oljebekämpning till sjöss
- 1975/76:675 av herr *Svensson* i Malmö *m. fl.* om underhållsbidrag enligt föräldrabalken
- 1975/76:676 av herr *Svensson* i Malmö *m. fl.* om avdrag vid inkomstbeskattningen för underhållsbidrag till barn
- 1975/76:677 av herrar *Fridolfsson* och *Nilsson* i Agnäs om rätt till allmän försäkring för vissa svenskar i utländsk tjänst
- 1975/76:678 av herrar *Fridolfsson* och *Nilsson* i Agnäs om meritvärdet av viss anställning utomlands
- 1975/76:679 av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Pettersson* i Örebro om legitimation för psykologer
- 1975/76:680 av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Pettersson* i Örebro om ersättning från den allmänna försäkringen för psykoterapeutisk behandling

1975/76:681 av herr *Ahlmark m. fl.* om energipolitiken
1975/76:682 av herr *Ahlmark m. fl.* om Forsmarks kärnkraftsstation
1975/76:683 av herr *Ahlmark m. fl.* om energihushållningen
1975/76:684 av herr *Ångström* och fru *Frænkel* om vidgad rätt för hand-
dikappad till statsbidrag vid inköp av bil
1975/76:685 av herr *Ångström* och fru *Frænkel* om fastställande av bil
som medicinskt tekniskt hjälpmedel för rörelsehindrade

Nr 54

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Meddelande om
frågor*

§ 28 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 21 januari

1975/76:190 av fru *Theorin* (s) till herr handelsministern om stopp för leverans av skolflygplan till Pakistan:

Enligt uppgift används de skolflygplan, Saab Supporter, som säljs till Pakistan i inbördes konflikt inom landet. Planen kan med lätthet omvandlas till attackplan – vilket skett i Pakistan – och bestyckas bl. a. med en mängd Boforsraketer och två maskingevär (GE Minigun) med 5,56 mm. ammunition; vapen som Sverige i Folkretsdelegationen försöker få förbjuda. Denna omvandling till attackplan används som försäljningsargument i internationella militära tidskrifter, där planets uppgifter definieras som kontroll, understödsoperationer, spaning, observation, lätt attack och träning. Enligt lag om export av krigsmateriel, 1971:146, får inte tillstånd beviljas för export bl. a. av det skälet att mottagarstaten har inre väpnade oroligheter.

Är regeringen beredd att mot denna bakgrund stoppa vidare leverans av Saab Supporter till Pakistan?

1975/76:191 av fru *Nilsson* i Sunne (s) till herr kommunikationsministern om föreslagen nedläggning av järnvägslinjer:

SJ-chefen Lars Petersons hot om nedläggning av ytterligare 15 bandelar i landet utöver de 8 som föreslås i budgetpropositionen har väckt oro och bestörtning i framför allt de delar av landet som i så fall skulle bli berörda.

Motiveringen till herr Petersons drastiska förslag är att han anser att regeringen inte i budgetpropositionen lämnat tillräckligt stor ersättning till de olönsamma järnvägarna. Järnvägstrafiken skulle enligt förslaget ersättas med landsvägstransporter.

Jag vill till herr kommunikationsministern Norling ställa följande fråga:

Avser regeringen och statsrådet att följa SJ-chefens förslag om att lägga ned ytterligare 15 bandelar i landet?

113

Nr 54

Torsdagen den
22 januari 1976

---

*Meddelande om
frågor*

1975/76:192 av herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr kommunikationsministern om föreslagen nedläggning av järnvägslinjen Ljusdal–Hudiksvall:

En fortsatt negativ befolkningsutveckling inom Ljusdals kommun skulle kunna äventyra huvudortens funktion som regioncentrum för nordvästra Hälsingland. Det är angeläget att nuvarande service kan vidmakthållas och helst även byggas ut. Statsmakterna har också förutsatt att extra åtgärder kan bli nödvändiga för att stärka kommunens förutsättningar som regioncentrum, och man har förklarat sig beredd att gå in med sådana åtgärder.

Mot den bakgrunden är det lätt att förstå att statens järnvägars förslag om nedläggning av persontrafiken på järnvägslinjen Ljusdal–Hudiksvall och av godstrafiken på samma linje, sträckan Ljusdal–Näsviken, väckt oro.

Jag vill därför ställa följande fråga till herr kommunikationsministern:

Anser statsrådet att en försämring av kommunikationerna mellan Ljusdal och Hudiksvall i enlighet med SJs förslag är förenligt med de regionalpolitiska utfästelserna att stärka Ljusdals ställning som regioncentrum?

den 22 januari

1975/76:193 av herr *Hallgren* (vpk) till herr handelsministern om export av militär materiel till Pakistan:

Vilka åtgärder avser herr statsrådet att vidta beträffande svensk export av militär materiel till Pakistan?

§ 29 Kammaren åtskildes kl. 19.11.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert